

619
1971

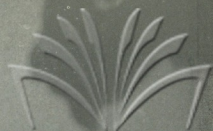
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ღარი

№ 2 თებერვალი 1971

ეროვნული
ბიზნესკომუნიკაციების
საერთაშორისო უნივერსიტეტი

ლენინის მოედანზე ფოტო თ. არჩვაძისა.

პროფესორი ვალა ქვეცისა, შვეიცრია

ეკონ

№ 2 (411) თბილისი, 1971 წ.

ვამოცემის წელი 49-ე

ყოველთვიური საზოგადოებრივი-
პოლიტიკური და სალიბერალური-
საბუნებისმეტყველო ჟურნალი

ინტერვიუ ზვიენტსონს

1969 წლის
1993

— შოთა, გვიხარბით როდის აღგვიჩათ სურვილი ზეინკალი გამხდარიყავით, როგორ მოხდათ ჩარხსაშენებელ ქარხანაში?

— ომს წლები იყო. ჩვენს უბანში სამხედრო პოლიტიკალი იყო დახანაყებული. ერთხელ ხმა გავარდა, ფრინტიდან ჩამოყვანილ დამკრძალი შორის ერთი პატარა ბიჭი ურგვია, პარტიზანთა შორის უბრძოლიაო. ბებიემ მაშინვე მის სანახავად გავიყვით, შევხვეყნეთ ეჭიანებს და პალატაში შევავსეთ. გზედლო, წესს პატარა ვაყავი, ჩვენი ტოლი ბიჭი, სულ თეთრ ბანდენშია ვახვეული. ვუსყერით და ვფიქრობთ — ეს ხომ იქ იყო, ომში... თუკი ეს იბრძოდა, ჩვენ რატომ არ შევიქმნაო. მოვილაპარაკეთ ბებებმა და ვადაყვითით ფრონტზე წავსულიყავით. არ გავვიშვეს, გაპარვა ვცადეთ, მაგრამ მცხეთის სადგურიდან მოგვბარუნეს. კარგი, რაყიდა ასვა, მაშინ ზურგში მაინც გამოვადგეთ საშობო-ლოსო, ვიფიქრეთ: ვიღაცამ თბილისის ჩარხსაშენებელ ქარხნის მისამართი მიგვასწავლა, მაშინვე ვაყვით; ქარხანაში აგებულ-დაგებულს და X მ პროფ-ტექნიკურ სასწავლებელში ვაგვეზავნეს. იქ შემაყარეს შრომა, იქ მომიცეს ცხოვრების საჭურჭი, ამის შერტ დავებრუნელ თბილისის ჩარხსაშენებელ ქარხანას, ომი დეყე კარგა ხნის დამთავრებული იყო, რცა ვამხედრო სამსახურში გამოი-ვიტ.

— საბჭოთა არმიამი ყოფნის დროიდან რას ვაიხსენებთ საინტერესოს?

— ჩარხი საარტილერიო პოლკში ვამაწყებს. მოგვხსენებია, იქ ერთხელს მანქანებთან ვაყონდა საჭე, მაგრამ ქარხანაშიც და სასწავლებელშიც იბიო სკოლა მქონდა ვაგვლიო, არაფერი ვაგებობო. რაგითი ჩარხსაც, სხვიდა-ლორი სკოლის ვაგვლიდა, სერჟანტის წოდება მომანიჭეს. ერთხელ ბატარეის უფროსმა მოილა მწუხობის წინ, პოლკის საბრძოლის სახელით, მაღლობა გამომიხვალა. ვეშახურები საბჭოთა კავშირის-შემო, მოვასხენე, როგორც წესია. ეს ოფიცერი ადრევე მოშინდა, ძალიან კარგი კაცი იყო, მამანავით სავ-ვარელი, კარგი ალწოდელი; ვიფიქრე—მეც ჩემი მხრავ მაღლობის ვადაყვლი-შემოქი. დიდხანს ვიფიქრე რით ვამეზარებო, მერე ჩემად, დახსენების სათემ-ში ისეთი ჩემებმა შევუარე, რცა ჩავიდა, მოილა პოლკის ოფიცერებს მასზე დარბათ თვალთ. ხომ მოვხსენებთ, რა ფსი აქვს ჩარხი კარგ ჩემქას. აუტდენ-ნამ ოფიცერს — გვიხარბა ხალ შევაყრიყიო!

— შოთა, ქვეყანამ იცის, რომ თქვენ ზეინკალი ხართ, მამ ის ჩემქები როგორ შეყერით?

— ეს ხელმაც ვიცი. მავას გარდა, დურგლობაც შემიძლია, მონტაჟო-ბაც, კალატოზის ხელიც ვიცი... მე ხალხში არც ერთი ხელმისანი არ მქარბოდა.

— შოთა, წელან თქვენ ბატარეის უფროსზე ჰყვებოდით. ვამა-ხილა იმ ოფიცერმა, თუ სალ შევაყრიხა ჩემქებზე?

— ჩერ ბეგრი იუარა, მაგრამ რცა ახარ მოეშენე, ვამახლბა. მერე ხვეწნა დამჩვენეს — შევაყერით. არავის დავაყვებულ ვული, მოილა ოფიცერიც გამო-წვეწუ და არ იფიქრებ ვიშესთვის ვამის გამოჩინობის. პოლიტიკან ჩამ ნა-მოვლედ, ცხაბია, ისეე ჩემს ჩარხსაშენებელ ქარხანას მივაშურე.

— მამ ჩვენც ისევე ქარხანას დავებრუნდეთ.

— ჩვენი ქარხანა უშვებს როგორც სერჟანტს, ისე სხვიდალორ ჩარხებს. თბილისელი უნჯერსალორის სახარატო ხარხსაშენებელი მოდიდობს და დილონ-დამწუშავებელი სხვიდალორ ჩარხებს ვადას მსოფლიოს ოროც ქვეყანაში, მათ შორის პოლენოვსა და ჩეხოსლოვაკიაში. ფინეთსა და ბულგარეთში, ინდო-ნოსა და რუმინეთში, შევითებთ მოდის ლაიონში აშერტიანაც კი. ბიბიდაა მეათე წელთა უშვებს სხვიდალორ საექსპორტო ჩარხებს და ჩერ არც ერთი რცე-ლაშაყია არ მოსულა ჩვენს შიერ გამოშვებულ ჩარხებზე.

შოთა ფრცხვალა.

— როგორია პროდუქციის ხარისხის ვაუმჯობესების ტეკაი. ის ხრდა და წინსვლა, რომელსაც თქვენმა ქარხანამ მიაღწია?

— ჩვენი ქარხნის ოსტატები აწარმოებენ უბრძოლესი ჩარხების გენერალურ აწყობასა და გაცოდებს. მათოდეც არ დიდად განსხვავდება ქარხნის პირველი წლების პროდუქცია ამ ახალ ჩარხებისაგან. ადრინდელი პროდუქცია ქართული ჩარხები — ქაჩუქაშკრები წონით მთავს ადრევედენ ერთნახევარ ტონას, ხოლო ახლანდელი ავტომატური, ჩქაროსნული და ნახევარავტომატური ჩარხების თვითღირა მსხვილი აქნის და დედალა სიმძირის ვაგვლით დამზატება პირვანდელ ქართულ ჩარხს. ახლა მარტა ერთი ჩვენი ქარხანა უშვებს წელთ-წელში უფრო მეტ ჩარხებს, ვიდრე მოილა რცაუღობადელი რუსეთის მრცე-ველია. ახ ასეთი ვიდა ინდუსტრიული კერა დევის რამაინდელი.

— რას იტყვიან პირადად თქვენს შრომასა და ცხოვრებაზე?

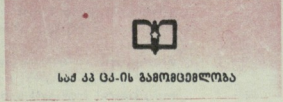
— მე აწყობი ზეინკალი ვარ, ოცდაექვსი წელთა ამ საქმეს ვეშახურები. ვამყობი ჩემი პროდუქციით. 1959 წელს შევილ პარტის რიგებში, იმავე წელს ბიგიით შრომისათვის კომუნისტური დამკრძლის წოდება მომიჩენეს. ახლა სა-თავები უდევარს საქმისორი ჩარხების პირვანდა, სადეც უღრისეცა კალთ-ფიციური და გამოცდილი ოსტატები აჩან ვართიანებელი, მათგან მინდა და-ვასახელილო ჩარხამიშვილი და ნიკოლოზ სტროიენკო. ვეშვებს ავადი-თვის ვადაყარბიბით ვასრულებთ. ჩვენმა ხალხმა იცის შრომისა და იცის და-ფასება. ჩერ ისეე დრე დამაჯილდუნეს მედლით „შრომითი მამაცობისათვის“, 1968 წელს ამირანის საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატად, 1966 წელს მომიჩინეს სოციალისტური შრომის გმირის წოდება. მე ვეცდები მულამ პირთაოდად დარჩე ჩემი ხალხისა და პარტის წინაშე. ვეშახურები ახალგაზრდა მუშებს, ვესწინ ნახაზებს, ვასწავლი სინდენებთან შენახებს.

— მე კიდევ ბეგრი რამ ჰქვს ვასაყვებელი და კიდევაც ვაყავივებ ვეწლადრის იზიანთის, რომ ყოფილდეს პირთაოდად ვიყო ჩემი ოჯახის, ჩემს ალწოდელს ქარხნის და ჩვენი სოციალისტური საშობოლოს წინაშე.

— რას უტურებდით ჩვენს ხალხს ამ დიდი ეროვნული დღე-სასწავლის დღებში, რცა იგი ზეიბობს საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისა და საქართველოს კომპარტიის შექ-მნის ისტორიულ თარიღებს?

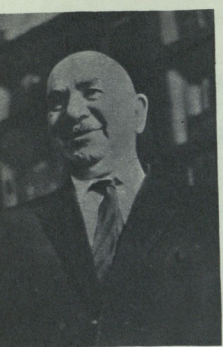
— მე ვუღლიდავ ჩემს სავაჩედ საშობოლოს ამ ნაიელ დღესასწაულს, ვუ-ღლითა და სულით შეგარბი მის მუშეზარულ წინსვლას, მისი ინფლუტობისა და საერთოდ მოდის სახალხო მეთურების მამაიეგ არახალ აყვავებას. ვუსტრებ ჩვენს ხალხს ახალ-ახალ გამარჯვებებს კომუნისტის მშენებლობის ვეწლა უბანზე.

66514

საქმისაშენებლის საქართველოს სახელმწიფო ბიბლიოთეკა

სოსოცხლის ორი ზენსელი

საქართველო

ზენსელი

— ჩვენებსა აუსწრეს, — გავივინეთ ხმა. ჩვენი მწუხესი ბიე იყო, ცხენზე იქცა, — ქვემო ბინიდანაც წავიდენ... ავირ ისინი ისტარინა... — ჩვენ კი არა ვგვსივდა რა...

მაღლი იხე დაიქუბა.
— შერი ბირიბე, ჩვენები არიანი
ეს სატარა ბაღლი იხე კიბხულობდა შორეულ
თოფის სრულას, თითქოს წივნი უჭირავსო.

— გათავდა. ცხვარი მოსხლავს...
— შერე და რა იცი?
— ვერ გაივინეთ, ჩვენებსა რომ ესრლოვს, შერე
ბინა ავირ უსრლოდათ...

შუადლი იყო გადსული, როდესაც ფერდზე
ცხვარი ჩამოვინდა.
ჩვენ მასპინძლებს ხუთილიდ სხვა მოყვებოდა,
მუშაობლი მებინავნი.

— ჩვენს მწუხეს ვაცი მოყვლა, კლდეშში ჩასა-
ფრტულიყო, ცხვარი არეულიყო, ვიღარც ცხვარი
მოცვრავებინა მთლიანად და სულზე აესწროთ.
მგონი ერთი დარჩა იმათანი ჩვენს მიწაზე...

ვაგზინი ზურგინი, ჭაბის არაი ვეკონდა წამო-
დებლი...
დაილოცენ.

გავდა თითქმის ოცი წელი. თხოთბეტი თანამ-
შრომლი ჩვედი იმავე ბინაზე. ქოხების ნაცე-
ვად პატარა სახლებია. ფრების გამგემ ერთი სატარა
სახლი დატავიშო. დავინადალი. დამე ვაითყო.

დილით გამოვედი ერთ ფარაში თეთრსაბლათიანი
შავგაბისა ახლავარდები ტრიალებენ...
— ვინ არიან, რევაზ?
— ლეკები არიან.

— აქ რა უნდა?
— ჩვენს პროდუქტორთან საქარმო პრაქტიკას
კაღან. ახალ იშუმის გამოყვანაზე მუშაობენ!
— კიბოთხი რა ხარ? — კიბოთხ ძველი ჩვენი
მასპინძელი იყო.

— შვილი ვარ.
— გაემარჩოთ და ივრე გველოთ!
და შევბერდენი სახლში, რომ დასალოცად კიდევ
ჩამე გამომეტანა.

ჩემი ცხოვრება მეტსაბამედ საუბურში დაიწყო
და ამიტომ გასაკვირველი არ არის, რომ მრავალი
ამბის მწახველიც ვარ და მრავლის გამოვინეც. აი
თუნდაც ერთი-ორი მათგანი.

1920 წელს... პროდუქტორს წავეცი შთა-თუშეთში
მცენარეულობის შესწავლად. არეული დრო იყო
და თან თოფებაც წავიღეთ. პირიქით აღაწინს სა-
თავეში მწუხესების ზინაზე დავხანაყადით. კარგად
დავგზავდენ, გულიანად. საღამოს ნახდებში გავე-
ხვეით და ბინის ყურის ძირში წამოვწყვეით.

მტრედისტრად არ იყო ნარიტრადევი, რომ ყო-
ლაც მსურბა გამოაღვიძა. „ჩქარა თაქლოთ, უს-
რანა უფრო ფეხებარია!“ — ტრიალებდენ ცხე-
ნებში სიამევი ჩვენი მასპინძელი...

— რა ამბავია, კიბო?
— ლეკებს შორელი გაუტაციათ... უნდა დავეიწო-
თ.

— წამოვალ, — დავეციე თოფს.
— არა, შენი ბირიბე. თქვენ აქ დარჩით, აქაც სა-
კირია ხალხი. აი ამ ბაღლებსა, მებატუნებს, ჩამოგვი-
ტანა ამბავი. საინილოზე ვაღლი თუ არა, თოფს გა-
ვისხვარი და სხვა ბინებზე წამოგვეშვებობინ, ამა,
სხვენს იციან... — და მოაბტენე ტყენებს. მაღლი ნის-
ტყენი მიამაღდენ. ორი ნაგავიც გასაყა.

— შენა ჩავალ ქვევით, იქაც ვიბტევი, მაღლი ამო-
ვალ... — შემებარა ერთ-ორმეტი წლის ბიეი. ოფ-
ლი ქრავა არ შემშობოდა შუბლზე. თქმა და მო-
სურცხელა ერთი იყო.

გვიკირავს თოფები ქალაქელ ხალხს და გავცქე-
რით მებეწული ცხვარს, რომელიც შემოღობილია.
ერთი საათი არც კი იყო გასული, რომ ზემოდან
ქუხული შემოგვეხანა.

შენი ჩხვირინი

თაგვარკლის ღიქო

მოგაუგუნებს
კლდედან შვიდი
როგორც ტაში,
როგორც ვაშა,
შემე აღდვარა მთებზე სხვი,
ჩვენს მათელში ირთურავა!
ჩვენს ჭკილვებს თებერვალი
ლელოქრილო კაბის კალბას,

შენს მომწვანო ლამაზ თავლებს
ცრემლი რად სდის ტაშისწყალითან?
— ეს, რა დიდხანს იყავ მონა,
გახსენებაც, ალბათ, გიმძინის,
შენს დამსწენლოა შეუი-სხვანა
სვედავდა ავას ნიორისძირს.

ჩიტს გაუდგას საძირკველი.
წყალი თოვანს ველო ბიდან,
ამ ვაშო შეხედდენ უცედავ ლენის
ალბანა და ნიორსწინდა!

მთებს იმ დღეთა ნაებრქალი
ახლაც ცეცხლად შემოვინოთ,
ფრთხილად მოვინოთ ღექისს აქვარი —
გვა მიხეყება ნაცნობ ფერდობს.

და ავივანს ხეაშლის ცაში,
მტრებს და ფიქრებს ავიშალებენ,
კა მუწამულ ფერებს აშლის —
დაღ ოქტომბრის ხაირადებს!

აქვანე კახე

გახსოვს? — მაშინ მწვანე კაბა მეცეცა...
მტავარან, გახსოვს, თავგასული მარტი?
გახსოვს ქარი თმებს ვეწინდა ექვლად,
იმ შემოილი მარტს, გახსოვს, როგორ მავად!

გაფხვული შემოვიდა დღესაც,
ჩემი გავიცი მწვანე კაბით დაღის,
გაფხვულმა კვლავ მაქცია მერხულად,
ამიყვანა თვით მეშვედ ცაშიდ!

დალოცილი... რა ლამაზად დღემა,
რა ფერს აძლევს ციკარას თუ დაისი!
თუმც ქაღარას მიუხატებს დღესაც,
მწვანე კაბას მოაბტარებს მაინც!

სოფელ მეგრისხევი გირიდან ოციოდ კილომეტრის დაშორებით მდებარეობს. ეს სოფელი ერთმანეთთან შეიძროდ დაკავშირებული ორი ნაწილისაგან შედგება: აღმოსავლეთით დიდი მეგრისხევი მდებარეობს, დასავლეთით — პატარა მეგრისხევი.

ამ სოფელზე ზეგრა ჩამ შეიძლება წყაიხითი წინგნება თუ ეურნალ-გაზეთებში, მაგრამ ყველაზე რსულ წარმოდგენას მასზე იძლევა თვით ამ სოფლისავე მუზეუმი, რომელიც კოლმურნობის საქტორის წინ გაშლილ მაღარაში, აიგინა პატარა წუნობაში მოთავსებული. შედიო მუზეუმი, დეაჩეთ ნათელი ოთახები, ვაკცანიო მწაუნველი ხელით შეგროვულ ექსპონატებს და ისინი დაწარლებით მოავეყვანა ყველაფერს.

ეს ექსპონატები თვალწინ გადავშლიან, თუ რაგზა გაიარა და რას მიიღწია ჩვენმა სოფელმა ამ ნახევიარი საუესუის მამინაღუ.

***

1897 წელს ამ სოფელში აკაკი წერეთელი ჩამოსულა (დიდი მგონია მეჭარბე გამოქოლიო ახალგაზრდა პოეტს დღუტ მეგრებს, რომელსაც ცოლად მოსყავდა ახალგაზრდა მწერალი-ქალი ანსებათა რისიოთაი).

აკაკის სტუმრობა სოფლისათვის ყველაზე დიდი ამბავი იყო. მთელი სოფელი ფეხზე დადგა, ქორწილი სასოფლო დღობას დაეხმავება, მოიღობინა საპატიო სტუმარბუც. სადღეგრძელო სადღეგრძელოს მოხდევდა. და აი მაშინ, როცა შუგარბოშეხებული მექორწინელი წამით გაირიანდნენ და სურფარზე სისუეთე ჩამოვარდა, მოულოდნელად ზარიფით წყრალა ხმა მოისმა. ვიღაც მდგრობა, მდგრობდა მომხიბვლელად და თავდავიწყებით.

— რა კარავდა მდგრობს, ვინ არის? — წამოიძახა თურმე ადტიკებულმა პოეტმა და მასმინძლებს სხობავა მომღერალი გამაცხიო.

აკაკის მეგრისხეველი გულგუკავი შაქრო გურგენიძე წარუდგინეს. აკაკის ვაჟხარდა, რაც ათიო, რომი შაქრო თურმე ლეჩხებს თხზავდა, იერთო ზეღობის ხალხი ვუფილავართო“. უთხრა გურგენიძეს და სხობავა შუნს მიერ გამოთქმული რომელიმე ლექსი წაიკითხეთო. მეგრისხეველმა მოქმელმა, რა თქმა უნდა, ძალიან კარგად იცოდა, ვისთანაც ჭქონდა საქმე, არც აცვიო, არც აცხელა და თავადებით გაუბედულ სურფარზე მოაწეე ტატო მდებრიოშვილზე გამოთქმული ლექსი წაუკითხა აკაკის.

„გადაამწერე და მომეცო“, სხობავა აკაკიმ, მეგრამ შაქრომ წერა-კითხვა არ იცოდა, მოიწუნა აკაკიმ, სახე მიდარებულა. იგბ, როდემდე უნდა იყო ჩენი ნიჭიერი ხალხი ასეთ სიმბრეწეოში“, ჩაღაპარავა თურმე დადარბილმა მგოსანმა და დანახებით ჩაიჭინა ზელე.

***

იმ ადამიანებს, რომლებიც იმ სიბნელის დასახიზობად იბრძოდნენ, მეგრისხევის მუზეუმი საპატიო ადგილი აქვთ გამოყოფილი.

მეგრისხეველები სამართლიანად ამაუბონენ თავიანთი თანასოფლების, ძველი რევოლუციონერების მიხედო ჩიკოთის სახელით. ხალხისანი მიხედო ჩიკოთიე ეყუთვნოდა იმევე ორგანიზაციას, რომლის უარტახება აქტიური წევრი იყო ლენინის უფროსი მამა — ალექსანდრე ულიანოვი. მიხედოს საქართველოში ჩამოქონდა ჯარბადული წინგები, რომლებიც მოუწოდებდნენ ხალხს თავისუფლებისათვის ბრძოლასკენ; მეფის მოხედებმა, ბოლოს და ბოლოს, მაინც შეძლეს მიხელი ჩიკოთის ეკალინათვის მიეკლდიათ. იგი დასაბამტრებს და ციმბირში გადაახასხეს, სადაც მიხელიო ქლქვით გარდაიცვალა.

გაიგვლის სულ ცოტა ხანი და მეგრისხეველები

უკვე უტყობის მძის — დიდი ლენინის მიერ ნახევრები გზით წავლენ.

რუსეთის პირველი რევოლუცია... მთელი საქართველო წამოშლილია საბრძოლველად, მეგრისხეველებიც მებრძოლთა პირველი რიგებში არიან. წითელი რაზმის, ქარაზმის რომ მოქმედებდა, მეგრისხეველებიც იბრძოდნენ...

რეაქციამ ვერ ჩაქლა თავისუფლების ქარისკაცო ნებისყოფა...

1917 წელი, თებერვლის რევოლუცია, მან ვერ გააპართოდა ხალხის იმედი და მოლოდინი, საქართველოში მენშევიური რეჟიმი დაშარდა. ხალხმა ვერ მიიღო ნანატრი მიწა და თავისუფლება.

კვლავ ბრძოლა იყო საჭირო, და ამ ბრძოლას სათავეში კომუნისტური პარტია ედგა.

1918 წელს მეგრისხევი აჩანებამ იფეთქა. მენშევიკების პოლიტიკით აღწოფოტლულმა ხალხმა იარაღი აიხსა და საბრძოლველად გამოვიდა, მაგრამ ახლომალო სოფლებმა და ჩაიარებმა დარწოვე ვერ დაუპიტეს მხარი აჩანებულებს და

მენშევიკებმა შეძლეს ეს გამოსვლა სისხლში ჩაეხსო.

სოფელი მენშევიკურმა გვარდამ დაიკავა. აჩანებულთა ნაწილი მეგრისხევიდან გაიქცა და მოგბს შუგარბო თავი. გვარდილებმა დააბამტრეს აჩანებუბის აქტიური მონაწილენი — კოტე ურიაშვილი, ვიორგი ფსიტიფე, ვახო მელაძე, ვევიორქ შანხარავი...

გვარდილები მსეტურად გაუწარდნენ აჩანებულ გულგუბს.

***

1921 წელი. თებერვალი. ამ დღიდან იწყება საქართველოს ახალი ისტორია.

ამ ახალ მზოგრ ცხოვრებზე მეტყველებენ სოფლის პატარა მუზეუმის ექსპონატები.

ისინი მოგვიჩვენებენ ადამიანთა ბედზე, რომელიც წაღბს შეგარბილა ახალმა ეპოქამ.

აი ერთი მათგანი — სანდრო ბერაშვილი.

სანდრო ადრე დაიბნდა. მისი დედა, დარბინდატიკი ელისაბედ ბერაშვილი იმუდებლული იყო თავისი შვილი ლტმპა-პურის საშოვნელად მიეიტან კავონუნეზილისათვის მიგბარბინმა მორბედე ბიჭად.

მიხედო იყო პატარა ბიჭის ხვედრი.

ერთხელ, სანდრო ბერაშვილს საიდნალეც დახურათებული წინეი ჩაუვარდა ბელში. ბიჭმა წერა-კითხვა არ იცოდა. მონებში გამოხვეუდლმა მოჰმბა-გირემ აქვით-უაღმდარბილა წინეი, იქით გადაბარბილა და ბოლოს კუბოში მიიუფა. ისე გავირო წინის ფურცელიო და სურათების თვალდებრიობი, რომ ვერც კი ვაიო, როგორ წაიოდადა თავზე მიეიტანი. სანდრო მხოლოდ მაშინ გამოეცქრა, როცა ორუნეზილმა შეიკურბოხა და ფეხზე წამოიბმტარი ბიჭს გამბეჭდითი წიხლი ჩასცხო ფრადებში.

— მუქოად ვინდა გაქამა პური, არა?! — ყვირო-

მიხეილ ჩიკოთიე (1858-1897)

ბებო რამ ასსოვს ძია სანდროს (ცენტრში — სანდრო ბერაშვილი).

და ვაგეშებულ მიკიტაინ და მრავალბიბისკენ მიიწვია. — ბებო, ვანა არ იცი, რომ მოკაპარტე მოკაპარტე უნდა მოკვდეს... დახმებდი, ამ არაფრისმანქანისა წიგნის სწავლა მიზინდომა..

რა იცოდა მიკიტანმა, რომ გაიკლდინე წლები და დრო შეიცვალდა. ახა როგორ წარმოადგინდა იგი, რომ მიხი უფოლი მოკაპარტე ამავე ვაგეშედა მხარეს, დიდი ლინის პარტიის წევრი ვაგეშედა, მეტრისსხვისი კოლმურნობის ჩუდდგობადა სთავებში და ახა ვაგეშედა შრომისათვის ჩვენი სამშობლოს უნაღებს ქალღმერთი — ლინის ორდენს დაიშასურებდა.

— დღესაც ნაოლად მასოვს ჩვენი არტელის პარტიული დღეები. — ამბობს სანდრო ბერაშვილი. — შევიყარინი დარბი-ღატაკები, ვასო მელაძე, ვიყო ურიაშვილი, რადენე ურიაშვილი, სოლო ხალაშვილი, მე, კიდეც სხვები... დასხვდით, ვლასარაკი, ვეგეშედა დავაწეო... გული გვიჩრის, საქმის ვაგეშედა ვინდა, წელი ეს არ მოვგეგვს... ცარიელი ხელების და მონღოლების ვარდა არაფერი ვაგეშენა... შევიყარე ფული, ზოგმა თხლი მოიგანა შინიდან, ზოგმა თხი და ბარი, ზოგმა რა და ზოგმა რა. არ შეგეშენებია, ვიცილი, სწორ ვაგეშედა, პარტია და თიგარის მხარის ვაგეშედა და მონღოლები შეუდგები საქმეს.

— ალბათ ვაგეშედა, მეგრამ თქვათ, რომ თხის მიწა წლებში, ორმოცდაათში, რდღესაც ბიჭები ფრონტზე იყვნენ. — ვანაჩრის სანდრო, — ჩვენმა შეღებულმა კოლმურნობამ ვაგეშედა მხარე შეარტულა სხედწეფო ვაგეშედა და შრომაღებუ 7 კილო მარკეტოვს ვაგეშედა. 1941 წლიდან 1951 წლამდე კოლმურნობის თავმჯდომარე ვაგეშედა. მერე ხანში შედეგი და ბენიანე ვაგეშედა. ახლა სამოკლავსოებში წლისა ვარ. მალღობის მეტი რა

მეოქმის ჩვენი პარტიის და ხალხის წინაშე, რომ დღემაც უბრალო მოკაპარტეს საშუალება მომცეს ცხოვრების დიდ გზაზე გამოვსუთუთავი და, სხვებთან ერთად, მეც ნათილი ცხოვრების მწვერბელი ვაგეშედაჩაივია.

***

კოლმურნობის კანტარში მოგორი მაგდისთან სხედან სოფელ მეტრისსხვისი სტალინის სახელობის კოლმურნობის თავმჯდომარე ვიგარე სუხიშვილი, სასოფლო საბჭოს თავმჯდომარე ვლადიმერ მელაძე და გორის რაიონის მეტრისსხვისი მეურნეველობის ფარკის დირექტორი ვაგეშედა რაგულიშვილი.

— როგორ ეგებები ჩვენს დიად ერავნულ დღესასწაულს. — ვეციოხები კოლმურნობის თავმჯდომარე.

— დიდ დღესასწაულს კარგი დახედვარა უნდა, მა მეტრისსხვი არც ახლა ჩამორჩება ვინმეს. ჩვენი კოლმურნობის კარგად იშრომეს და კარგი მაკენებლები დაამთავრეს სახურეო წელი. ამ სუთილი წლის წინ თვითელი ძროხა სასოფლოდ 600 ლიტარ რძეს იძლეოდა, ახლა სასოფლოდ 1600 ლიტარი რძე მივიღო. დასხვიანობის მხარე ჩვენმა ფერმამ რაიონში პირველი ადგილი დაიჭირა ჩვენ შეგებელი თვითული ძროხისე ვიგეშედა და შეგებმაჩრუნებია თითი ხმა.

— თქვენს კოლმურნობაში წაწევა ადვილი მეხიღობის უბრალებს. ჩვენ ვიცი, რომ ამ დარღვი თვალსაზრისი წარბატებები ვაგეშედა. მარკეტოვს რას იტყვი?

— არც ამ დარღვი შეგეშედაცხვენი თავი. ჩვენმა კოლმურნობებმა წელს თვითული ჰექტარზე ვაგეშედა

გაოვალსწინებელი 15 ცენტრის რაგეშედა 84,5 ცენტრის რაიონში მიღეს და ამ სასოფლო მარკეტოვს მიღეს რაიონში პირველი ადგილზე ვაგეშედა.

სუბარში სასოფლო საბჭოს თავმჯდომარე ვლადიმერ მელაძე ჩაივია.

— დიდ სამშვიდობო საქმეში თავსუთობისთვის ბრძოლას 814 მეტრისსხვი ვაგეშედა შეწერა თავი, სასოფლო საბჭოების 40 წლისთვის აღწერიდა. ჩვენ წარმოადგინდა პარტი ვაგეშედა. პარტი თვითელი დღესული ვაგეშედა სახელზე ითხოვ და ვაგეშედა, მოვასწეო აუზი, სივანი. მალე ვეგეშედა საშუალება და მთავრებდა და ამ პარტი მეტრისსხვი მშრომლების დახმებისა და ვაგეშედა სასოფლო ადგილად ვაგეშედა.

— ახლა კულტურის სახლი, სოფელში აგებულა ახალი სკოლის შენობითა და ელექტრონი ვეგეშედა ვაგეშედა. ეს უცე ვაგეშედა ჩველდებრავი. ამავთუ, მეგრამ ნახვარი სასოფლის მონაოვარის ვაგეშედა თვალს და კარგი იქნება, თუ ვეგეშედა, რა ვაგეშედა მეტრისსხვისი ამ ბოლო წლების მანძილზე.

— რომელი ერთი ჩამოვთავალო? — იღივება კოლმურნობის თავმჯდომარე. — წინამ მეტრისსხვისი არც ერთი ექსი ამ ვაგეშედა. ახლა სოფელს 7 ექსი და 80-ზე მეტი სასოფლო სახედილია სპეციალსტი ემსახურება. სოფელში ვაგეშედა საავტომობილო, მოლილინია, ავთოპი, ვეგეშედა, შევიღიანი მუსიკალური სასწავლებელი. ახლა ვაგეშედა თაობის აღზრდას მწ უნაღებსდა მთავრებული მეგეშედა ემსახურება, რომლებიც ძირითადად მეტრისსხვისი არიან...

— აგერ ის რა ვაგეშედა? — ვეციოხები თავმჯდომარე.

— ეს ჩვენი სატელეფონო სადგურია, ზუთისნიმ რაიონი იქნება. ზუთის დღემში ვაგეშედა.

— კულტურის სახლი უცე ნახო, — სიტყვის ურთავს სასოფლო საბჭოს თავმჯდომარე. — სამი ბიბლიოთეკა, საკულტურის მომსახურების კომპანია, ახალი ადგილი, უნივერსალი, წყნების მაღალი, სასოფლო მაღაზრები, ხაზარი, ფსხვი, ფოტოტელეფონი, კომპეტისი კანტინა, სამკურნალო, ოთხი, ავტის ვაგეშედა მუქნედა...

სოფლის თავიცილები—სასოფლო საბჭოს თავმჯდომარე ელ. მელაძე და კოლმურნობის თავმჯდომარე ვიგარე სუხიშვილი.

ალანის ვარდები

იტალიის გზაზე

— დღინის ქარხანა, — ახლა კომუნარების თავმჯდომარე აშველებს სიტყვას, — ხილის საშრობი, საშერბო, მლოცების დამამზადებელი საამქრო და... რომელი ერთი უნდა მოვაგოთ ცაქმა? უმჯობესია ახლა ჩვენს ვახტანგს მივცეთ სიტყვა. ვახტანგ რთველთაშვილი მაღალ-მაღალი, წამოსადგეი კაცია. იგი დიდი პატივისცემით სარგებლობს თანსოფლებსში. დიწკი და ენაწულიანი საუბარი იცის ვახტანგმა. ახ ახლაც, ცნაწული სრგბლდა, ჯიბიდან ჩაღვქ კალაღდებს იღებს და მშვიდი ხმით გავუბნება:

— შევჩრისხვის ტერიტორიაზე არის ერთი ადგილი, რომელსაც ვიხსენებ ჩინაში. ვიხსენებ მწირი მიწა არავითარ სარგებლობას არ აძლევდა ხალხს. და ახ საქართველოს ცენტრალური კომიტეტისა და მინისტრთა საბჭოს დადგენილებით გადამწედა, რომ გოცნებში ვარის რაიონის მენჯრისხვის მუდრინეღეობის ფაბრიკა აგვეშენებინა.

ფაბრიკის მშენებლობა გასულ წელს დაიწყო, ამ მშლავრი ფაბრიკის მშენებლობა ახლა ჩვენი უწრადღების ცენტრშია მოქცეული და პარტის რაიკომი უყოღდღეორად ფეაღს ადევნებს იას. ფაბრიკის საქეპლოატაციოდ გადაცივებს მუშდებ 200 ათასი აკერცხმდებელი ქათამი ეყოღდღეობა, რაც საშუაღდებს მოვაცევის წელიწადში 41.400 მილიონი კერცხა დაეაშუალო. ფრინეღების საერთო სულღღეობა 800 ათას ფრთამღე ავა. ფაბრიკა უყოღდღეორად 7897 ცენტნერ ფრინეღების სორცე მიაწვღებს მშრომღებებს.

***

უნეზღეით მახსენდებთ ამ სოფლის მუზეუმში ნახანი ღარიში, ჯაფღატაკებუღი ჯღმების სურათები, გაეცქირი ღღეჯანღღე შევჩრისხვის და გენღეა, რომ აქ შეღარებავი კი შეუძღლებოდა. ნახევარ საუღუნს გაეუღებოთა ავეღღეფორ, რაზღღედა ავა-მანიი საუღუნების მანიიღე ოცენღებობა. ახეთია ღღეს საქართველოს სოფელი. ირომღღეათი წლის საბუოთა საქართველო ღღეს მხრეღღეოთ ამაღღე გასულიღი ღღეს თავის მრავალღღეოვან თანამოძმეღებთან ერთად და მტკიცედ მიაბიჯებს ღღელიღინის მიერ ნაჩვენები გზით.

ოთარ დემბარაშვილი

ფოტო მ. პარბაშისი.

მეგრინეღეობის ფაბრიკის მშენებლობაზე

გაღაიარეს გრივღებმა, შიშისამ და გლოვისამ, რა შორის იყო იტალია, რიგორ ახლოს მოვიდა

უყოღდღეობით, აქ მოქციეით გაღაიან მერცხლები და ფორცთვის მოაკვთ თურქმე ალანის წულის მზეფები. ამ მზეფებით მეგრადგაიღღეს თურქმე წურჭვის უღღეკენ და მერქი ბრღუნდების სამშობლოში უღღეკენ.

ბრუნდებიან და თან მოაკვით ოცენღები ღღეაში და ვარდებღდ ახარებენ ნაბირებუღე ალანის. და როღღესღ ღღე მთებში ნისღებს ღღესჩავს ვღღეღდ, მოღღეს ერთი ტურღე ქალი და ვარდებთან ჩერდება.

მერღღეს გაღღისხი და შრიაღღით დაუღღებს იარას... რათა? რისთვის? მთავრღე იცის, იცის მხოლოდ ნიავი.

საიღღელო, საიღღელო გუღის მარაღდ შემჭვრეღი, იცის მხოლოდ ალანანა, გუნღეს იცის მერცხლების.

გაღაიარეს გრივღებმა, შიშისამ და გლოვისამ. რა შორის იყო იტალია, რიგორ ახლოს მოვიდა!

მონეტაროვას მთები

სიკედლის წინ მონეტაროვას მთებს რომ უტურებდა, გომობირი ეღღე თვაღღე წინ.

მერღღე არისღ არ შეზღღეობა მათი ქარის ფრთები, ან მინჯახს არასოდეს მონეტაროვას მთები. არ მინჯახს ნანჭრებები მათი შუქთა ფრჭევის, მაგრამ ვიცი, რომ გაღასღიო ჩვენი მთების ფერი. ვიცი, ვიცი, რომ იტვეან მზის სიღეების მორცე, მათ ხომ გული შეუტოკეს სიკედლის წინ ფორცნ. ღღედის კალთა გაღღეფარა მისი სულღღეს ენახს, როცა თვაღღეინ გაიღღევს მონეტაროვას მთებმა. როცა მთებო, თქვენს კალთებზე ასულღღეოდ მიწვა, სწაღდა გულღე ცურებოღა ცაცს გომობირის მიწა. თქვენ იბღღელო, თქვენ მოგანღღეო, თქვენ წაღღეო ღღევის, რომ უღღეწიღა მშობღღეო ქღღედის უკანახუნღე ღღეობის. ის ღღეოღი, ის ოცენღმა, ის მაღღეო ფორქი, შეინახო, უკვღღეების ღღეისი არის იგი.

სიღე მზეზღეა ღღეწარი, ალანსა მღღეწა, ზეტს შეუჭოღინარე, შრიაკის ცე მღღეწა, გაღღეოდღეობიღღეინ, გომობირის მთის მღღეწა. შრია მოავრხიღღეობი, კაცკიას მღღეწა. რომ გაიხანა ცესკარი, ჩემს სატორო მღღეწა, რომ ვიხიღღეო სიზხარი თავი ხახღეო მღღეწა. პერი გაშიწრღღეად ღღეღას სური მღღეწა, ქარღღეოღი რომ მიწოღღეს საქართველო მღღეწა. მტერი ზღღეარს რომ გაღასღე, ქარღღეს უღღედა მღღეწა, სოღღეოღი რომ გაღასღეა მახანეი მღღეწა. ცა რომ ცესღღეო გაზეა, თბილისის ცა მღღეწა. წული რომ ახღღეობა, მტკარის ტღღეობი მღღეწა. ახლა ეწვევარ საღღეოღეო, ირღღეოდ მთა და მოღღეა, რომ არ გუღეუნებს თავი ხახღეო მღღეწა.

ფიცი

შენ ამ მოაღე მაღღეო ხარ, დეკანოზ მღღეწ წინ. ცაცინებ — ხრეწინავს ღღეა, წარს შეტკავ და წაიბა. შენი სულიჯა აშღღეო ღღეობღღებს გრივღეობი სღღეს. მაგ შენს მზრას ვეღარ უღღეღებს მატარონეს კღღედი. შენისინა მარგაღღეობი იბოღღეა ხახ? თუცი საღღეო ფეოტავს კვირტი, შენი სიბოო აქვს. მთღღეო რომი ფეზღე ღღეღეა, რომ მძკევიღე გზას, ღღეღეორის ზღღა ფიორღღეა და მტრებს ვეღარ სტრავს. ღღეისი ან ვარ შენი ტრღღეობის, ვანა ვერა ვერწინის, ხღღეა, ძალა არა მუღღესინ, სიტკეა ვიბზარა რომ. მაგრამ რაქნა, თუ ეს გული სხვას ეკუთვნის, სხვას, თორღე შენიან ღღეობი, რღღეოღი, რიგორ დაძვრავ ხმას. ახაკი გუღის ფიცარს, სულში მზისის, ფიცი მივეღ წამოხვისას და ვერ გავტებს ფიცს. ახა, მიიღან გაღღეიდე, ალანს ნანს, მინღღეარდ კალი ვარს რომ ეტებს და ცრენღღეობი მტრავს თითღღეოღი რომ ღღეღებს ითღღეს და აჩრებებს ქარს. შეიღღეობა ვანა მისი ღღეიფიწყო წევა? იხე შეღღეა გაიგონ, მგონი, ჩვენი ხმა, მე რომ ვიბზარ — დაიგონ, შენ რომ მითზარ — ძმა.

ჩვენი კვალი

საბჭოთა საქართველოს შრომობელნი ახალი ისტორიული გამარჯვებებით ზედმიწევნით საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისა და საქართველოს კომუნისტური პარტიის დაარსების ორმოცდაათ წლისთავს.

ჩვენი მეცნიერება, როგორც მუდამ, მხარში უდგას ჩვენს ხალხს, ჩვენს პარტიას. ამჟამად საქართველოში ორასზე მეტი სამეცნიერო დაწესებულება და თვამეტე უმაღლესი სასწავლებელია, სადაც მუშაობს 14 ათასზე მეტი სპეციალისტი, მათ შორის 800-მდე მეცნიერებათა დოქტორი და 4800-ზე მეტი მეცნიერებათა კანდიდატი. ისინი ზრდიან ჩვენს ახალგაზრდობას სოციალისტური სამშობლოსადმი ერთგულებისა და თავდადების სულისკვეთებით.

საბჭოთა საქართველოს ისტორიის უმნიშვნელოვანესი მოვლენა იყო საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის დაარსება 1941 წლის თებერვალში. პირველ ხანებში იგი აერთიანებდა 14 სამეცნიერო-კვლევით დაწესებულებას, სადაც მუშაობდა 30 მეცნიერებათა დოქტორი და 111 მეცნიერებათა კან-

დიდატი. დღეს კი აკადემიის სისტემაში 39 სამეცნიერო-კვლევით დაწესებულება, სადაც მუშაობს 8000-ზე მეტი თანამშრომელი, მათ შორის 256 მეცნიერებათა დოქტორი და 1214 მეცნიერებათა კანდიდატი. აკადემიის შემადგენლობაში 64 ნაწილური წევრი და 47 წევრი-კორესპონდენტი. მრავალი ქართველი მეცნიერი საბჭოთა კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის, საზღვარგარეთის მეცნიერებათა აკადემიების და სხვადასხვა საერთაშორისო სამეცნიერო ორგანიზაციის წევრია. ბევრი მათგანი კარგადაა ცნობილი არა მარტო ჩვენს ქვეყანაში, არამედ მის ფარგლებს გარეთაც.

ქართველ მეცნიერთა მიერ შესრულებული მრავალი მუშაობა აღინიშნა ლენინური, სახლმშენო და საერთაშორისო პრემიებით.

ამჟამად ჩვენთან წარმოებს მუშაობა თანამედროვე მეცნიერების თიოქმის ყველა ძირითადი მიმართულებით.

უწინაშესწრები და თეორიული ხასიათის კვლევებთან ერთად ტარდება ისეთი სამუშაოები, რომელთა შედეგები უშუალოდ სახალხო მეურნეობაში ინერგება. ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს ჩვენი ქვეყნის განვითარებისათვის და ჩვენი მეცნიერებები დაუღალვლად შრომობენ ამ ამოცანის გასაძურგებად. საზოგადოებრივი განვითარების თანამედროვე ეტაპი განსაუვრებით დიდ და პასუხისმგებ ამოცანებს სახავს ჩვენს წინაშე. დღეს, როგორც არასოდეს, ვაიზარდა მეცნიერების სოციალური როლი, მისი გავლენა საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა მხარეზე.

ცხადია, რომ ეს ზრდის მეცნიერება პასუხისმგებლობას საზოგადოების წინაშე. ისინი ვალდებული არიან იდგნენ თანამედროვე მსოფლიო მეცნიერების დინამიკაში, რათა შეეძლოთ მოუტანონ სარგებლობა საზოგადოებას. ამ ღირსშესანიშნავ დღეებში ქართველი მეცნიერები კიდევ უფრო დიდი ენთუზიაზმით იბრძვიან მათ წინაშე დამსჯელი ამოცანების გადასაჭრელად, ერთგულად ემსახურებიან კომუნისტურ მშენებლობის კეთილშობილურ საქმეს.

აკად. ნ. შახსაღლიანი,
საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი.

ლიალი ბენახეჯის კვლევა

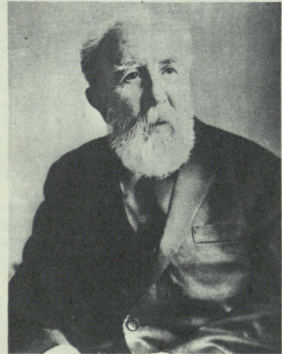
ნახევარი საუკუნის წინ დაიწყო საქართველოს განახლების ეპოქა. 1921 წლის თებერვალში წაღმა შემოპარულნი ისტორიის ჩარხი, ამით გაიხსნა ფართო გზა ჩვენი ხალხის სიხარულისა და ზედწინებულებისაკენ.

განალი ათეული წლების მანძილზე აღორძინდა და დიდხანს განვითარდა ჩვენი ეროვნული მეცნიერება. კერძოდ, ქართველმა სანაშენებლო-სკულპტორებმა უარგულად ვარჯიშა გაითავსა ხალხი. ეს არის ერთ-ერთი ჩვენი დიდი და სამაგრი წარმატება — სოციალისტურმა რევოლუციამ ფართო გზა გაუხსნა თავისუფალ მეცნიერულ შემოკვლევებს, კერძოდ ენაშენიერულ კვლევა-ძიებებს. ჩვენმა უნივერსიტეტებმა და მის ტრადიციულ წარმოშობილმა სამეცნიერო ცენტრებმა უზარუნველდნენ სათანადო სამეცნიერო კადრების მოზარდედაც და ფართო კვლევა-ძიებაც ენაშენიერების მრავალ დარგში: ზოგად-ენობრივ ენაშენიერებასა და ფონეტიკაში. ძველსა და ახალი ქართული ენის და ქართველური ენების ისტორიულ-შედასკვნითი შესწავლაში, სემიოტოლოგიაში და ენოფილოლოგიაშიც.

თავითულ ჩვენგანს შეუთანხმდა მტვრეკლებად წველილი სოციალისტური კულტურის მუშელობაში და ამით ჩვენს პარწიანად ვხვდებით საბჭოთა საქართველოს ორმოცდაათ წლისთავს, ჩვენს დიდ ეროვნულ დღესასწაულს.

აკად. გიორგი სხვალაძისი.

უაღრველესი ძიებანი და კვლევის გზით

საბჭოთა საქართველოს ორმოცდაათი წელი საქართველოს ხელოვნების ისტორიის, არქიტექტურის, სკულპტურის, ფერწერის და გამოყენებითი ხელოვნების დარგებში მნიშვნელოვანი მიღწევებით აღინიშნება.

გამოკვეთილია წამყვანი ძეგლების განვიითარების ძირითადი ხაზი, ცალკეული ეტაპების განვითარება და მათი დახასიათებით, ზოგიერთი გვიფი ანალიზებული მათიანიონში და ფრიალ მაღალი ოსტატობის სურათის გვიხატავს. მიუხედავად ამისა, ძეგლების უდიდესი რაოდენობა მხოლოდ აღრიცხულია, მათ არ შეგებია კვლევა და ისინი განახლებების მოთხოვნებს უზარდობს ხანში.

ქართული შუა საუკუნეების ხელოვნების ისტორიის მკვლევარების წინაშე კომუნიტური პარტიისა და საბჭოთა მთავრობის მიერ დაყენებული უდიდესი მნიშვნელობის ამოცანა: არქიტექტურის, ფერწერის,

ქანდაკების დღემდე შემორჩენილი ნაწარმოებების სრული კრებულის მომზადება. ეს ამოცანა, ამჟამად დროს, მუშაობის პერიოდში ხელოვნებათმცოდნეობის მიქროს კონტაქტს გულისხმობს ერთის მხრივ არქეოლოგებთან, ხოლო მეორეს მხრივ, საქართველოს პერიოდის ისტორიკოსებთან. მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ამ საქმეში მათი შესრულება ერთგვარი საწყისი რეგისტრაცია, აღწერის, გზომვის და ფოტოგრაფირების საშუალებით, მოკლე დროში, 5-10 წლის მანძილზე, თითქმის შეუძლებელია. საქართველოს სამუშაოს დაწინაურება ერთგვარად ცალკეული მონაკვეთების მომზადება ტოპოგრაფიული და ქრონოლოგიური თანამიმდევრობით. პარალელურად გასაძურგებულია ცალკეული მნიშვნელოვანი ამოცანებიც. ჩვენი მეცნიერება ამ საქმეს წარმატებით გართობს თავს.

აკად. გიორგი ხაჩიანიანი

ლალი
მარგაშვილი

კოვასული პენი

მითხრობს
მარგაშვილი
გიორგიშვილი

სიბერე ერევა კორაბულს ჭენება, ილივა. ბერს ვივადებენ ვაძლიო და სიბერესთან ძიძვალისთვის თავი აღარა აქვს. ეწინაა კორაბულს აიპა მტავია, იქა მტავიასაა წუწუნება არ ათილიონს. ისევ ადრე დებება, მოუვლის ქათმებს, ეწოსაც ვადავებს, წყალსაც დაუსხამს ყვაილებს, ნელა, ნება-ნება საქაბანოს.

საღამოთი კი, შუე მუხღებზე რომ ჩაიყვებება გორისპირზე, კორაბული წინაფარს მოიხსნის, მოხაზვებს გამოცხადებას და განსაზღვრება ეწოს ზოლისკენ. გზისპირად სკაბუე ჩამოვდება და ამგულ-ჩამომგულს მოიკითხავს. ახლა მეუბნობოდნი მოვლენ და კორაბულის შორიხაზს ჩამოსხმდებიან, იტყვიან იმ მოხისა და ამ მოხისა, ძველსა და ახალს. ტბიბისა და აწინილი სიტყვას იტყვიან კორაბული.

ზიღლისგან ვადავდება იქაურობას და კორაბულიც ვადავდება თავის ბუღისკენ. გარბო სინებზე ჩადებება, კორაბულის ჭერზე კი ილიე შუე სკაბია, მეტყვიას რომ არ ქნება, ისეთი შუე. შორიხაზები ტბავეწოროს მოუხმდებიან, ილიდენ-პატარაანდ დებებერბოთ ვადავრებენ, კორაბული კი თავისი ილიე სახლის პატარა თოხში შეუყვებულება. იქ ვაჭარის ჩაფხუე ჩადებებერბოქტობენ და. ილიეცა რაილის მომინა, ის არის კორაბულის ილიე მეგობარი და მეგობარსასხუბე, წიღის და გავსოთ. იმით უფრებებს კორაბული ქვეყანას.

საოცრებს შეგება რაილი.
— რას ამბობ, აღმაინათ — შეგებასებება დიქტობს.

— რას ვამბობ და ქართულს, ჩემო კეთილო, — იტყვის დიქტობსი. რაც არ ვაგვიჩინა, ახლა ვაგონო. ირთი კაცი, ესა და ეს, აღჩერებ მაღლა აფრინდა. ის არი ილიე უფლანდ დღეებში ვარქვებ და ათავალბებებზე შეგნებლობა. კარებს სკაბენ და აკარებს სკაბენ, დასვენება არ აქლიათ და გარბობოთ. ექვანდ რაილითი ვაჭებო — გუნებაზე რიგობა საბოთი და შევეწივრებაო.

„ჩაღოქობია, ქა, მა რა არი, ხა?“ — ჩაღოღოღუნებს კორაბული. შერე ჩაწებება ქათმთა ლოგინში. რაილი კი სახეგნის იმღერებს, სიტყვებზე იმღერებს, შერე იმღერებს. ამ სიბერებზე კორაბულს თავისი მამა, მერსაგურე გეგნება აჯონდება.

***

— ამ მოთქვი, გეგნენა — ეტბოღონდ ბოლზე მამაჩენს უფნის კაცები, გოცა ჩაწერეს ჩამოქარება ხელსა. მამაჩემო ნელ-ნელა დაავადებდა თავის დარღს სიბერებში: „სიკვდილი და სიბერებში ირცოვება და... ირცოვება და... ირცოვება და...“ მერე აუმაღლებდა ხმას — „შეგებოდი და შეგებინდა...“ მერე ისევ დაუდალბებდა ხმას — „შეგებინდა და შეგებინდა, სიკვდილს სიბერებზე სჯობდა...“ მამა, სიკვდილს სიბერებზე სჯობდა — აქვებს დაუტკავინდა კაცები.

ამას რომ იმღერებდა მამაჩემი, მე წამოიშობებოდა ბოლზე რომ სიკვადრისსაგან ძვალებდავად დადილობებოდა, დაკოვლილი და ხელებდავარსებული კაცი, ჩვენსკენ მოხატული და ვრუანბელი მოიხლოდა. დღეებში ეს სიბერება ქოჩითი ეცავებოდა და. სიკვდილის ციცილია ჭიჭიდა გამოვილიო და. ზედიზე მამა წყარადწერილი იყო მასზე. დღეებში ვეღარ მოთქვებოდა და მამაჩემს ვუკავებებოდა: — მაგის მტერი ვეღარა მოიგონე რაო, მერე მამაჩემს

შეებრალბოდა დღეებში და ნატვრის სიბერებს იმღერებდა.

ვადავდენ დღეებში და მამაჩემი, ვარჯ და ტან-ვა შევლებს ვაღმრავალკაცს.

***

გორაკობისთვის უცდარიო რიტყვი იყო. მე თითობებე წელი თვებრულდა. მამაჩემმა გამოკნადა: ვიღეს სტუმრები უნდა მოვიყვებოდა.

— შერე შენსა არ იშობი — უტყრა შუბლი დედებში, მაგრამ მამაჩემივე თავისწამებოდა კაცი იყო.

მიგებდი, ჩემო ვაჭოვების წელიწადი იდგა. დღეებში წუხილი არად ჩაავადებე. ქართული კახა, ფატა, ფატონი წარმოვიდგინე და ფრთები შეგებება. დღეებშია ახალი ჩითვის კახა ამოიჭრება და მერე იღებს დღეებზე ჩაიჭრება.

მაგრამ ფესასემო? სიფოსიდან მოიხობა მტებრი დღედა. ვიწავლე და ჩაეჭარე ფესასემოდა სიბერისსაგან ვაჭრებულბოდი უფსი. ვერე გამოსარჩებოდა დავქვე სახლის დირტზე. იმ დღეზე უტბრებში ვაიარა. საღამოთი ჩვენს შერბასებებზე შეხი ხალხს (ერთი კაცი იყო და არი დღეებში) რომ მოვარ თვლი, ელდა შევა, იმ დღეებზედ სიბერული ხელ გამოქრა. გულგახებოლი ვაჭრებიც და სახლსკან, მამო მამიდას თრთუნი ვაჭრებიც. მემსობა დღეებში მხალიც, ძილის ხმა, მებებებს და ამოიარების თინდენ ნაქარში ამოვანდებოდი. შეგებებს ხალხს. მაგილის ქვეშ იმ კაცის წინა-შეხატვის ფესასემო ვაჭარი თვლი.

დღეებში მამა-ბოლზე ვაიხობება ბოლზე მამაჩემს, მესობდა მისი ხმავე — შეე ჩანებოდა, ე ბოლი იმხნის კაცს უნდა მისციო? მე კი ახლა გულს იმხნის სიბერებზე, ხაქმე არ ჩამოიღეს და ეს სათამაშო ქაღალდი, ჭრებლტარა დანა და მებჭრებოდა — კალამით რომ შეუარა, იმ კაცმა ისევ უკან არ წიღის-მეოტი.

მამაჩემმა თავისი ვაიჯანა. მოილოდა წიღის დანიშნული და იმ დღეებში ისე ვაიარა, მეუბნობისთვის თვლი არ გამოსწრებოდა.

და ჩამაცეს სამ ახალად აღქარავებულს საქორწინო კახა, სინდონი ფესასემოცოდი მოვიდეს (ეს მერეიც ჩემს სიტყვებში), ფრატს ვადავებოდა თვებზე და ჩამაცეს ფრატონში ნუფის გვირდოდი. ვიჭრე მობუღოდა და უკან მომდევნა მთავრული სუთი ფატონი.

რას ვიბუზებოდი, კილდე შეგებებოდა დიდლოლებს?

***

პირველ შევლს ვეღოღებოდიო. ადლებო მზიანი დილა ვაგვიოთინდა. მერეც დღეს, წაღისციცილის ციცილის ძირში, საღმარაულის მწვენი ვაჭრე კარგე დღეობა იცილი სიფოღმა. აქვებს მოვიდებოდა და ნელა ნელა შევსებოდა და იყო ერთი გილბერი სიხარული.

ჩვენს მოვიდენდნ სტუმრები — ჩემს ბოლზედ დიდდა დაკოვნილი და ბიძაშვილი ნატო თავისი ქარ-შელოთი. დარი დიდა ბოლზედა და მახობობის ბოლზეში ვაჭრული ოსტატა მანქანდებოდა იყო. აქვებს იუარო ვაჭრებოდა მის ხელში უნდა მოვიდებოდა. კარგა-ქოჩარს, ჭრავ-ჩრავს, წერა-სიბერებს, სიტყვა-სასუსს აწავლიდა შე-

გირღს. ვააბოვებდნენ და მოსილიდა მტყვად სიბერებსაგან ხაზაშემგებელი ობობელი, დარი დიდდას მოთე სიბერებში სიბერებს ჭიჭიდა საყვარე მანქანა და უთო.

ნატოს წამებარანი ქმარი შევად. სარტყელ-გულსიბერიო მართული კახა ეცვა, ეცლიანი მაღალ-ქუსლი ფესასემოცოდი. მახისიეთა მტვად, იტყოდა: ცხრა თვლი მომიცა და ამისთვის მაუჭრებინაო.

ესა მოვეცი, რომ დღა გულს მოვიტანეს დარი-ბლს ქობნი ჩვენმა საყვარელმა ნათესავებმა.

წიკა სტუმრები საღმარული წყურვენი ჯე კი სიხარული ერთიათად წაქცემა, აღარ ვიცი დღა რა მოვიტანენ ჩემი სტუმრების სასიამოვნოდ, მაგრამ რა მებადა.

დარი დიდამ ვაგვხარა — „უფისციციანისა“ მოვარტოდა და „ბიძია თომას ქობნი“ — იყოლა ვინა-ნა შევად. ვადავებუე მაღალში და ჩავეცი კამოლში, ის იყო ჩემი ზარბაზნა.

ჩემს ქობნივე ვაიხა „მრავალმაიერი“.

...ისეც ვაჭრებოდა ძველბერიო დღეები. წიკა კარგა აღნიღებამდე ვინაშე მუშაობდა. მოვილოდა, ვაჭმედი ვინაშის (ცარილი მარტულნი მოაღოდა და უაჭრებო კი არ დამაგლო, მტვალდა) და მერე წიკაში ვიწავლებილი თვებზე. ცხრდეს შევლს უფნისანდ იმისი აფრები. ისეც ის მოვაცედა ბოლზე ნუგებს. ბერეც ცრული ვაჭრე და ბევრქარცა სიხარული ვაჭრებოდა.

მერე კი იყო, უფლანდ ტბაველი ამოჭრებოდა, წიკა მოსახლებდა და ჩიქნულბოდა დღეებში და თვითონ ახალში წიკადა ზებია-იდეგობის მოხატვანდა. ცისკარზე ზედი დანახა, ჩემი პირველი შელო. სიხარულის დილა ვაგვიოთინდა, ჩვენ უკვე ხანში ვაყავი. ჩემი ფრთები, ჩემი წერხანდ-ფრთები იხიბდას ვაჭრებოდა წიკა. მე კი მამაშე მოხიბარობისაგან მთელს ხანში თვე ლოგინს ტყვე ვაჭრე. უფსი ხანს სამადლოდ ამოვიკულბოდა.

მეღრისა ლოგინდამ ადგომა. ბიჭი, ვენასი, სახლი და კარი — ქარახავი უნდა ეტრიალან. დღისობი რომ დარღებებს ვაჭრებოდა, ჩვენ უკვე საშუალო ვიღებოდი. ძირნებში ვაჭრებოდა ბიჭი თან დამავდა. მერე ვენასი თავში მოუწუნებოდა ვაჭრებოდა. ჩვენ ბოლოსკენ ვადაუწავლებოდა. ვაჭრებოდა და ვაჭრებოდა ციცილით კარგოდა და დეკარებოდა ზედა. ვეშაბოდილი და თან თვლი ბიჭისკენ ეტრიალს. ვაჭრებოდა მზე თუ არა, წიკა მამაჩემი, მემიანი ვაჭრები ბიჭს არ მოჭრეო და ბიჭი ვაჭრე არ დავჭრებოდა, ავ სულს არ დავარა.

რასაც ჩემი მოხატვანდ ლუგის უფს ვადა-ვარჩინოდი, მიწას შეტანდა ერთმანის ვაჭრები. წიკა რომ ვენასთან ამოვილოდა, ვაჭრებოდა ბნელში ვაჭრე და ვაჭრებოდა, თვლითა ვწომადა. თვლითა ახლამალო მოსტენს, ჩვენ რომ ვაჭრებს, ფრთობს უღარ ვაჭრებოდა, ვეჭრებოდა. რა წიკაშე მთელი სიხარული ვაჭრებოდა და ჩვენს წიკა რომ კაჭახნას სახლსკენ ავადილი იყო, ვაჭრებოდა.

ფრთობის მალე უფრინა — ჩემი კარგა ცახი. იმ წიკაშე ვაჭრები იმ წიკაშე ვაჭრები სკოლაში და ვინა შევსებენა. ბიჭს თვლი აიღებდა, გოგოს სკოლაშიც გრჩა ახალდა ღრდა, ღარბი ვაჭრე, მაგრამ ბიჭიერი. შევადობა, ხალხში, შევლებოდა პატარა სიბერებოდა?

წიკა ვაჭრებოდა, ჩემს ბიჭს ციხა დაწებებოდა. დილა ვუწოვებ და ვადავებოდა. უფს, დილა, რა მწერა, უფრთობა ბიჭმა, შაქრის ციწერი მივიცი და პირი ჩავაჭრებებოდა. იმ ციწრის ვაჭრების მერე თვითონ მომავინდებოდა ბოლზე ბიჭი წიკაში.

...საქუღაღანო ერში ვაკო-ბიჭები ერთმანეთს ხტამლი ენობრდოდენ. სახლის გვერდზე ხის კარბო კიბები რომ დღავა, იმაზე შეტბებოდა ჩემი ბიჭუც. „შენ დაბალო, მე — მაღლოს“ დაიპასხება, მერე გამოსტბებოდა.

შეც კვედნაში გავერეთ, ისეთი ბიჭი მეგრდებოდა. მთელი ვეფროდენი. კიდევ დაიხაზა ბიჭმა, „შენ, დაბალო“, რომ კიბო ვაძლიერებოდა და ძირს ვაძლიერებოდა ბიჭს უნებურად. ის გულზე ჩემს ვრძობდებებს მოუბრუნებდა, ძვლის სატყუარაში დაიხილა შეიღო. ერთ დღეს შეგვხვით ვიგრძენი ვაძლიერებოდა და წავაყვანეთ სიხანაში. ექიმმა კლაქიასკენ მიგვიითოთა. დებს მოპირაოთ, ივარაუდავ. ელდა გვეცო: ჩამოვედით სახლში ვარაუდობი. ნიკო სიკ აიგის ბოლოში, დანა ხაზს არ უშარალები.

„დღეო, შენ მომპირაინ? — მაღალზე შევიბრუნებოდა ბიჭმა, საშველი აღარაინი იყო. სიტყვები წინასთა ვაკვარაოთა. ვერ წავაყვანეთ ბიჭი ქალაქში და იქვე თვეში ვამარა ბიჭში ჩემი ცხოვრება.“

შვილის ცხელი გამწარებულს დიდჩემსაც თავი დამხებდა. იმას რაღა ექნა, თვითონაც წერდღე შეიღაინი იყო წავიყვანა ჩემი კაწაწაც, დავრბიოთ ირინე თვალდაცირაინებო.

გვიდა ორი წელი, ბიჭი შევეგინა. შეზინებულემა, რომ ღმერთმა კიდევ არ წავკარგეთვსო, ვაღას დავარქვით ჩვენს უფრდამწინდლო ბიჭმა. ვადავწერათ წიგნის სახელი გვიცა დაგვეტყვიო. ვაწაწაღით ბიჭი და ჩავაწერინეთ მღვდელსა: 1921 წელს იანვრის 18-ს დაიბადა გიორგი ნიკოლოზის ძე ზობიკულაშვილი.

არასდროს შეაწუღებოდა, რომ უცოდინრობითა და ბიჭავითი, უფრობითა და უწამლობით დამეღება ჩემი პირველი ბიჭი და სულ იმის ვეფრობოდა გვიცა წასწავლი კაცი გამოიყვანა, ექიმისიხე უცაოთისი ხაქმე არაფერი მეგინა.

— რომელსეკიბი მოდიან—დაირის ხმა სოფელში. გამორბინა ხალხი გზაზე, მეც მივაქარ ვულზე ბიჭი და ვაგულ დასანახავად. კარგ ფეხზე მოვიდა ჩემი ბიჭი ქვეყანაში.

***

დღე დღეს მივიდოდა... სოფელში სხვა დრო დღე-ზოდა... ერთ დღეს აქეთობებდები ნაღწქარებთან შევეგარე. წასწავლი კაცი ჩამოსულეთი სოფელში, ჩემნი სოფლის გამოსული კაციხე ვეგრდობი დავიყვარე.

ნახი ჭრილი

ნიმორბიგან მთიერ დღესაც...

რეფლუტია...
ათას
ცხარას
ჩვიდმეტა წელი.
მილიონობის მშრომლები უსწრებდენ ლინის, ლინის, — ვისაც რომ ხელით უფარას ნაქარის ზედი, ვინც ზავლენდელ დღის მესხეცა და შემოქმედი.
რეფლუტია... ჩავრდებობს ბოკრიკოლა მსხვერვა, ოქტობრის დღეა... თავისფულ დრომუხის ჩრებო, ზღვარი დედო საუფრის დარდა და წუხილს, იმორბებენ მთებში დღესაც ვაგრისაგ ქობილს.

რეფლუტია... და სამაროს ვახიბონება, კაცობრობის ახდენილი, ფაქრი, ოცენა, რეფლუტია არის თვითონ დიდი ლინის, ჩემნი პლანეტის ჩაუქრბოლ მუდ მყოფლილი.

ნენიან და მოსტენებას აკეთებდა: უნდა ვაერთიანდეთო, მიწა მიწას მივბატება, ხელი ხელსაო. კვავაში ვავიგნებოდა იმისი ქართული — მარტოხლო კაცი ეგამზავდა ბრალიო. ჩავერქვინეთ ჩვენი უბნელები. ჩვენს ვაერთიანებას „წითელი მარაინა“ დავარქვით. სისი ვულაშვილი თავიკად დავიყვინეთ, თავიერო იმის ამხანაგად. თაოლიანი უშარბრონი ზვარები და მარბინა ჩვენს ხელში ვაძლიერდა. ერთიანი წერაწერა ჩემი ბიჭვი ვერა ვიარავდელი რა: არის წერაწერები შევიღინეთ, ცხვარ-ჩრბის ვაგონინით, ბინები ვაშრობდენ მწვემებისათვის და დავიკულთო წლის ხარის.

***

სიბერე უბოლოვად ჩავეიგა ძედალწიში. ჩემი გვიგინი ახლავარდობა იყო დღედა და ვაძლიერებოდა, ვერა სტრეპინო ჩვენს საწაულ ქობნი.

ვოცაინ დამათვარა სოფლის სოლა და ვაგოსტუმრი ქალაქში. მეც აიხსრულდა გულისწილი და იმასაც — შევიდა ბიჭი საექიმოხე და იმწელიწადსვე უცხად ამოქარა სული ნიკის. ახლა მე მარტოს უნდა რაფხი. სად მეცაღა სიბერისათვის. კაციც მე რაღა ვეფრდებოდა ჩემი სახლისათვის და დედავაცაც ცხრა ხელი და ცხრა ფური ვაგოვსი. მარტოს სტრეპინა რას ეფოვოდა და სახლის მთავლის შეგარებოდა ვაფიწე. ბიჭი ცოლის მუთავის მომბოვდა და სად მომეყვანა პატარაძლი. დარავულაინთ, დარსაუღაინთ, ჩირაკულაინთ აიშენეს კარგი სახლები.

...ავარდა რომ ატყდებოდა, ჩვენი კარგი მერხობა მამინ ვაინარდობოდა. საღორდალან დვარა მოვარაწვდებოდა და ვინდა დამგებოდა შინ. ცველას ოთხი ეტხრა და ურუბედა მოხეობებულ დვარაოხებს, რომ სახლში არ შევარდნოდით. ჩემს ქვეყნით ვინცა ცხოვრობდა, ცველა მე შეიღებოდა — შენი წყალი ვევიარდებოა. შე კარგე აღაძინაო, ვეცდებო, მე წყალი ვინ მომიცა, წყალი რომ მქონდაო, ე ბისანტის ვეღლას შევატყდებოდა-მეთქი? მაგრამ უფრის ვინ მივიღებდ, იყო ერთი წიოვო?

ვოცა მერევე კურხზე იყო მამინ, ზავლულში შინ მოტრიალდა და ჩვენც ვაშრობდენ ქეტარისის სახლი. ისეთი დღედა ჩავასიხით სპირკულა და ამოყვანეთ კლდელი ქვა და რკინითა, რომ დვარი იო არა, კომარდო ვავაციო რომ მიადგენ, წრბატეთი ვერის ვადგებლს, ახლა ცო და ქვეყანა რომ ერთმანეთს

შეკვლილი ღმერთი

ვიძინე და ვკარავთ, ვკარავთ და ვიძინე, ქვეყანა ვიღაცას, ქვეყანა რაღაცას. მე რომ დღეს შენი ტკიპოვი ვაგრბინე მაღლობას ვუბდი, მხოლოდ მაღალ ვინას. და თურმე ოლით, ეს ასე მოდის, ვიძინე და ვკარავთ, ვეველა რაღაცას, და ამ სიბერელს, მიწის სიბერელს, ნეტავ ვაბრლები მაინც რაღა ცხაქ? და არა მიწას, რომელსეც მთელი, სიციცხლე არის, მოვინა, ძიება და დედამარა, რაკია ტრელი,

ურთოდობოდს ავღრისავან, არჩენიდა ვევიარ-ჩაბლში. მარტო სტევისა მწინიანთ, თქუცო რა ვციო, ახანდელ დროში ვსაკვირა არაფერიო და წანახედა ხალხმა რასაც ხელი ვერ მიწვიდობს, ის უნდა ვაკვირებოდა ცაცხე. იქნებ ჩვენმა „წითელშვილის“ შვილებმა ხეტყვასაც ხელი ავაგარო.

რეკონსტრუქცია

...კიდევ ორი წელი გრძელსეკვლილი ვაქონდებოდა და მისცემენ გვიას ექიმის ქალაქში, ჩამოვბიჭი სულ სახლობდა. ჩვენს საყაფდროფოსაც იქამოს აიშენებენ, დავიწვებ გვიცა მუშობას, ჩამოვბიჭი გახლს საყაფდროფოსო, კლაქიას ვეგრენება. შეეუბნება რაზე? დავარბებს რამეს სოფელი მალე ვაიგებს გვიცას კაცობას — ამხებს ვეჭრობა და ვეჭრავდა ჩემს ფაქტორ, რომ, ღმერთო ვაშრობ, ვაქონე იმი. იმ დღით ისე უცად ვაგებდი, გულე ხელით მეტარა. ჩემი მავსისწული მისიო, აუღლა, წავალ სოსი ექიმს ჩამოვიყვანიო. დოცა, ვადავამოვლს-მეთქი, ვუთხარ, მაგრამ ვაიგებენ ვი-ქვარას?

შეუღლას თავე დამაწედა ი კალი ადამიანი. ღმერთო, რა კაცია, მარტო სიტყვით დავიამებს სატკივარს, ისეთ ნუგებს მოგვცენ, ბეგრი ვიღვარავთო. ისიც შეეღვინა: გვიცა რომ ვედა შეყავდა და, სოსის მთავრის ვინცაველი, იმან მომბრინა. მე რომ სოსისა ვილოავდა, ბიჭმა მიიხარა, დიდი, რომ ვაწარბები სოსი ექიმს უნდა ვაძლიერებო. ბეგრი ვიძინეთ. შენ გვიცა-ექიმი გამოსვალ-მეთქი. კაცი ვილოავდა.

...ბიჭი ქალაქიდანვე წასულიყო ჩარში და მერე მთელი სამი წელიწადი და სამი თვე იმისი ვეღვარა ვაიგებოდა. რა ჩემი დარდი და რა მუხლები და ნათესავი. ცრუმულ დამთხვა თაულები, დარდალ შეშობა ვუღლი.

ისეც დამეწიდა ქვეყნიერება. რა ამხავი იყო ჩემს ერშიო გოცაც ჩამომივიდა და პატარაძლი მომიყვანა. თავის ნებით არჩია ვაგონდ საცოლეთ, არა მწენია, ახალ სულს ფეხი ვაძლიერებო, შეპირწავლი დავაძლიერე, ჩვენებინაინ ოთხი თვის გავლყო ჩავუგებო ქალაქში.

უხად დარბა მწარე დღეებო. წინაში რომ სიცილილს ვნარბობდი, ახლა სიციცხლე მიწდა. შვილიშვილის ქარქრული მიწდა. მისი შვილის აკვანც უნდა ვადავარწყო.

და ეს სიბერელი ებატებო, მამინ ძვირფასო, ძვირფასო მამინ, ეს ჩემე ვეღვის სიციცხლთ ხავე არ ვაკვირადებს ცხოვრების ზღვაში, ვარჩინარდებს თუ შენივის ასე. ვაგაციკოს იღმუწად ფრთებითი, ზღვის ნიავ-ქარმა ის ვით თოღია, მინაც ხომ მშობილ მიწის სიბერელის ცვალებლობა ვამოსოლო; მაგრამ იო, მაინც ვერცხობს ის, რომ მართაც კანონი გულს ერთადერთი, პირველი ვნება, და სიყვარული ესხა მისი უცდელი ღმერთი

საგრო-სკანდალი

პარიზის ვაჭრებში ახალგაზრდა კაცი დადებითად გამოდის დაზოგადობის სახელიდან და თავიანთი ვაჭარი გაყვანილია. უკვე შეხებულა იგი პარიზულს არ ჩადო, ახლა კი საქმეშია თითქმის უფრო ვაჭარზე დაჰმა და სახელსა. ახორციელდა რომ ბაზარზე, მაღალი ხარისხის უნაყოფიერად შერქვა. მუხლები უნაკლებად. ფრთხილად ჩაიქოდა კისის საფუძველზე.

ესა აკვირდა დღეი — მოვიდა თვის და მოკრებიან და ვა-დასთან. მაგრამ ამ ვაჭარებთან მის შესწავლასთან აკვირდა თავის დიდი ცენზის: მან ხშირად საიდუმლოდებთან მიანიჭა, რომელიც ამისთან უნდად დიდ სარგებლობას მოუტანს ადამიანებს. ის კი ამბობს საიდუმლო წაუყოლოს უკუდღერი, ანა და რომ არ სჩერია მისი! მსგავსად ეძიებთან, დანებდებით...

— ცუდად ვამბობთ თავს? — მოულოდნელად შეისვიდა მან. თავი აიწია. მის წინ უნდებოდა კაცი იღვანე და შექუჩიდა. უნდებთან იღვანედა უფროსი თვის გამოყოფა. უნდადა უნებნად ეხებთან არა-მეოხობით, მაგრამ რატომღაც ვაივლიყო. კისისთან კითხივად უნდად:

— თქვენ ვინ ხარ? — არა შეხებია ჩვენი-ბურს. — ქართველი ვარ... საქართველო ვაგივითა? — საქართველო? როგორ არა. რამ წამოვიყვანათ ასე შორს? — ენ, მეგობარი, ეს ზოლი ამბავია! დაჯიკი ჰქონდა კრისიზად მიმდინარე უცივად, ჩაღუტებულად აქვს საუბარსა და დღეა ხანი არ იყო გახული, რომ პარიზის ამ ვაჭარ ქუჩაზე შეიკლა ქართული და ტანგმა უკვე ბევრია რამ იყოღნება ერთმანეთზე.

ნაყო ნივთადმე დროში ახალგაზრდა ფრანგი ინიციერა მარხელ დღერგ მის ნიშნად მაიალა. — შემობრძინდი ჩემს კომში, — შეგიბოძა დღერგ ქართველი, მაგრამ მან ურა ხობრა, ახლა მსგავსად, კვირას კი უსათუოდ ვინახვლობთ. ნივთადმე აღდგენილად დაბრუნდა სატანობის ნიშნით. მაგაღს დადოდა, კლაშობ მოიპარვა, წერაღოს წინა დაწყო. მოიყარა თავს აიღებდა, ფერხობდა. მერც აქვე ვაჭარობდა წინას. ახლა მივართბი ის იყო, თუ როგორ დაქარბებულ იქნება მისი წიგლი.

ვაჭარი რომ დღე მარხელ დღერგს ხანს ებღოდა. ებღობდა ვაჭარობდა ირმა უნდებთან მაღალი დღერგ ივით.

როცა დღერგე კარტუში ირა მდიდრულად გამოწყობილი კაცი დანახა, ძალზე გაიკვირა.

- თქვენ ხართ მარხელ დღერგ?
- დია, ბა ვნებავთ?
- მაგრამ როგორღაც ვიხივო ინახული იგი. ებღობდა ვერც ედობდით, წამობრძინდით.
- ახაოვრე შენისა რა უნდა ჩემთან ჰდგონ როგორღაც?
- ანზე ვერაფერს მივასვენებ.

დღერგ დაუფრია. შენა რას უნდა ნიშანადს უკუღელდე?

როცა როგორღაც ვაჭარწინებულ კაბინებში შეიყვანდა, თითქმის რტებ დავსხა. მოლოინებას სავარბობლ შეიხათა.

- ვაჭარო, მე ეს არის მთელი წერილი. პირ-დაპირ ბეჭეტი — დავტერებდა ამ ტექსტური იდეითია, რომელზედ უკვე არს დაპირა.
- წერილი! — გაიკვირა დღერგე.
- მაგრამ დღერგს ჰქონდა ვაჭარულად დღერგე კითხვა დაწყო. მერც როგორღაც დაბრუნდა.
- წერილი ვინ დაწერა? ან ვიცი, მაგრამ ეს იდე-ბიხა მერც.
- თუ, — ვიციებს მოლოინებას. — მთ უფრო-ვად ვარ იდეებსა დაპირებრებს. არ დაეინა-ლაყო უკუღელდე ანა უნდად დიდ შენიკავად მოიტანს. მოიხარო, რა თანა დაქარბება სხა-ნაყო ექსპერიმენტების ჩაყარებას. მე ყოველმანებ ზეღს შეგყვებით...

მოლოინებას საუბარს შემდეგ ახალგაზრდა ქუჩაში რომ ვაჭარობდა, უზუსტად იცნა არ შე-ობობდა.

— ეს ყველაფერი ამ ქართველის ინიციას! — სა-ხალეთი წამობახა თითქმის ახლადამდებულმა მარხელ დღერგე.

1886 წელს მარხელ დღერგე დაამთავრა პარიზის უმაღლესი საბირო სკოლა; დაწვეულად ამ დროიდან მან პარიზის სახელე შეხინა ტექნურის პარიზის წინსვლის სფეროს, მაგრამ სკვერის ხსელი მან მიიღება შოლოდ 1881 წელს, როცა პარიზში მოწვეულ ელემენტარის პირად სავარაოობის კონკრეტულ პასხებთან წაყოლოს ელემენტარის შორ მანძილზე გადაცემის საყვარელი. ბევრს კიდევ არ სჩერადა მისი ვახელოდ იდეების. იმავე წელს მარხელ დღერგე მოულოდნელად ელემენტარულად გამოიყვანა პარიზში არსებული ან-ვერებს ცნობად შეხერებებს და მოწვევაზე უკმარისობაზერებს, თუ როგორ შეიძლება მიხდეს ელემენტარის შორ მანძილზე გადაცემა. დამ-წერიდა ვაჭარებთან სახელე არა აქნა, პარიზისა და მოილოდინა გამოჩენილი ადამიანები ვაჭარ-ბული შეხერებთან დღერგ — მათ იღებს ელ-ემენტარის, „მოყვარობას“ წერად ვაჭარობდით.

1888 წელს მარხელ დღერგე ხელმძღვანლობდა საინჟინერო ელემენტარის პირადი სარ-დელი ვაჭარება მისხან-მოხსენების ხალხე ეს იყო ამ დროისთვის უღებობ ტექნიურის მოწვევა. როგორღაც სულ უფროდღერი მეტ ვინახვად და-ზებრებს უნდად მარხელ დღერგს. ინიციერა რამ-დღერგ ელემენტარულად მისი ხანი სარგებლობდა, რომელი შორის ყველაზე მწვერულზე იყო 1886 წელს აგებულ პარიზ-კრისის ხანი.

66-კილოგრამას ხალხე 6000-8000 ყოლიტი ძა-ბის მქონე შობილი დინი ვაჭარობდა.

სწრაღდა აქ კრისის ხანსეულობა, ნაყო ნივთადმე ვაჭარობდა უკვე სახელევათქმულად ფრანგი ინე-ნიერი ამ ვაჭარებებთან მოიღვარა.

დღერგე უფრესულად ვაჭარობდა.

— ვაჭარო, ბავიროს ნაყო, თქვენ რომ წერილი ვაჭარობთ ჩემს შესახებ როგორღაც?

— როგორ არა, — ვაიციანა ნივთადმე, — დიდ-ხანს ვიფრეტა რა მომჭერია წერილები. ზოლის ვაჭარია! — „ნაბეზომებლის თავისინსებლობა“.

— მაშინ როგორღაც ხურბობათ შობინა, თუ არ შეტავა წიგნიდან ავტორის ვინახება და მის-სახარის, არ დაეჩინებოდა მე კი, მარხელად, არ ვიცი-და ეს ცხოვრობთ.

მალე ქალქ მეფოში, სადაც კიდევ ერთი მწვერულად ექსპერიმენტება ჩაყარა მარხელ დღერგს, როგორღაც ჰქონდა თხოვნა მაღელ ნაყო-დმე აქ ვაჭარებს ერთმანეთი ტანგმა მოლოინებას და ქართველებს უბოლახებას.

მარხელ დღერგს ექსპერიმენტებთან დაიბრტერებ-დეს ე. მარხელ და ფრ. ინგლისის. ელ. ზერსტინი-ანს ვაჭარულად წერილობა ფრ. ინგლისს წერდა, რომ ელემენტარისთვის დიდ მანძილზე გადაცემის შე-ნადობდით, „სახალეთად თხოვრობდებთ მრე-წობლების თითქმის ყოველდღიურ სახელებისთან, რატომღაც ვაჭარობთ პარიზისა კმნიღნენ, აგრეთვე სახელეებს იდედა გამოიყვანეს იქნას ყველაზე უფრო სარგებლო წელის ინიციერა და თუ ეს პირადელ სახელეობა იქნება შოლოდ ქალ-ეხებისთვის, ზოლის და ზოლის ის ვახელოდ ყველა-ზე მაღალი ხარისხის წინადადებების მოხასიზად ქალ-ეხა და ბეჭედს შორის“.

1886 წელს მარხელ დღერგე პარიზის წვერებთან თა ადამიანებს ელემენტარებს.

1887 წელს, თბოლოში, ვაჭარე „მოიკლა ინიცი-რებით“ დიდებად ე. ნივთადმე წერილი, რომელ-ზედ ავტორი ეტხობდა ელემენტარის გამოი-ყვანის უფროსების ვინახვებთან. იგი წინადა:

...ოცილებს იმის თბოლოზე, თუ რა ზედია მოი-ლის ზედის მთავან კვეთას ახლა მომავლად, როცა-რეტყვობათ მოხდება... მახებუნდა. მართლად, და-ტანულად, დაწინებულად ხალხე მარხელ დღერგს, რომელმაც მოიხარა და დაიფრანა ელვისის (ელე-მენტარის) ვაჭარება. მაგრამ დაწყვირო მის დღეს, რომელიც დიდ საფრანგეთის შეხერებთან აკა-დემიის წინადა თანახმადებდა. კრისლის ხანსე-რება, რომელიც 47 ვერსი დაწერილად პარიზზე, ამ ქალქში, ტელეგრაფის სადა ვაჭარობდა, აგრე-ბელად ძალის და ხიდების მანქანებს აბარება.

ე. ნივთადმე ინიციერა თვის ნაშრომად ელ-ემენტარულად ელს ეს კმნიღნენ, „თუ, მაშინ ვაჭარობდა აღდგომ ზედის მთავან რამდენი მოსაღნარე, რამდენი ხანსეურ, რამდენი მომავად მისი ვახა-დვად ეს ყველაფერი გამოიყვანება, ეს ვაჭარებ-ნარხებს, დაზებას, მანქანებს ამბობავებს“.

მეწიერილო კომუნისის ფრეშიდებების — ე. მარხელს და ფრ. ინგლისის შემდეგ ელემენტარ-ისთვის ადგული დანახვებთან და შორ მანძილზე გადაცემის საყვარელი ვაჭარობლობა უფროდღებ-მა მოკლე მათი სახელე დიდმა განხერებულმა ე. ე. ლინგმა. უკვე 1901 წელს ვაჭარი წერდა ელემენტარულად მომავალად:

ღმინის ელემენტარულად წინახედადობდებთან დიდ-მა ექსპერიმენტს შენას სორკი. ზედის კვეთასში უღებ მოქმედებენ მოლოინება ყველაზე უფრო კრისული ელემენტარულადმე ხალხე თხოვრედი კლბობდებთან მანძილზე. ეს ხალხეა თხუწულ მოსაჯიკ-უთბოლოზე-წინადა, ვოლოვირად-მოსიკ-ვი. ელემენტარის სახალეთად დახასვანა მრეწვე-ლობის მარხელ დარჩეს დამოკიდებულმა ინე-ნიერ-ბული წერილობის ადელმდობრობასზე.

ქ კიდევ ერთი ხანსეურად ვაჭარ ვაჭარა ადვ-ანსოში: 1924 წელს, სავარაოდებთან ენიციერების ვაჭარობების ვაჭარობებ — წერილობა ექსპერი-მენტარულადმე პარიზისა ქართულად ჰქონდა. „ქალქადმე ნივთადმე ნივთადმე წერილის თბოლოდ საუბარია — ანიშნავდა ბ. ჰინინიამე. — ნაყო ნივთადმე ნივთადმე წერილი, 1887 წელს დაწერილი — ანიშნავდა ბ. ჰინინიამე. — ნაყო ნივთადმე ნივთადმე ნივთადმე წერილი, 1887 წელს დაწერილი. — ანიშნავდა ბ. ჰინინიამე და სარგებლობა ნივთადმე კრისული პარიზისა ზედის კვეთის მოხელე-სახარის, ის ტარბელ კიდევ და სარგებლობა ვაჭარ-ების ხსენის შემოქმედებთან უნდას, ვაჭარებებთან ანიშნავდა ღრუბდ ჰქონდა მარხელად ზედის საბ-ბის ექსპერიმენტობა.

სამქოთი ექსპერიმენტება სინაღდობდა აქისა ზედის ხსენის წინადადების დიდ ინიციერა. ამ იდეების გამოიყვანების საყვარელი და მწილ-ის იყო: მოხდა ამ ექსპერიმენტის ერთ-ერთი ნაყო უფ-რედის წერილობა ე. ნივთადმე და მარხელ დღერგს შეხერებთან დავაწყარო სინაღდობა, რომელიც ამ წერილის დახასვანება ვაჭარობდა. სინაღდობა შეკვეთდება, მარხელად, არ დაქარბავთ თავისი ვა.

სენსიტიუიზმი

მიხე, რომ შენთან ვაინდე მამინე, უოფნარუფინის ვიზიზარა ზაპარა, მაგარა, ძვირფასო, რატომ ვაინდის, ჩემი ჭაღარა — ლომის ფაფარი. მიხე და... უცებ აღარ ვამჩქრე, არ დაშინდრო ტრფობის საფარი... თორემ ეს არის — თვით მეც მათქვინებს, ჩემი ჭაღარა — ლომის ფაფარი. ასე მგონია, მზარი გეცვალა, ტკივილით გულს კარი ჭრიალებს... თმების სითირემ, შენ ვეწავალი, მთხარა, რატომ ვაეწვიანებს, დღისდღე ისევე ჩემი ვანია, ისევე ანთია ჩემი ლამარა... მაგარა ვამჩნევდი, მაინც ვამძლი, უოფნარუფინის ძველი ზაპარა... დღეს შემუშეული ღვინის ფალა, შვგ ირეკლება ტოტი კაპარის... და ვვირთივითი კარში ტრიალებს, ჩემი ჭაღარა — ლომის ფაფარი.

თითქოს წა თითქოს...

ასე, ამგვარად, ასე, ამდენად არ ჩანს იცნა შენი ტრფალი, სიბოძრე წყნების ნესტი ვანდენა და ვაზუფულის სუნფა ჭრიალებს, მე ვვირთობ შენს სიცილს მთელი არსებით,

შენით შეივობს ჩემი არსება... ისევე შორიდან მემჭირესებები, ისევე შორიდან... და მეც ასე ვარ. ვეღარ ვიციკვ სურვილის გაფრინის, და ვაზუფულა ჩემთან დაგტოვა... თითქოს და თითქოს, ეს ვველაფერი, საზაპარა ანდა საარაკოა. ...ასე ძლიერად, ასე, ამდენად, არ მწურობენია შენი ტრფალი... სიბოძრე წყნების ნესტი ვანდენა და შენი სულიც ჩემთან ტრიალებს.

ქებაბვიანელო

მიხედა და... ალბათ აღარ ჩამოხვალ, ეჭვით უფროვანა ახლა ვველაფერის... ვილაკებ წახელს ზარი ჩამოტყრა და მიღვებ ლანდა ფერად-ფერადებს. ფეტიკოს: ქვეყანა ვინაში მიღვასო, ეს ნათურებულ სხვისთვის ბრწყინავენ... რაღაც დეკარტი, ალბათ, ძვირფასო, რომ გული ჩაგწულა, რაღაც იწინე. შემოგვეყარა დარდი უცებ, თავაშებობით მისდევ ლანდავს... და ვაეწვიებულ ბიარბლეს უცებ და გარძნობ: — სხვაგვარად ვაეგვიანა.

გაზუფინი პოსტალი

ვაზუფინის ნაწილები დეკლარაციით და სულს მდინარის შევიფრე... შენ დაგწავილებს კარდის ვიციკვ და უფრო მბიად მე შეგვარებ. სველ იმბზე ხელბის ჩამოვაცურებ და ღრმა მდინარის თუ შეგვიმინა... კამკამა წარბოს წყალს მოვაწურებ, მერე... შეგასმევ წყაროს სეშვიდან. ერთად დავივლით ტყეებს უსიერს და თუ ვაეწვივალა სადმე ნადირო... შენთვის ვავლები ნადირო მმუსერლო, შენთვის ვიწმები გვირი ნაწილი. და მონადირეს როგორც სჩვევია, ოღენჯა რიხით, თან დამოარტებებით... გეცვია, რომ ღომი ვადამრჩენია და დამირჩენია ხელით ფოტსხვერი. მამარტებში ვაოცებულ და დაგატებებს ჩემი ფანდები, მერე... სიცილით დაიხველი, ერთმანეთს ვაეწვიანდებით, არ შეგვებებს დარდის ფოტო, დღე იწინე თუ დაღამებულ... და მოვარდებით ისევე იოლად, ერთობის მოწინა ვახარებულნი... მე წყალს მივაწვი ფეტიკებს ვევალო, შენ ფეტიკებულ ირბე მდელივ... და... დაიწვი ისევე თავიდან, ჩვენი სიბრერა საქართველოვ.

ანჯელი შუაღლა

ღების დასაცავად ელიზბარ მათხარაძის პირველივე მოთხრობა „ორი მეგობარი“ იმის თემას ეხებოდა. ამ ნაწარმოებმა გამოქვეყნებისთანავე მიიქცა მეოთხედის ურავლადმა თავისი უშუალოებით, წრფელი ვანდენა და ცხოვრებისეული ამბების ხანტერესო ვანდენით. ნათლად ჩანდა, რომ ავტორი კარგად იცნობდა საბჭოთა ადამიანების ცხოვრების, ამიტომაც მან თავისი პირველივე ნაწარმოებში ამ დღებულ გარძნობას — მეგობრობას მათქვინა.

პირველ ნაწარმოებში მალე მოჰყავა მწერლის ახალი მოთხრობები, ნარკვევები, შემდეგ მწერალ: რ უფრო ფართო ტილის — რომანს მოჰკლდა ხელი. მისი ადრინდელი მოთხრობებიდან უნდა აღინიშნოს „გარდატეხილ მარტინი“, რომლის რაღიოისცენიზმა არავითარ დეკლარაციას ვადამეცხული ეთერში. ეს ინტერესი მეოთხედის გამოიწვია იმან, რომ მწერალმა კარგად ვადამტა სივარულის საკითხი, ვვიჩენა, რომ ამ წმინდა გარძნობას უფროდ შეღახავს ის, ვინც ანგარიშებს იწევებს, ვინც უფროდ გარძნობას კარგად იცნობს, არამედ ვველაფერის კარიერის უკავშირებას. მოთხრობაში იმარტებებს ხალხი გარძნობა და ნაწივლი სივარულები.

მწერლისთვის ვადამეცხები მწერნელობა აქვს იმის, თუ რა უნახავს, როგორც იცნობს იგი ცხოვრებას. ამ მხარე ელ მათხრობებს ხანტერესო ბიო-

გრაფი აქვს, ის კარგად იცნობს ქართლის სოფელს. ბავშვობა და სიბავშვო იქ ვაუტარებია, და იწყო იმე და ქაბუჯა საშობლოს დამცველი რეგებში დღეა, იმის პირველ დღიდანვე იგი სამკლარო-სასიცილო ბრძოლებს უშუალოდ მოწაწობდა, შუაშიანი ხელში ვეკაცურად ებრძოდა ფრისტ ბარბაროსებს. თავის მოთხრობებში მან ვადამეცხა ის, რაც ვაწუღდა და ვაუტარა თავითი უნახავს. ამიტომაც არის, რომ მეოთხედმა არ შეიძლება აუღლებულად წაიკითხოს მისი ფარდობითი მოთხრობები; „სხვაგვარად დაღვინა“, „ბატალიონი მიღვინა“ და ამ ციკლის სხვა ნაწარმოებები.

თუ მწერალი თავის პირველ მოთხრობებში მხოლოდ ფარდობის ამბებს ეხებოდა, შემდეგ წლებში მისი შემოქმედება თემატურად უფრო მდინარის ხელს. მისი მოთხრობებისა და ნოველების გმირები არიან საყოველთაოდ მიღვრების, ფერტებისა და ფარტა-ქარტების მოწინავე ადამიანები, შრომის გმირები.

ვანდელით ათეული წლების მანძილზე, სხვადასხვა დროს ვაწვიდა ელიზბარ მათხრობის წყნების: „გარდატეხილ მარტინი“, „ქართლის საღამოები“, „სივარული იმარტებს“, „სხვაგვარად დაღვინა“ და ირკარაინი რომანი „დაკავშირებული იციცილები“.

ელიზბარ მათხრობის დაბადების 60 წელი შეუსრულდა. ეს ასაკი მწერლისთვის სრული სიმწიფის დროა, ამიტომ მეოთხედებმა მისგან ახალი მოთხრობები, მოთხრობები და ნოველებს მოლოდინი, და ვაუტარებულად უსაგვერდ მწერლის მდინარეობას და ახალ შემოქმედების წარმატებებს.

ალექსანდრე სიხუა

კლავ მანქანებში ჩაგდებენ და სახრეთისკენ გამოგზავნიან. რამდენიმე დღის შემდეგ სოხუმი ჩამოვდით. მე დღემდე ვაშუბებ დრების სრულად უცხო ამინებებს შეგავსებენ, სანამ საკუთარ კუბებზე და სასურსო მოგვადინებდნენ. მახანძლები არავინაგრებდნენ. რჩაბის უფროსი მეთვლეკი მუშაობდა:

— იცხვირე ჩვენთან, სანამ გენების რაოდენ შენს რაჟბი, ისე იგრძენი თავი! მე მაინც მერიდებოდა ამ კეთილი ადამიანების შეწყობა. ბინას ვეძებდი. სულ მალე ქარსადმი გამაწიწებს საფეხად, ბავშვები ხელში მოიპარებინებენ, ერთი პატარა ცალკე ოთახში მოცივენ. ახე ვაჟად წელიწადნახევარი. მე ვგებოხი, ბავშვები სწავლობენ, არ გვიჩი, არ ვაჭურთი, მაგრამ იფანტან კლავ არაფერი ისმის. იქნებ დაიღუპა? ნუთუ ახე გამოძებნებს განგება სასლ-კარი დაჯარაგე, ქმრის არაფერი ვიცი. რა მეშველებდა მაგრამ აჩა — ვაიმედებდი თავს, — იფანე ცოცხალი მოგვეძებნის, ვეიპოვოს!

და მართლაც ვეიპოვნე: იმი დასარულს უსაღებდებოდა, იმდის ნატამალიდ აღარ შემჩრებოდა, რომ ჩვენს ბინებს უსტკალიონი სანდრო — ხალხი, პირმოძობილი, ნაშარი და ფხვანავებელი კაცი მოვდა, ნაწარმი წერილი მოიტანდა.

დაეხვეტე კომერტის და სპარჯალსაგან ვაგვიყენე: იფანე ხელი ვიციანი, ახარავებოდა ჩავსენი... მალე გიპოვებოდი, ვერედი. მე კარგად ვარ და კლავ ჩამოვალ...

აი, სოხუმში სწირად ამას ჰევიდა, მოხრებინებდა მოლოდინს! შევიდავარი. ერთ დღეს ჩემი ნაწარმა გოგო — სვიტლანა სასტკარჩხევიცხელი შემოგარდა შენ და შეგებერა:

— მამაკო ჩამოვიდა! ვევილინი ვაჩუი გამოვცავთო... ვხევადი, მონებს ასოვანი მეზღაფერი, შერეულე წოვლიდ ვარსკლავი უბრწინებან... ეს ხომ ჩემი იფანე ბიძკან ვაგვიჩუი... კიხვირე ჩამოვყავდი, ვაყციანი, ვტრიალი...

კლავია სკამიანდ წამოდებდა — აი, თვიონი იფანე მოდის კომინანტიან, ახალ მან ვაჩუიარს.

იფანე პოლკოვნიკს ხელუფ არ ვაპყიბებია, რომ მას შენისავედელი ცოლი ელოდებოდა. კეთილად გაუღიანა...

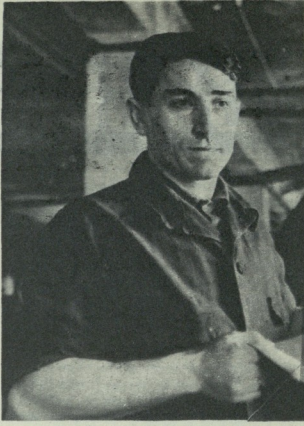
მლგეს შევიდავთი თავი, მიწოდდა იქვე, კომინანტის ოთახშივე, ვამოქიბოხა უოვადლევი. მაგრამ ეს მტად უხრებულად მივიჩინე. ვუთხარი, დღის ბოლოს ვაგვიჩუი რამდენიმე წუთს-მეთქი. შეგთანხმდით, ხალხის შევხედვარდით ერთმანეთს.

მოუთმინდა ველოდ დოქმულდ დროს. პოლკოვნიკმა ველოდებოდა ამ სტუმართმოყვარულად მიიხვდა. იმდენადანდელი რადიოვაცემიყვი ჩვენებური პერსონალითი აღვიწინეთ: შუშუნა დავინამ უფრო აპყიბეთა და ვულახადი ვახადა ჩემი მახანძლები.

— როგორ არ ვა პირიბებში დავყოფიდი ერთმანებს, ეს იციანი, — დაფიქრებოდი თქვა იფანემ, — ჩემს შესახებ ვა გითხარე! ვიბრძოდი, თავს არ ვშოვავდი. უჯან ვიხედიდი, კლავ მტრეცვი ვადევიდოდი. გულს მაინც არ იტებდნენ ჩვენი ბიძები. იფილენენ, მძულ დაღებოდა ვაჩი ვამარტებოხან... ჩვენი პოლკი მართნ კანსნოვარბან იღვა. ეს ის დრო იყო, როცა ფაშისტებმა ნოვაროსისკი მიიღვიენ და კავკასიისკენ მიიწვიდნენ...

იმდროინდელ სახარბლო ოპერაციებზე დავჭირბოლები არაფერს ვეტყვითი, ამასუ ვაგინოვდი ვეინებანი და წაქიბოხული. ვიამოხით მხოლოდ, როგორ დავიქვირა პირველად. პოლკოვნიკის ბრძანება მივადიდი, მოწინააღმდეგის პოზიციები მოგვეჩინე და მათი ადგილსამყოფელი დავაგუზებინე.

ჩვენი ახელი ოპერაციისათვის სასადანს შეუდგა, მაგრამ არც ვერმანებოდი იფანე ვალხელეყარულდინი: მიგვიხდნენ, რასაც ვაიხრებოდი და ეს უამრავი მანათობელი რაკეტით ვაახახახებ... ჩვენ მაინც უწიშრად ვაჭყიეთი წინ...

ჩვენი ახელს უფროსი ლეიტენანტი ვორბანოვი მეთაურობდა.

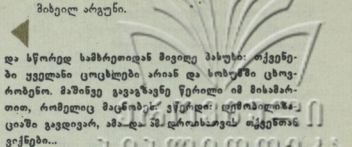
დადობირი თუ არა ვერმანებოდა სიამეგებებისკენ, წინ ვარბანოვი ვაგებოდა. ტყეები აწვიბს, ის კი მიიწინებს და მიიწევს... მიუვახლოვდით თუ არა კლავი — მავთულ-ხვარბის, ვორბანოვი ხმადახლა ვაცხა ბრძანებდა. ერთმა უფროსმა სტრებნადა, მიმი ვაგებოდა არ მაგონებდა, უშველებელი მარტადედი ამიღო და შეუდგა თავის საქმეს. ერთი წუთი და, გზა ვახსნაღი იფი... უცხე მტრის კუთხე ზედ ჩვენს ცხვირწინ აფიოდ... თავლები ჰქოვს ვახახილ, მიწა მიედ ტანზე ვეფარა, მაგრამ მიწას რაღას დავეხედდი, რაკი ცოცხალი ვადარბი. ვაიხრებდი და თავლებს არ დავუქრებ: ვორბანოვი, თვიონი არაფერი მომიდარბოვს, ვიქურ მიიბახებდა... ნამდვილად შელოცვლია-მეთქი, ვავიფიქრე და უჯან მოუხედავად დავეშვიქვი...

აი, ამ ბრძოლაში დამტრენ.

ვაშოვკედი თუ არა, ფრინებს მივაშუქრე. ისებ ბრძოლები. ახლა უჯვე ცოცხლები მეთაური ვიყავი. სულ მალე ჩემი ცოდული აბტარსკი, ჩემს მშობლიურ ქალაქში შეიჭრა.

ახლა, ბარზე, იმასუ მოვავებოდი, როგორ ვიპოვე ჩემი ვაშოვი... მართალი ვიბარბა, მე და კლავამ დღხან არაფერი ვიცოდით ერთმანეთის შესახებ. მე ჩრდლოვოში ვიბრძოდი, მერე ზურსმსკოვან. იქ მეთრედ დავიჭერი, მთელი ექვსი თვე ვიწეი მოსხიბალში. ჩრდლოვოშივე დამტკობდა, მაგრამ ჩემს ნაწილში კი არა (იგი უჯვე კარგა ხანია დასავლეთისკენ დაიძრა), არამედ მენადმედ, საზღვაო ნაწილში.

ისებ მეზღაურებებს დავუბრუნე. ვაივო წოვს სიკვლამ ვაუბრებდი თვალდემო... მარც არ ვარგადი იმებს და ჩვენებს ვეძებდი. სად არ ვაშავნილი შეიციბებებს — ჩრდლოვოში, სახარბლოში...

და სწორედ სახარბლოში მივადე პასუხი: აქვენი ვეფლანი ცოცხლები არიან და სოხუმი ცხოვრობო. მამინე ვაგვიჩუენ წერილი იმ მისანართით, რომელღე მაგინებენ, ვერედ! ექრობოლხან ციური ვადვირად, ამა-და-მანდროსატკეს იტყენთან ვაწეიანი...

მოლა, ერთ მშანდინე დღეს ვაშოვდი შეუქვიანი ამოუვათი თავი და პირდაპირ იმ სახლსკენ ვავებართო, საცუ ჩემი რჩაბი ცხოვრობდა. თუშეცა ამის შესახებ ვლავადი ვიამოხით და მე აღარ ვავიბოვრე. ერთს ვეტყვითი: პირველად ბავშვები ვერ ვიციანი — ვაზრდოლთუყენ, ვამოცლოლთუყენ. უფროსი — საშენეცა დავაგებოხელიყო. შუათანაც ვამოხლოლთუყო, ნაწარმა სვიტლანა კი ჩინარბი იფილოდებოდა.

როიოდ დღე დავიხვენი და მერე საშუალო მოვიბოვებე. ტყა-ფესხსკელს კომინანტი ვამოშვიბ-მეთქი. ვიციოდი, იქ კვალ-ფიციური წინაწლები სტირდებოდა. ვულახოდლე უნდა ვიბრბოდი, ჩემი მშობლიური აბტარსკი ჰალანა მენატრებოდა. ბევრი ვიჭყივრე მე და ჩემმა ცოლმა და ვადაწევიბოდი, არ წავსულიყვოდი: ჰალან მძიმე მოგონებოხან იყო დავაწევიბოდი იქუარბო... რაც მოვარბი, აქ ჩვენი სტი მივადენს, როგორც თავისი დოდილი, ახლებლები ავამბინებო...

ახლა კი, მოსინდინი, ოლხანი, ამ სიბერეში კომუნისტური შრომის დამტკეული ვახვარბო. ამას წინა სტი და ჩვენი კომინანტის მოწინავე მუშებია — ბედულ ვალხილანბი, აბტარსკი ვაცელიანბი, მერი ამას, ახფერი ლევი შედევბი შეუქვიმეთ და იგიო, რა ვამოიკვე! თურქე სოწრწინი ვეგმ ვადმედ შევგებრებოხანი. მაშ! კედეცა რა მენახებოდა, იფიო! ჩემი ვევიბი და ქალშავლად ჩემს ვერდილი შრომობს. უფროსი აფელსანდრე აქამედ ჩემთან მუშაობდა სარტადე შექანიურ საამქროში. ეს ცოტა ხანია, ველოვოურ-სამიბო მართანია წაყვიანეს, სხე-ციკალიც სტირდებოდა. შუათანა ახლც ჩემთან მუშაობს. სვიტლანა კი მოსკოვი ვავივირბინდა, ფახარია ახტრეტიტკინაში მუშაობს.

ერთი სიბოლო, კომინანტი ჩემთვის საუთარი რჩაბიხით მახანძლები და მშობლიური ვახდა. სწორედ აქ ვაჭედი, აქ დავინახე, რა არის ნამდვილი, ჭეშმარიტი მეგობრობა, სხვადასხვა ეროვნების ხალხი მეგობრობა.

...სტუმართმოყვარე პოლკოვნიკის ბინა ვაიან დავიბო დავტყედი. მოვლოდი და ვეჭირებოდი ამ უზარმა მუშის რჩაბის საოცარ და თან ჩვეულებრივ ხედ-ბედალზე. ამ რჩაბი, ისებვე, როგორც ათახიბით სახეობთი რჩაბი, ჭეშმარიტი ვიბრბოხა და შეუყოფილობი ვადიბანა იმის ვეფლან სიმძიმე და კლავ მოიპოვა სრულად დამსახურებული სიხარული.

O. შერსანიძე

ხელე ჩალხანი. საბირე ტყეის გამოშვებო.

ბ. ტაბიძე. „ოქტომბრის სიმუნია“ ილუსტრაციები

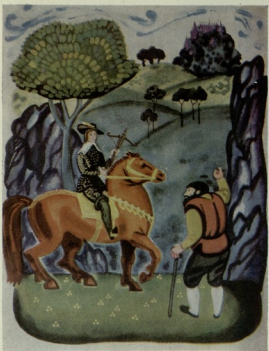
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ჯეჯე ლოჯე

„მოთხრობები რობინ კუდზე“. ილუსტრაციები.

ზად ჯიკა „მძინარე შვიტისხევი“, ილუსტრაცია.

მ. შაველიშვილი „კანკაელი“, ილუსტრაცია

ჯემაე ლეზუ

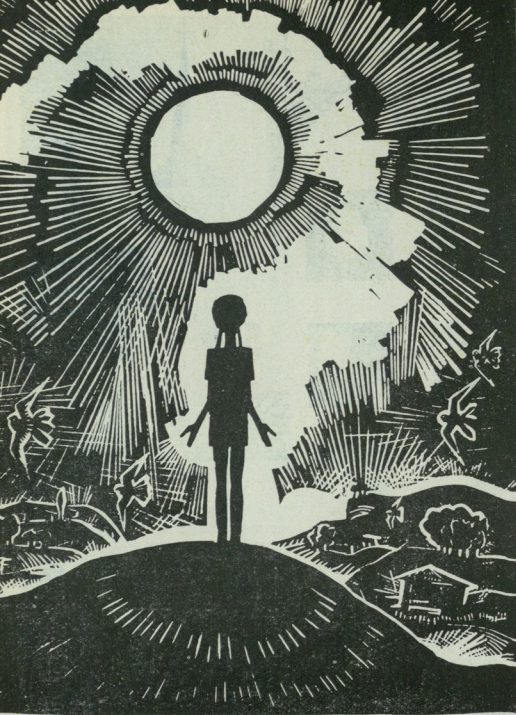
ზად ჯიკა „მძინარე შვიტისხევი“, ილუსტრაცია.
სახეი ტარხან „ნაწვისსევი“

ი. გრაშვილი „პაპაქანს ქოშები“, ვახაჩანს ვახაჩეი

ი. გრაშვილი „პაპაქანს ქოშები“, ილუსტრაცია.

ნ. დუმბაძე. „მე ვხედავ მზეს“. ფრონტიხისი.

მარკ ტენი. „ტომ სოიერის თავადასავალი“. ილუსტრაცია.

ჯეკ ლოუ

მარკ ტენი. „ტომ სოიერის თავადასავალი“. ილუსტრაციები.

მაგია სასწაული შეუძოვარ მიაცლებდა გზას უზრობაში, მიაჩვენებდა უსიერ ტყეებს, სძლევდა ხრახ, აღწევდა მისი კორპუსს. სწავლებდა უკლავს სადაც კი ზღვობდა ამაღის ძე, თვალახინო და ხელსახეზე ხვდებოდა. დიუნამ-ზობლო ადრისი, ზრუნეთი, სივარულით ათობდა ოდესღაც მის კალმის მოწყვეტილ პიროვნულს, და გულისხმობდა უწყალოდ გარმწევი სიტყვებს. სასწაული მოქმედი შენა ხარ, შენ თვითონ. თუნდ ქრისტე რაზეც უნდა მოხმობდეს, იღონდ აშენე შენივთი ახალი, თავისუფალი ცხოვრებას. უკლავს ხეცა უკლავს რისი ღირსეული შეიძლოს!

და გაზაფხულის შემოქმედებულ კვირტს განსწავლავ, ბუჩქს შევსოვ ნაყარჩარალი შემოქმედებითი სიღის აფეთქება, პრეტენციის დაზავებულ ნიჭის, ხალხის, ნების, სიციცხლის ტრიალიების გადვიტება.

წლის სასწაულ დღეებზე იტვირთება.
ეს გვირობა იყო — შრომობურ შოა-გარებზე მომავლის საოცარი თარვის ქარავა, შრომობლო უზარმაზარი კვეთის წინახაზისეც სწრაფვა, მაგარ აღვილი იყო განა? იო, რა ძნელი იყო უკვილ ნაბიჯზე ჩასაგრებულ ბნელ ძალთა სიბოროტის ამოღებრა, სიხრავისა და უნდობლობის დაწლევა, ძვილის დაზარაფევა, ახალი ცხოვრების დაქვედრება, სიცივის, შიშის, უაწვარი მეცობრობის დაქვრება და განკაცობა!

და რა არის ორმოცდაათი წელი? ორმოცდაათჯერ თავისი დასამამებასავით მცირე ხანია აღმართა ფიქვითი გარდაქმნისათვის, სულის ამოწურვავი საუნწის გამოწურვისათვის. ამაზე აღბათ მომავალი დიდობატი დაწერილი დაწერეს, მე კი პირველად დაპირებას დაუტურუნდები და ვიამბობ, დღეს როგორა ჩვენი სანატრელი საქართველოს ეს პატარა კუთხე!

გადავიღე ხელდაჯარის მიჯნით მავრალი შოა-გარების ერთ კალთას, თითქოს საყვარელი წიწის გვერდი გადვურცდო, და სულ გავლავა, ვიძრე მოლომდე ჩაიკითხე — ვიძრე იმ კალთებზე შევიცნობ დიდი თამარის ნატიერფულს, თავაწარული ხბოძობის ნაკვალავს, პირველ ქართველ მელითონეთა კერას, ცერობიდან შინ მომავალი ხელხან-სახას საბოლოოვლის, ფუტის, საღიანე კასოს ნახვადა ღვინისძვების შტო... ვერ დღევა ამ წიწს — ვერ ოთქე სურავის ახლად და ისევ ახლად დაიარს ეს შოა-გარანი. ვეჩქარება დღევანდელ დიდ ამოკითხის რუსთაველის უსადარი ენით შეტყვევულ ხალხს ცხოვრებაში, ენით, რომელზეც მწვლადობის საფურნეთი მანძილზე წამების ვაზრე გაკრული დიდა ნანას უდებოდა შეიღს.

შეიგარე შოამომავლობამ ქართველი დიდის მურყე და ნანავა ძველი მკვიდრი დატარბონა გაყოცხლებულ მიწას. დღეს 41.400 ჰექტარზე შეუნიღონ 24 კოლმურენობა და 8 საბჭოთა მურტრენობა ავა ათასწელ კოლს, ორმოც ათასწელ აღმართს აერთიანებს!

და რომელ მურტრენობას, რომელ ოჯახს, ოჯახს რომელ წევრს გამოყოვ საშობლოს კეთილდღეობისათვის ერისხელწინად შეკრული იმ ათასწელან? აი, უკლინერ კირატაძე, დიდი პიემის ფურტლებიან ვაღმოსულ ფიღონის მოვარებო, მალაშვიანი სოფელი აჭარისაღმართი მოსახლე, სასოლო სამუქოს თავმჯდომარე ვლადიმერ კირატაძე — ახლანა და მორგებულბული, კეთილშობილებითი ახსენე ვადაკია, სიცივის დუღავალი კრავილი. 22 წელიწადი წინათ აურჩევითი სოფლებებს თავის ბუნდამდელად სიცილით, რომ მას, აფიღონობავა მკვიდრის ოჯახს დაუბეჭდოს, მაგვობისადმი ძალზე სწებობდა გაუფლავ ჩანარაში შესწავლილი ოჯახის ძნელი ბედი. მაგარ ეს რად ღირდა, რომ კაცს საყვარლები ბილიკებითი ბათოშიდან ზურვით ამოქონავდა ნავით და მართო? და ახლად არილელ მევზურს სწორედ შეგვის მურტრენობითი დაუწევია თავისი ბილავაწობა. ახლავარდული შეგარებობა, საფთობარი მავალითი ათოლითი თურმე ხალხი, შოა-კლდეებს უკან დააბუნია, აფიღლი დათობინა, და დღეს, აჭარისაღმართის საბჭოთა გარეობებზე ოფრთომეტ სოფლის საშენარნი გვა აკავშირებს თავის საბჭოთას, რაიონის ცენტრთან, ბათოშიან. თვითონ აჭარისაღმართი მაგახალს დაძვრებას — მთის აწკარა მომდებლის, კლდეების სახედარს. ღრმა ხეობა ჰეილს, მაგარ დღეს მრავალი ხიდი ამოყვრება გალბა-გამალბა მთის კალთებზე შედგენილ სოფლებს, იმ სოფლებთან მოიწადინეს და ნაწინაწილზე ვინა ახარს, ქუბული გინა — ცოლავარეობა. მათ თამბაქოს მოყვანაზე იხსენებს თავი, ციტრუსების ბაღებითი დაამაშვრის ობიექტავა ანებარა და ფერდობებზე ჩაიხ შეტყვევნი ამათებულ.

ამ აღმართის ვაგრობინებულ, დუღავალი შოამ წლითიწობითი ზრდის სოფლის ბოღონის და კოლოდებობას. დღეს იქ 1 საფალი, 4 რკაწლიანი და 6 დაწვებითი სკოლა, სახეგურ ბაღი, სახეგურეობა, კლბო, სასოფლებზე შორს წახლად არას უდებიათ, თავის მარეობაში შეუქმალა შეიწინის კველადფირთი არ, ჩანავა ქალქებო ქალქის უნებარეობაში მოითხოვს. სასოფლებზე უმალესამოყვარებულ აფიღონობავა მკვიდრი — ექმინა, ექმინა, იხსიერბი, აგრირიბი, ქედაგურე მუშობის რაობილბო სოფლებში. საბჭოს თავგონებობა ახლა უკვე ცხრა შევიდს მამა და შვა ბაღების ბაგუა, სეფობებარა? მოიწინაღეს ხალხს. ბრძანულად სიტყვაწერა თავის თავზე ვერავრის დაყვარებენ, გულხედავარეობენ, მშობარედ უსმენს მამაბუნას, ქვეთი, ხეობაში რომ მიიღობრას; ისეთი მადლიერებითი დაძვრებას, თითქოს თვითონ არავრე მუშობა, მშის უკანასკნელ სიბავშვს მთის კალთებზე კისკისა ცუნბარებობი რომ ენახებოდინან და ფინკანებულ ლამაშობენ მინარის აფიღონელ უდვარის. თითქოს მან არ დაძვრებრას არ, მთის გუნგეში, მან არ ჩაყვინა ის ხალხის სახსებობა, მან არ დაძვრებრას იღ-სახეობის ეცემტობობობა და ღამაში კირატებო...
სებარი აჩიღდა ახნა, ახლ არის, რომ უცხი სხეობის უფროა მოიწინებ, მრავალდ პირველბული აჭარისაღმართობენ, ქალი და კაცი, მოხარბი და მოხევი ოჯახის ჩინავითი უფრობილბავა საშობლოს სახეობებს, განსაკავებობ არ არის რად მინათ ამ ადამიანებს უსამართლობის შესწავლებებს?!

სეკვარული

მიზნარ, როგორა მემღვეტო, ჩემი სანატრელი საქართველო...
ფ რ ი დ ი ს ხ ა ლ ვ ა შ ი

მისწინე, მკირფასო მეგობარო, და მე ვიამბობ, როგორა დღეს ჩვენი სანატრელი საქართველო. არა, ასე უცებ და ასე მოკლედ მე ვერ ვიამბობ მთელ საქართველოზე. — ამას დიდი და ბრძენი მემამიანე სჭირდება. მე ვიამბობ მის ერთ-ერთ მხარეზე, უღარბულ დასუსტეფიეთი მდენიერე აჭარაზე. თუქა არა, მე ვერც მთელ აჭარაზე ვიამბობ, — ამას მრავალ კოდიტა სმამეწეწობილი. ფრამალი მუხა თუ განსწავლბე. მე ვიამბობ მის რომელიმე ერთ-ერთ კუთხეზე, თუნდაც ხელდაჯარის რაიონზე, იგებს მის ამბავში, როგორც ცის ციარბი, არაკლებს საზე ქვეყნისა, რომელმაც თავისი დაუკაცებების ორმოცდაათი წელს დაიწყო.

ხელდაჯარის რაიონი შოა-გარებზე ატობილი, მათ სამხრეთ-დასავლეთ კალთებს ვერცხლებობდა მომრავალ ქიზასავი მისგანს უსიცივეანი ზღვა, ხოლო ჩრდილო-დასავლეთი კალთებითი ეს სხვა სახელმწიფოს, მერხობელ ოფრქვის ეტყობის.

...სამსწილიან ტყეებობაში ჩამკვიდარი, რუსეთ-თურქეთის ომით და ისტობის ფინკანებოთი გამოწვეული, დაძვლებული მუხარბობითი გაყოცხლებილბული, ვაძარბული, დარბუნული მიდამოები. ასეთი იყო აჭარობა, ხელდაჯარის ტვიან შოა-გარების თითონწელი, ვარსამარის გამოთხული, უკრობითი გრობობის მოწყვეტილი შოთა-იორლა კოლი ბნამ კიხნახეში და მურტრენობა აშავაგვბა დღეებს. ისინი თვითონი სადგომებზე სინახალბაც ეკირდებოდნენ, იმინობი, რომ მას ჰტვირე მოპყვებობა მათი ომდნავა მხუტეფი კვირის ამარბებლად. ბიროლა მათ ჰტვირლა, თაბს სუდარაში ტყეებოდნენ მის მხარდასმარა მდგომი დაშენი, ვისთვისდა უნდობლი თავისი მშენებნი, თუ ზურტრებობაში მათი შეტყვევ ნადირთა სულაობობ რჩებობდა.

...და უკვე შარა ურბული ვაგრო მისწვდა ვენუახობობობ შოა-მარს. უსამართლობა ტანწვის ხილავი დალილითი თაღლი, ხაუტუნოვანი ვარაიბი ვაგდენობილი ვეღ-კინება ვერ აჩვენებდა, რომ ის ზარბე ისტობის ვარცხლებს, შეკვირბობის განსახლებას. ახლად დაძვრებას რკინენ ის სასწაულითი იყო, და ძნელი იყო მისი დაქვრება. მძლე იყო იმბობია, რომ განწინაავილბულბულ ზურტრს მინარბეობიდან მუკბე, დამწინებელი ახალი გრობოდა: „მარობლი მარწმუნებო, ვაგრობებს თვენი სიხილი სწუფობით, ვაგრობებს თვენი არბულის წახლწვა სწავლობ!“

აჭიარადმოტილიან თავივე ეწეება მიხედულ-მოხედული მოახალტებელი გზა. ისევ ხილი, ისევ მღიარება, ისევ ანკარა და გიგანტი, მაგრამ სხვა მიღწეა არის წინასწარი, სხვა მდინარე — უროლონწული სწრაფი და თავგებობა. ის ვერტოლი ავარაგებს ნაიბრებლად მისი კალთები ვერტოლი სოფლებს. ამ სოფლებს მისი კალიანი მურებისაა წინასწალი კეპი. მდინარე ორგანულად ხატავდა „წინასწალს“ დედანადვე სტრამში, მისი დარსობრივად. მათე-რი გაწეულია „წინასწალს“ დედანადვე მაისცესასთან.

მდინარის მარჯვენა ნაპირიდან აზილული, ფარვების დღევე გვიწე-ბული უროლონწულიან კარგად ხან „წინასწალს“, მისი არ და სანაპირულიანი დედა-სახეობი, სასურველად ანაბრებელი რიგობებიანი. ხანს კარგ-რისა და კულტურის სახლის შუგისა, სკოლა, სტადიონი, საწარმო, გარეუბნი, ბანო, სა-კულტურების მოსახერხებელი ფარვები. შორს, ფირფიტებზე კალთებზე ამბობილი მოჩანს მანაში მდინარე და მსებზე ანაბრებელი შიშა ციკარა და ციკარა, „მტრად“ მარჯვითი, თითქმის ხელისწავნილებს გაწილი ბარ-სთან, მოჩანს უროლონწულის შესართავი ზღვასთან და შესართავთან ადმარ-ული ხელოვნური ბარცხე — თამარისული ციხისპირაში. მოჩანს სტადიონის სახელობის ნაფორის გადამშენებელი ქანის პარკი აწილული მიწები.

— ციკარე წლებს დაღვიწე იმ ქარხანაში შუგისა, ზინგელისა მებარჯე-ბილი, — ხანდახლა ამბობს „წინასწალს“ თავმჯდომარე მანა ამაშივე, — მაგრამ გული აქვე მომწედა, მშობლიური სოფლისკენ, და წამოვიღე ბრიგადირად დამწმენსა...

ში. მათილა, კაცი ფრთხვს იქ გაწილს, სიდას გული დაღვიწე, მაგრამ მანია მანია, ქარხანაში რომ დარჩნულიყო, ფრთხვს იქვე გაწილდა და თუ საჭირო იქნებოდა, უნებნის ჩერილიან დიპლომატიური მისიით წარსაგზავნა-დეს გამოდგებოდა...

თის წილწულს ბრიგადირად მუშაობდა მანია ამაშივე, მაგრამ იმმა უწერი-და ქარხნის დედას, 100-ე მსარული დივიზიონი მოხვდა და იღიარა აღმოსდა, მისი დამატების შინ საღვალადო დაბრუნდა. მანიავე კულტურების თავმჯდომარედ აირჩიეს, ასოციალი მისი ბრიგადირისა:

გულგისა: უსარდათ თავისი წადლის შესრულება, და მანია? ენეწე-ლიდა ირანობით დატარებულელი, ვეკაცია შიშისწილელითი დაწარმოებულ-ელი, ჩამორჩენილი მურების ხელმძღვანელია. უარი ექცა? მანის რაღა მან-ია ამაშივე იქნებოდა, სიძულეს რომ გაქციული? ვეკაცეუარა ჩამოვიღე მისი ხელი მალე დაღვიწე გამსახლებელი მურებისა. 1951 წლიდან „წინასწალს“ სა-საფორს მურებისს მიწეუყვანა საქავშირი, რეგისტრაციური და საბარათო გა-მწიფების მონაწილეა. მისი კაბინეტის კულტების თანდათან დაწინადა დიპლო-მების, სიგელებისა, 1968 წელს იქ საქავშირი გაწევაშილი დროსაც დაიწა-ხურეს.

„წინასწალს“ მგზობელი და მგზობარია „ახალწული“ მართლაც ასაღწეა. გუ-შინ-დურნის რამდენიმე თთული მოხალისი წავლდა, დღეს მის მურებშია 1.200 კაციანი ითილეს, ამის ვაწილებია, თუ არა შესძენს მურებისს თავმ-ჯდომარეს ადელსანდრე ვერტაქს და პარტკომე ვაკეი ბარაშივე — ზემო-გორების გამგებარა იქნებოდა. ჩაობის აველა სოფლისთვის სკოლა და კულ-ბი, ტექნიკოპოეტი და რადიო, მიღწერი ავეტი და აველა სხვა სიგელებს უკვე ისე-თი ჩვეული რამ არის, უროლონწულიან პარტკომის დღეს მიკავდა წარმოუდგე-ბინია.

ახალწულის მრავალრიცხოვან მოსახლეობას დიდი ავტორიტეტი და პ-ტეტული სიწარბილობა კომკავშირული ორგანიზაცია, რომელიც 800 ახალ-გაზრდის ავითარებს, მათი შიოჯე — თითქმის უფრანკოდან გადმოსული კინორეკლავის მუცავსი ქალწილბი, მინერა ზოივე — დედალქვი მრჩეული და აველა სიხლის სულსამდგამელი. ახალგაზრდობი, ადგილობ-რისი საწილული სკოლის დამოუკიდებელი მიმდებ, საკომლურეო ცხოვრებში ემგებინა და თან დაწინარებულად განაგრძობენ სწავლას, ამ მთიან სასწავლებ-ლის სხვადასხვა ქაეკების უმაღლეს სასწავლებლებში, ინსტიტუტებში, ტექნი-კუმებში. თუ ახალგაზრდა სწავლის სურბის რეალურად ადამტარებს თავისი მარჯვებულებით, კომლურეობის მას სტიპენდიის უნიშვნავს და უკვედინარად ხელს უწყობს, რომ ის მურებისმდელ დაუფლებს არჩულ საკვალობას, გა-საწილებელი დამარუნებს და ამარაღის მშობლიური მურებისის ინტელექცი-ციის რიგებს.

ჭირვარის მგზობარია, რაეი ჩვენი გულგანდობილი საუბარი ციტრუსების მწიფობას დავიწყებ, მტერი ხანს მურების კანკალს კომლურეობისში, რად-გან აქ უკველეს უფრო გატარებულია რეალურია. სახლები გამოპირებული-ბულია, დიდი და პატარა ბაზებს შეიცავს, აველაგან, უკველდ ნაიბრე მდინარე-ნიითი სასეს კალთარებს, გოდარებს, სუტებს წაწაწეული, ხანდახლდ მახალი და ვეკაცებია იმისი.

ახალგაზრდა, თეთრწითური, სახედავარფიული კაცა ხანდახლდებში დამ-დგარა და ბუბო გაუგებრავს. ის თავმჯდომარეა, შიშა ზოივე, ბუბო და კანათი წილს აველაგან ერთ მთავარ საქთვებსა და მომუშაობებს ამ მთიან მოსავლს, როცა ვერს საფეოურად მასავა, ვერს ტრანსპორტი ვერ აკავია მის ჩაჩარე-ბას.

შიშა ზოივე მანდარინების უუთებით დატვირთული მანქანების ვასაკლებ-ლად რომ მტრადავდა, მასთან ერთად აველაგან კაცა მცირე და სიხვი, ჩა-ბარების მტრე მანქანების ბოსტნეულს წაწილებს საქონლად სურბისთვის. — ვეკაცეო? — უბრალო თავმჯდომარე, — მანქანის უკველი წიტი მის წი-ნს იქმარე მიღარს. ვიომ არ იყო!

ამწილული კაცა აქ მოეუბა. მწიანილი დამაზღებელი დაგვხვებია, ერთ წამ-

ში ჩავერი მანქანაში. ერთი ტრანსპორტი არ მომაქვს, რაცხა ერთი-ორი დღერი იქ-ნება.

— როგორ თუ, ერთი-ორი დღერი? — შეცხვდა ზოივე. — შიშა კულტურ-ისთვის დავკავებოდე და ერთი-ორი დღერი მწიანილი მიღობარს ვიღებ? მწი-ანსა მოეუბა, მანე, და აველაგან უბრალო, მოგატანს, რაც მოსდინარს, სხვა რისა? — გულგან, ურეგებანი არ ვეკაცებან.

— რაღო, შიშა? დამავა რამე მეგ ვეკაცებან ვეკაცე? — ერთის ბრძენი-მარტე შეხებულად არც მოუღდა მოუცხვია, აველაგან თითქმის წილს დარწმუნებდა კაცმა.

— დამავა, ანა რა? აველა მანდარინების, უბრალოდ, რადიოში კომლურე-ობი.

დარბახილებმა კაცმა ალაგ-ალაგ ვეკაცებულელ ვეკაცე ხელი ჩამოხვია, თავები მთავრად და დამტარების მიხითი:

— კომლურის დრო — მუდამ ვანია, ჩემო შიშა. შენი არ ვახსოვს? აი ხეობიდან მომდინარე წულგე ჩიტი ვერ დაგვარებებოდა. ვიფილები, ერთი არს დედ დაიკვლი, მაგრამ არ დამასწავლა, ან ვეკაცეობი არიან გაწილები. წულგე ვადისთვის თუ შეგწივარია, კინასდ შეგწივარე შესეს ქაეკობი, მა-რა დავგანა ვინმე? ახლა ამ მანდარინის წილს ბოლოქვი ვერ დაგვანებებო და ამ კაცმა ვადისთვის?

— დრო რომ ვიხილებ, მეგ ვეკაცეო, — ვეკაცეო შიშა ზოივე? —

— კაცე მურებისს ბოსტნეულს მან დანტლებს? —

— ვეკაცეობი. — ისე ამობინა ზოივე, რომ ვერ ვიხილებ, ბოსტნეულს სიწარმე მურებისს უტებს, თუ ჩემსა შეკაცებამ?

— მან თვეს ვანის ბოსტნეული და ვეკაცეობი რანდარის არ ვეკაცეო? — მის ისე ვეკაცეობ, რომ დაგვებარია, მანარია აველაგან მის მუშაობაში ადმო-ჩისილი წიტი.

— შევანდო თუ ვეკაცეო, რაქანი მურეკეო. — სტუმრის მიღებისთვის სად ცეცია, კულტურის მიღწევა შიშა ზოივე?

— თვეს იქ ვეკაცეობი. ევეი არაა! — ვეკაცეო მე ჩემი დამოკიდებულება წინასწალს.

— აქ, თუ დაეკაცეო, მე სხვებსაც ვაწილები მაქვს. — არ ვციც, ის დარბა-ჩიარა შიშა ზოივე?

— სხვაზე ვაწილები. — აწიარა უფილებლობი ჩავიღაპარე, და ჩემ თვისად ვერ ვაუკვეცილი მინირო, წაწილარე ვეკაცეობი ვეკაცეობი ვე-შორილელი ბლაქანა.

მანიაწული ქალს მურებისს მანდარინებით ვეკაცეო ვიღობი და და სასწავლებლად მიმწივარია, მიგვასხვად და მეგ დაეკაცეო. მის უთო მოვლდ იყო და ჩვენ მწილდორე ვიხილები, უბრალო ამის გამო, ჩვენ მწილდორე ვანობე-ბაზე მოგვეკაცეო ერთმანეთს და ტუბით მასავალი ვეკაცეობი. ცისა და მისი ამ-ბების რომ მურების, ის ქალა, უთო ბაღების ბენია ანობა, აველა და თვის სა-სალოცეს ვამდებია, თან მომობილია, სკავარის საღვლებს ვერ დაგვანებებო, ვე-გონება, ურეგობისი იყო და ჩემი უკველ წინასწარ უბნ ვანეკაცეობა.

ორს-ორილელი, ციხურეშუბანდინი სახლის მიკვლე და ვეკაცეობი ტალხი-ანი ფრესკებში და ვეკაცეობელი თითქმის უკველი. მან სასწავლებლად დანა-საწილედ მითიობია, დანეკვეცი, თვითონ იქ სტუმრის ვანობა დიწიწე და შუ-შანაწილად მწილდორე სახალე მურებისსა, ზედ დაგვანებელი ციხური რომ ახლა დაგვანებ, ხანდახლდ დარჩილებ და ვერცხილი ბოლოქვი, წიწხეტი, ოხრა-ბუმი, მწივარ ხახვი და ნორი იყო ვეკაცეობელი.

— ეს, ის უთქვინ დავიხილო? — ვეკაცეო.

— აქ, არა, ნენა, ჩვენიან არ არის, არა მანამდე იყო. აქეთ იყო.

დღე-ღამეები დაგვანებდა და სიგელს ვეკაცეო.

არა სტიკავდ მოიკანს, საწარის ამავსავ ვეკაცეო მოვლდ, ჩემი მტრფობი შეგვარობი სარევი — ბოლო სოფლითა საქავშირების ნაწირო საზღვარზე. არც სოფლიან — მანდარინების, მიიდან მონადირე ერთი დღედი უფრე სოფლს, აქეთ ჩვენი ვარო, ექით — უტოს სახელმწიფო იწყება. ამ ორობ-დათი წილს ნიწ, ვიდრე სოფელი ვერ ვეკაცეობ, ის ერთმანედ ვანდგებულელი იყო. საბარსილად ვეკაცეობელი უბარგობის მიტოვებელი მურებისა, ვე-კაცეობელი ბაღები, ძარგამბარა ვაზი, ზამთარ-ზაფხულდ ტანისმომწი-მარეკული, სიღვიფრად დენებებული მურებისთვის მოსახლეობის მეთვლიყობი იჩნებდა თავს და წილსად ვეკაცეობის ექთავი ვეკაცეო კრად იყო კველი. ვანთავ-ისოვლებული ზარია ბუფენა სარგის რომ მაღალა და ორ მიმთქვი სახელმწი-ფოს უბ ზეგარა დიდი, მიიდან მონადირე მის ვიწარი დღედი ვაყო სოფე-დი. დღედი ერთი დღესა მის არის, არა მანამდე იყო. აქეთ იყო.

აქეთ, საწარის შუგაწილში თექვსმეტობინი სკოლა დგას, საშუალო სკო-ლა ორობდასაბუთო წაღის წინ ვერტიკალურად მოწყობილი სოფლის ახალგა-ზრდა მასწავლებლები მოავდა. ვეკაცეობის ჩაიინდინა იყო, ერთობათან შეწო-ბა მოლაგარევი ხანდაზრდა პირველად აწიარა ქროველი ვეკაცეობი ვეკაცეობი-ლის იღვებანა? — და მანდინდ ბაგვეცილი, დენს საშუალო და უმაღლეს-დამოუკიდებელი ადამიანების სასესა სარევი. ისინი თაობიდან თაობებს ვაღა-ცებენ მოლაგარევი ხანდაზრდა მტრე ჩანერეკი სოფლებს დედანისა და სწავლისკენ. ის თექვს სარგებებს დაგვანებდა დაგვანებდა კვეცილი აველა უსო-ბი ჰეკეო მგობობები, ვეკაცეობის ჩაიინდ სოფლდ ლხანდარობითან მათი აკა-

ტატ, ვაჩინელო ხაბოთა ალინისტ, ეახელო
ოხებე კახანს, რომელიც სუთაყერ ავდა მხოვ-
ლიოს მადლ მწვერვალებზე. ის მხოლოდ დღე-
შეის იღებს ვაჩინელონად, ლონდონად, პარიზი-
ად, ახალი ზელანდიად, კანადად, „ვიტორია-
სი კოლფი“-სწრაფს ჩინსა მანქანტადიან, —
როგორ ცხოვრობ, ჩემო ძველი მეგობარი, როგორ
არის ზეგარისა მისი სტრატეგია?"

მისი სტრატეგია უკუავდა შრომის დამცვიდარა
ავტორი. პოეტმა ვადარია საღლიანა მისი და-
ღღებვა ვაგონოვკა, როგორც ზღაპრის დასასრული:

ვაჩუ და ბაჩრა და კლდე დედალე,
ვარს ზღაღღი-ფრიალისა დღეღღიანი ვიღლიან,
აღბათ ბეჭეტილითი თურს შემს გაკოდე,
ხემალიანს.

მარტო მახვი მოამწველებიანი რომი შობიან
ზეთოლის ხავანზე. სიღრმე და სიმაღლე გინი-
რად იწივებ სავს. საქმარისა ვიქოვა, რომ შუ-
ლისა არწივთა საუბადარიან აფრიადა ლეგენდარ-
ული წყაღიშეული, სახელონი ვაყავი ია-
იროლავ ოსტელები. მისი ნავი იხერ სიღრმეში
დასრიალებდა, რა სიმაღლეზეც ბავშვობაში დაწ-
ვარს მადრად გოზის ცხენი... თიფლდის სიღრმეში
სხვა მადრადს აპირებლან. რავან მარჯანის კი-
ნისა დიდი ხანა შეისახლობოცა მეთივებლა, რა-
ვან მასში ცოცხლობის სვეტი:

ღღღღ, ღღღღ მირანგულა...
ო, სარბოლი მირანგულა,
შენ დატერის ღღღღღღღღ...

ეს იყო ძველი ძმებუღბო.
იაღღღღის ფრებთი აუხასებ პოეტს ახალი ხვა-
ნიოს ცხოვრება.

სეანეთი დარწმუნდა არაერთი ცნობილი მწერ-
ლის, მეცნიერ-მუშაკის, ექიმის, მომღერლის, მხა-
დრის, მახვი მთიორის აკვანა. წარმატებით მუშაო-
ბენ მხატვარი — ვახტანგ იონისა, კანზუ ცინდელი-
ანდი, ზოგადი; მეცნიერების დამცვიებია —
ვახლი რიანი, მაქსიმე ქაღალიანი, თეგრა და იოან
იონიანი, დავით ტვიდიანი; მეცნიერებათა კან-
დადებები — გიგოლე მარჯანი, მიხეილ ჩაირონი-
ანდი, ალექსანდრე ჩაირონი, კარლ ვარდუცხა-
ბიანი ვაქციანი, მარტო იოსელიანი, აკვი ვაფ-
თიანი, კარლო ვერხიანი, ველო ვულხანი, ვერხიანი
გვანიანი, ვიგორე ავალიანი, ურსენე ნანსურანი,
ხანინიანი...

მოკლე ხანა მოიხვევა სახელი ნიჭიერმა პროზა-
იკოსმა შირან ხერგანმა. მოიხვე დღურად ვაღუ-
რას საღლიანი — სეანეთის სუნთქვა იცნობა მის
მიღწეულ ლექსებში.

სტარტოველი სხაბანური

— მინიო სეანეთ, ნაწილი ქართველი — შე-
სისა დასრული ვაყავიო მხა. ჩემი მეგობარი შოთა
ძიძორაძის ვილითი ჩამოსულა ვეტნოთა, ცანა-შუ-
ბელის გზისა. მისაღმებთანვე საქმან საუბარზე
ვაღიძვრე.

სამუშაო აქ მარცხედ ბეგრია. სეანეთის სივლდები,
ნიშნები, წიგნები, ქართული დიპლომატიის საუ-
რადღებო შედეგები... ძველი სეანე მწიგნობრები —
დებებზე უფროდებიან, ქერუბის კოლმარშული. ივან-
ე შულგინი, მიქელ დეგარიანი, ფარსან დი-
პროკრატისი უნდა ავამტავლო...

სეანეთი საქართველოს სავაჭროსა, აქ იწივბა
პლანობის ოთხთავი 897 წლისა, დიპლომატიის ლექსი-
ონარი X საუკუნისა, მესტიის ოთხთავი, იგილის მარ-
ხა, დასუსტადის ოთხთავი, იენანის ოთხთავი,
ქარსისა და ლაბანეთის გუბნიების ოთხთავი და
სხვა ძველები, რომლებიც აქ მოწივლიან შემო-
ხვეის შავხელე ვამს მოხვედიდნად. საქართველოს
ბედის საჩივარი მუქობისა და კობისათვის იფავა,
როცა მისი განძებული სეანეთის ციხე-კოშტებში იყო

გაბიწული და საიმიდო შენახული. ზოგიერთი
არაპიკიხე ურნახლბიტ კი ახსადებ, ეს კოშტები
მხოლოდ სავაჭროდ შულის ბურტები იყოი
არა, ეს სეან არ არის. ამ კოშტებმა მარტო სეანეთი
კი არა, საქართველოს ეველურ მერჯანსა სავაჭრო-
რიც ვადარიადა. მიწის სიღრმეში ჩაყარული ვა-
ტუბნის რომ ანაყარებდ ჰაღღებლები ითივებ, ვა-
ნა ეს კოშტები არ იფანერ ვევაყავად!

ამ კოშტებისა და გუბნიების მიზანი უფრო
მეტრეველია უნდა გამოიყინოს. 321 კოშტ-
ებიც 190 დანახუნებულა, შესავტებულა ფარისის
მიჯანყებულების ცვლილსა, რაც 1098 წელს შემე-
კი ვერხ-მუღის მხატვარსა თეგორას; დასაბუღი-
სა და ქურბის საბარტები, ფორტების გუბნი-
ციტებზე, ლეგირის გუბნიის ფრესკები თუ ხელნა-
წერები მარტოვედ ხელს ელიან.

სიმღერის და სიმაგობის

სეანეთი მარტო პოეტიანი რომია ვაწივქოლს!
დაუღალავად შრომობენ სეანე მუსიკოვლები.
არჩილთა შრომის არჩულ შესაქონებლები ექიანბ
მეტიდელ ფავი ხოყელანს და იხალო ნიჭობის,
ცხენებზე ვაყი ვაქულანსა და ფარი ვოწონს,
მუხაბაღლი ექიანბ, ნაწი ვუწინას და სხვა
ზურგებისა, ტარებულ ანტე ვერხიანისა, სიმაღ-
ვერხიანის... ფავთა საქართველოს უღელბის სავ-
ის დაბეჭდები.

ტყე სეანეთის სიმღერებია და სიმაგობა. თუ
ის ურავლე ვაყავა, სრითის მეტრა რაც დარჩებია
სიტყვი შერჩეობის დარტეტორის გერნიცა ვაჯა-
რისი ბეგრა საბარტე აქვს. სეანეთის ტყე არ
უნდა შეიხადებოდ. ამ ტყეების მარტო აქურტების-
თვის კი არა, მათის საქართველოსათვისაც უღელ-
ბის სიყოფი მოაკვო.

— სეანეთში ტყეს 48 მარტოცენი ფართობი უქი-
რავს და თითქმის სულ ფერდობებზეა, რაც ოაგის-
თავად შეტავტებულს ეროლის საბარტებზე, — ამ
ნაწილს ჩაიადმარსობის თავმჯდომარის მოადგილე
მიხეილ ეკვიანიანი. — ტყე სეანეთის სიციხლბია და
არ სეანისა ის, ვინც ოაგისი თოვლის სიციხლბია
ფრ არ იზარებებს, არ დარბავს, არ დიდაცა!

გზა და მანქანა — ეს არის მოაზრის სეანეთისათვის.
ამ საქმეს აქ კარგად უღებებს ვაწივდილი და
საზრისა მუშაკი სეიო ცინდელიანი, მაჯან მახვი
საზრებად ხელის შეწყობა. ეს კი უნდა არ ხებება!
შეაწინა იგი ახალი მანქანა უნდა მიიღოს, ერთი
ძღვს მიიღებს, საჩემორო კანტორა საქმეს ევლარ
უფის.

კიდევ ერთი რამ: მე მგონია, სეანეთის ვაწივ-
დიანწივითი აქურთი გზების თავისებობები. მესტი-
ისა უფლებელი ჩამოსული ვილავა-ტაქსი ევპო შეწყობ-
რივან ვაწივდილი. სიკომ სწორად თქვა — ერთი
„კოლხისი“ აქ მეტ საქმეს ვაყავთებ, ვიდრე ჩვე
„კოლხაო“, იქნებ ამაზეც ჩაფიქრდნენ ისინი, ვინც
ამ საქმეს ვაწივებს.

სეანეთში მოაზრება კიდევ შეუკი. ჩემს სიხარულზე,
თუ რა მოვარა მოლო ხანებში ეველურ სეანეთელ-
ეთან-მეტი, რაჟიკის პირველმა მთავრამ მათე გვი-
ჩინა მასაჰებს:

— მუღისა ვაგაბარწყინეთ, მუღისი ვაყავი იქ.
მიიღო სიღლიე ვაგაბარწყინებულა, როცა მიიღო
სეანეთი სეანეთზე.

ჩემი ოთხთა ახსობს ის დრო, როცა ვაწივთი
ერთი თუ ორი საცოდავი ხელე იყო, მარტო
ციხელებზე ხან ეფიქრობდა და ხან წარმართა.
დღეს სხვადასხვა ტიპის 88 ხელეა და კიდევ 830-
ციტებია: ზოგან მეცადინეობის სან ცვლადია. ამიტ-
ომ მუწიგნობისა ჩაიადმარსობის თავმჯდომარის
ალექსანდრე ჩაიკვიანის დაუღალავი ზურგება სასი-
კოლო შენობების ასეცადა.

ეს ენერგული, დაუღალავი კაცი ვაგობარა წე-
ვისა „სეანეთი“, ამ ნაშრომში ძველი და ახალი წე-
სენის უფრო სრული სურათია, ვიდრე დღემდე
ყოფილა რომლებზე წაწენა.

ვაწივთებელი ჭერ კიდევ ბეგრია. მესტიის კლუ-

ბი ჩემი მიწეუბობის დროსაც უკვე ესეცავერებელი
იყო ვაწივთები და სხვაც ეს მუწიგნობი ერთხან
ყოფილია შენისა მუსიკოვებისა.

საქართველოს კულტურის ძველი დაცვი და
უნებავი სეანეთის უღელბის მუსიკოვლები ვაწი-
ვთი საქართველოს კულტურისა და მასხადაში, მხო-
ლოდ კულტურის, წიგნის წიკრ წიკრ, ხელის
ესე ღრისა კულტურის ექივთის ხაზებია.

შუა სეანე „კულტურის“ მუწიგნობის მუწიგნობ-
ის მუწიგნობისა და მუწიგნობისა კარგად
ეს აღივარა ჩაიკვიანიანი. დასტავიანი. მხვან ვე-
ბუღის, რომ ჩაიკვიანი 25 საწივთადელ მუსიკოვ-
ლებია, ათას მხოლოდზე ათას სწორად მოის, რაც
კულტურის წიგნის ოთხთავია. მცოდნე, ნიჭიერ მუწი-
გნობა რაშიმ ტვიცილე დვანს კანმარტობის სავა-
ჯაიოზე. დარა არის დღეობისა, ციხე, ტიფი, მაჯ-
ან ავლიანი ექივთის, ხაზში კიბილის კიბე
ათა, არა ატენებლის კიბეებია... ცხენა, რომ
აღღღღობოცა კარბები ხაზებულა სეანე მდიან.
სეანეთა ახალი ახსაწივლიანი სავაწივთებელი...

***

სეანეთი უღელბის მუსიკალური ხაზები. აქ
მწიგნობის იგივეტები ხაზები მუსიკოვლები ფოლ-
კლორის მოამცენ სეანე გულდვანს, ცნობილ ლიტ-
ბარს მარტოცენი ატენებულანს, ილია ვაღიანი. ტყე-
ვის ვარჯიხის მახარებ ვერხვლიანს, მუსიკან მუსი-
კარ ცინდელიანს, სა იყო წლის ხეტიკავს, რომელ-
ღე თურქი ერთადროულად ურავდა ჩანგსა და
ქურბის — უფიხი და ხელთი.

უღელბისა მდიდარია სეანეთი მუსიკალური ფოლ-
კლორის სავაწივთი. მათი დილე იეს ამის საუკუ-
ნისა სიღრმედა, როგორც ვეგვის ქიხლბო. სეანთა
თავსწივლიანი დარდი და იმედა ჩაქსოვული „ჩი-
კოს“ განთავის სახაღღღობა და აქივებულან
„მეგაწივნი“ სეანეთი.

დღესა და საწივთებელი საქმეს ექივთი პლა-
ტონ დღევის ვედი. იმედათ ვინცეთვის დღე-
ობის პირველმა ჩაქსოვული რეპროდუცირებულა
რომელ-მეტივთი ურავებულა პლატონს, სილო-
ნების დასაბარტებულ მოადგილეს.

მუსიკოვთა ქორეოგრაფიული სავაწივთებაც და-
უღალავია, მუსიკალური სიციხე, რომლის მახარა
სეანეთის სიმღერების ადგილან-პოპულარობისა. ამ
საქმესაც პლატონი ხელმძღვანელობს. სილონები
ციხე ეუღლები ვეყავი, ვა ეს კარგია, მარტო უზო-
რავლებს ვენდა არა სოლოების ვენდი, არამედ
სეანეთის ვენდი, ძველის აღდგინა და ახლის შექმ-
ნელი.

მოწივლის ვევა მარტე ქორეოგრა, ობლობის
პირველ სავაწივთებელი მუშაობს. აღრე კი ცნობი-
ლი იყო როგორც სიარტმენი. ზუსტად იმედა მეს-
ტიანა ჩანგის და მუშობლური კუბის მურნადიან
რაზმ ემხარებია, რომ არაპიკიხე არ მიწივდეს ამ
მეტივთ მის სახაღღღობა.

***

თეთრი სეანეთი ქუდივითი აუბრავი თოვლი სეა-
ნეთის მუსიკოვლებს.

მშოი ვაგისკოვებულა სეანეთი კოშტის ზედა
საოვლი.

უკან ტარებ მესტიან. რომ მიწივებ, სხვ
სეანეთის მუსიკოვებზე. მის ხეაღღღობელ დღეზე
მესაუბრებთან ძველი და ახალი მეტივთები — კა-
კო ვიჯიანი, ხანდრო ჩაიკვიანი, მისა ეკვიანი,
პლატონ დღეანი, შაჰა სორგუნი, სიხო ვიღლი-
ნი, შირან ხერგანი... ვერ ამოფურტავი, დიდი თე-
მა!

გვახარებო, საქართველოს ვაყავიოთი კარგადა
„წაყერ ხეგაო“!

უკან მოვედებუნს ენერტი,
მთა იმედა მწიგნობი,
მარტო მავლდის ერთადელი
ციხეობის ხეგნი სეანეთი —
ესეა და მირის სამანი
მისი და სიმღერის სავაწივ...

უმრეტეს პოლიტიკურ ხელში წავიჭო, შემთავლებელი და მარად ურდევად მიზ-
ნის. თავისი ორმა სიყვარულმა და მდიდრული და სურვილით, სარქველმა
1900 წელს დიდიბრუნოს, პირველი ხელის დაარსების 45 წლისთავზე, პოლი-
ტიკურ ხანძარსა და სარფის საპიტი მოქალაქე წოდებმა მიანცა.

აქი საბედით აღმავლობდა, მდიდარების რაიონის სხვა ხოლმეების ახლ-
გარბინასთან ერთად, სარტის თვარებდ სახეობა იმისთვის პირველდის სპო-
სი და თანდათან ორგანიზაციის კოლექტივების მინარჩევთა რიცხვი. იქით
სარწმუნო, მეტიწო მისიანად მართლობრწმუნეთა შემტობის შემტო-
ბითელ ხებერს მოლა სტრუმებს მიანცის და ასტრების საფეოთავლო კომ-
იტეებს იწვევს სამ სალოთავად...

და ზღა გვევალე, ჭრანშილი რად გამახსენდა უნდობელი დღედაც. იქითა
სარფი სახეობა სარფის ყველა ხეობის მოწმე. შოთ იყინა, რომ უქმისთვის
შუალხვის სახეობა სარწმუნო საქვაშებრებდ ამსილო ბოლი ცის სწვებდა. და
უქმის და უქმის ექითა სარწმუნო სარწმუნო მოქმედების ატად. გულ-
მა სარწმუნო გამოდგომლეს ტარდინდ, რადგან სამაის შუალხვი ვერ დინა-
ხეს, ზოლის ნახატი არ აწეულა სოლის დღეს, ისინი ტარდინდ აქი თარ-
ხინდ და-მძის, წინაწახს, ზორცარეს. ვერ ვიცით არა მთად, ხან ვადაყარა
ხალხი, რომ ზურგით სარცხად ზოლეს. ზოლის ტარად დღედაც, ტყუისტად
ღის გლოვანი სადბოთად და თვალმინებულა ვინა მიიღო და სახ-
ობა სარწმუნო გამოდგომლეს და საიროდეს. სისხლოდა ვაფარწინდა თავლი,
კოცადა და მთაროდლი დია რომ შვიდბა. მეტე ორასობობად სახლი რომ
შეუადგინ და გუნის ქურახ დადგომლეს ქვებებებდ საქმლის სუნე ცეც, სახ-
ტად დარჩა. აი თორმეტი არ უყოფდა, რადომ აღარ ჩანდა საზვარების თავზე
აწული ვახალი მონღურ პოლიტიკური აგვიტ, ბრძოლის და ვაფარწინ ბურ-
ქული კოცავისი სტრატეგი ციცა, მაგარს მაციარს რომ დავიდა და შვ
ბოლხდა საქმე-სახელმწიფო დარინა, გარეო ვადაყარ. ჭრე რომ სარწმუნო შე-
დინა, პირდაპირ მაციარის ცეც და ვაპოლო, მეტე ბურგისთან... თორმეტი ხო-
და, მის და სავანებოდ დადღეს სასილო და გავუსეს ბორჯითა. ვაგინდ-
ბული, თრწმუნე ქული სახლდად მაქვილი ვადიოდა, ყველაფერი მაციარის სინ-
ჯავა. ზოლის დარწმუნე, რომ პირდაპირ ყველაფრის ხელმისწველი რომ
ხდაყოფი მაციარის, გუნის ქურახ, ვესხ საგველი დიდებრწმუნე ქალი, გრ-
მდევლის ოპაში რაინების, ვაგვებები და უბრძიდხა, რომ ქალბი წარა-
ხას იხილ ნამცხვარს აკეთებდ, ოპორისაყ ვადა სარწმუნო მსოფლიო ბოლხა
ვაქები უყოფოლენ უქმ დღეს. აი, ამ უნდობელ დღედაც გახსენებამ ვა-
წყინა ჭრანშილი

სარფი — შიდა და ზღა. მომხიბვლილი ბავშვით და სახლებით მოქარველი
შია პირდაპირ ზღაში წადის. მთავითილი სილით, ჭრული კენჭებით და სი-
არებით მოდებილი შიხი შირი მოძინედ ისინებდა ლურჯ მთლიდვე ზღაში.
გარევის ოპოტიონი თოქის დადიანობა წასოლა, და სარფის მთლიდვე გო-
ნი თაფლურდობა ველიადა დუბაქურებმა. მაგარს მთლიდვე შირად
სამდვირო-სახილოდლი ბრძოლის სახეობა, ბოლის არ მთად ვაუბრებულ-
ბუდა. დაოხლებული ქართული სურათმძიდვების ვენით შექმნილი კვლე-
თადელი ძეგლი, ვინის ციხე-სიმაგრე, დანარცხად ვაწარმოდა, ჭრანშილი
და ვადაციბების ბუნდ ქვედა. აქ იყო, სარწმუნო მთლიდვე მთავალი, თავისი
შო უნდურე მდასახლებული სტრატეგია, შიხე მოკვარობით დიდილი
სულხან-ხას რამ ვადაციბებს თურქმა ყიანდრე, და გვის ამაბარა მაბოცებს
მქმუნდარე, სიკვდილიანობის მთავარული ბურჯი...

დაქადა და სიყვარული აღდგენის არ ციხე-სიმაგრე დიდდელი, ვო
თავისი პირველდადგომლებს, დღეს მხარეთმცოდნეობის შუემნად და მცურელი
და ციხე-სიმაგრის თეთვითი კონკრეტი, როგორც ჯვედრითი აღმუცარი, დღეს
ვანდელი დასახლების შერწმუნე ვერობა დიდილი ხეებმა მგზვარებს და ციხის
შიდა არტული წაბოციბი იწვევს თვალ-გაღის ვასახარებულ დღეს ხალხმრავალი
გონიროს სიკოცულ დღეს. ობოლის საბჭის თაფლურდობა ბინალი ხებრის
მეთაურობით აქ უნდ მტაციც ტრადიციული კომპლექსური ვეგების და
აღლებული ვადგომლებების ვადაპირების შესრულება. დღევანდელი გონიროს
ჩინა უხეს სიზნების ობსტაკული წალთა წინამძღვრად ხარკო ბარამიძე, უხადებლი
სახბის დიდებრები, დღეს გონირო მოძინედი ქალბი და კაცი — აგრონომები,
მეცნიერებნი, პედაგოგები, მეცხერებნი, ხანძარიანი უბრძოლხა,
ვევლა დარჯის საკვალთმცოდნეობა გრითანი, კოლექტივები შოთში ამ-
დადებულე ქვეყნის ბარჯის და უნარადე შესახებებდა ხალხის კოლედირო-
ბას. შიხე შემოქმედებ, შიხი ნიჟე და უნარანობა თამადა, თავდათავად
შოის საზვარის სოცელის და ქალაქ შირის.

ხელმწიფარის რაიონის ზოგირით უბანზე მის საზღვარი აღარ არსებობს. დი-
და საზღვარი ქალბის დადამყვანებლად ვამდებდა მანქარების ციტრუსებების
სახეობა მეტრების უბანი ახალიროს. მეტრების დიდებრის ქალი, აგ-
რონომი მეტი ახალბედა, და თუცა მაკოტიშოშო თანამდროვე ტინეა მეტრის,
აქ ვრავლებო ქალის იყინ და სინარჩავ ამშევებს. პავლიონით დამხარის-
ბებული აგრეგატი მუშანობ, და საბუშოთა პროცედებს თამადადვერდელადა
ვანლაგებულ: ციტრუსების მიღება-დასარსებდა — შეთვალა-ვაგებდა.
ხელმწიფარის შიხი სიბოთი და შიხის სატობითი ვადეტილი ციტრუსები აქე-
და მთის შერწმუნელი სურგბუტ, ივანეზება საზვარცაგარი და ჩვენი ქვეყნის
შოთრული კოტეგებში. შარწმუნე აქუმარ მშრომლებმა სახალხი მეტრების
მოდწევათა სავეწროვო ვამდებუნა ბრინჯოს მებლად დამისაბურეს. ქალაქი
მათთან მოვიდა — მეტრებისში თავისი ნაკვეთი აქი ნიადაგკოდნობის,

აგრონომისა და მელონომის საწვინეო-კვლევითი ინსტიტუტის და შეწყ-
რითა დავის ინსტიტუტის. წარბიხიხა და მეწინებრის უხელო კავშირი ხელმ-
წიფარის ორგანიზაციის ვანეთიარება და სწრაფ აღმავლობა.

მანქარული მეტრების არ არის ვამართლებია. ჩინა და ციფრების მა-
ლო მსოფლიო შირი ვიოჯეა სახელი სალბანების სახეობა მეტრებისა. ის
უნდობელი ავიდოვ ჩინა და მეტრებისდების უხე, მაგარს ხელინეო ბრო-
დუქითი. აგრონომი ვადეტილი აგვა ხებრმე მარჯვნი ტრადიციული სარწ-
მუნობის სასოლო-სამეურნეო აგვიტი დათავანა და მტკიცედას სხვა სა-
ხალილო ბერსალოლებს, შოთრული კერას დიდებრებს წინა და უგვიტარე
შოის შემლობისდობითა ათინათინივო ვარცხლელ ვარცხლელ უქმის და
და. იტო შეხდელი თანსოლოდლებისგან არფორი ვამართლებ, ვე არ არის
რომ, ახლანდ დიდებრთა დაიცეც და სასოლო-სამეურნეო მეწინებრების
კანდილდა.

აქი მეხოზლად სალბანების ჩინ ფაბრიკა. აქ მოხოციოდ წლის წინ
არსებულ პატარა სტარტი წარბიხის ადგილზე ახლ ვეგის საწარმოა გა-
მოვილი. პირველი შემდვილი, მალო ტიპის საწარმოო ვენების — უხ-
ალის ტექნიკა ჩინ აღმუცრელი, და ტექნიკა საქმის მიმდინე, ახლის მიხეთი
ვატავებულ სხევიალბადებს ემორჩილებ. ვადარჯის ხელმწიფარი, ჭკვენივთა-
ლები, ვულერად მოღობად დიშო ვუჯავრული ჩადიქორების ტრადილები საწ-
მინეობა და ტექნეობა წავად ყველაფრის წყალივით საწარმოო სახეობით,
სურნილვან ჩიხი უხასხანდებდა.

სალბანების მეტრებისში და ჩინ ფაბრიკის არ ოღვეან უცხოთის
შოთრული ქვეყნებდა პირველად ჩინის სოფლიო ტელდინები.

ჩინ დამუშავების პროცედებს მალო ტექნოლოგიური სალბანობი არ ჩა-
მარჩება მეტრები, მაშხ ვალბანადე, ხელმწიფარის ჩინ ფაბრიკა. ორგანი-
ზაციის პროცედების მტე ნაწილი ვაგურდობდა სექსარობად.
კიბო აა გობინა, მტრადვარ, ჩინ ვაგანინო აა თქმა უხდა, ხელმწიფარის
ყოველწლიურად მთლიდებლი ჩინ ბურჯები, ფართობებიან ციტრუსობინა
ბაველი, ხარვანდ მახლეუნი ვენახები, ორბილები თამაგის სულხანობები, წვე-
დენილი აღმავალბადებით დღევანდ მწკრივი ტრენვის ხეები. წლის 70-
მდე ტექტარი ახლად ბელი უხდა ვამეწინებანი. ვინ იყის, წლის ბოლოდენ გვე-
გან რამდენად ვადაპირებენ, თუჯა ხალი და უჯჯ თოქმის შესრულებული.
ამ საქმეში ყველას სწრა მთავარად, ჭრანის მანტენა მათთან ახილო
შიხი ფარდინდ ვამილა მშვენიერა მარაილად!

ჭრანობი ხამალდა პირველად ვახსენე, მაგარს მეტე ალბა ივრები: თუ
ხელმწიფარე იტო ბიჯავე მაინც თუცა, ჭრანობი არ იტო სტავებუდი არის. ის
საქარაბობის მესხვარე მთა-ბარს ვაფარწინა ჭრანობისა, შიხი ვარცხ-
სული სეცელს და დღევანდელი ხელმწიფარის მოწმე, შიხი შუყვება და შიხი სა-
ცილის სახელი. შიხი ახლანდ ვანსოლდა ახლი ხელების ამშევი, ციცი, ვაგანინო.
ისინა ამაშობის სიკეთეობით, იხენინე შუბინა რაბათის ურწმუნეობის უხლამა-
ხილი ხიდე ვაქვალდაცხელი დავიცო ვარცხნო ველ-კარტეს. ის დიდდებლი
ხიდე იტარდებელი დღევანდელი საბოთილო ვადაპირდა ბურგის მთავარობა
მისთვის, შირებისთვის იტო კომლეს ბურგის მთავარი, რომ ის აგა კომლეს არ
ყოფილეთი მოწვევდობი თავის კომლექსურების, რომ ჭრანობი წამარა-ზავ-
ებულ დაწმე ავადარბა — ფარაყაროდა, ამბობიკებელი დინარეჟ ნავით
ვაყვალ-ვაგოსებელი დაალო მისებებს დასვენებია, რომ ნამდვილ მთავარობ-
ხელდატინათი ნავი სამუშელო ექსპორტობი შერჩება სასარჩობს, ახლად ხიდე ია —
აგბანარე ზუწუნის სიხილო, ვადეტილების ნაოლი მოკაღის სიხილო,
ხეების მშვენიერის სიმბოლო, ყოველი ვამდელის ლელს ვადების სახარულით
და მადღობების გრძობით. ია, რამდენი ამაგი მაქვს ჭრანის ზედასთან
ინდინი, რომ ზღავ ვერ იტეც. შირანდელ შიხის რავალი მწიფარე. შემსხვარი
ტარლები ხეც ამდენედ და ამის მოსახსენად რავალი მწიფარე ვაგვიტი
მისდევნე დიდდელს, შიხი დიდდენა. აი: შეხედ, სხვაან სად ვინახავ, ასე
შოთრადელ მიღობის მოწინა მინარე!

ვიტარობ ვეგობობა, ჩვენი შირი გვა ვამოყრებო. თუ დაიდო, ხელ-
მწიფარე თავის ვადეტილობზე, მარად შეწყან ვერილობებზე მოწოდებლ საწარ-
მოებებს და დასვენებულ სახლებს ვაგანინოს დასვენებულზე. შინ დაბ-
ლოებით მანე წარმოიდებელი, როგორაა დღეს იქმულებით, ჩვენი სახარებელი
საქარაბობა! ხელმწიფარე ჩვენ შეხვედითი მოძინებელი, შეწმა შეგობის
ეკიმობის! ჩვენ არც მას საზოგადოებრივი აგვიტი, საქარელობის რომელი უხდა
სხვა კოხეში, მსოფლიო ბურგის ოქნი დინება სხვა, და სთინადელ ვანს-
ვაგებულ საქმიანობა, ბოლო აღმავლობის, გამარჯვების, ხალხის კოლედირო-
ბის სწრაფი წიგის სურათი ყველაფერ ივრებოდა. ასეთი ყოფილა შემოქ-
მედელად უხელი წარბიხის მაია!

ახლად შეც ხელმწიფარის დამაგირაგინებელი მწვენი კონცხზე დატოვებ და-
სასვენებლად, მე იკისე იმ გზას დაუმარცხებელი, რომელი ჩვენ ახლანდ ვა-
მოყარეთ. მე არ დამბოთავებია ჩინე სუვერელი, სულხანდადებელი წავინ
სიხეა. უბრუნებელი შინ. მივდარე ლამიში, მაგარს ხელმწიფარის არ აღმდებელი.
ვაღმა-ვამოდა ფრგობებთან გზას ჩიარადენებდა მოსიყვება უხადინ ნაოლ-
ვად და სეპობების ჩარწმუნე შიხი მწინარეინ სიცილობის სადიდებელი მძინ
მომღობინა.

თინა დანდინიძე,
ბათუმი, ნოემბერი, 1970 წ.

დაქ. სსრ კ. მარტოსის
სახ. სსრ. რესპუბლ.
ბიჭლიკო ლაქა

გაგსსა

ვერ ვკითხულობ, ჩადომს ვერ ვუხსენ და შშის ჩახსებად უღლებს არა მკაცრ ვართ ვაიფიფ.

შეეს ვემალები. ახ მირჩია ექიმსა.
დიდას. სანატორიუმს კი უყვე ცარიელია. ყველანი ზღვაზე აიან, ცარიელია მოსახლები, დღერდუნები, ტო.

ტოშოში ყვაილების ბაღია, იმას იქით — გზა, მერე კი ზღვა იყუება — ხან წყნარი, ლურჯი და კამკამა, ხანაც აქორბილი და ვადარბული.

ურდო აღწევს აქამდე ტალღების შუთლი, შორს კი, ზღვის კიდობანს საითაც მიუყარავენ პირდაპირ წელიდან ამოსული დრუბლების მიტები.

მივყარს ამ სურათის ცქერა აინიდან. ხელისგულით ჩანს აქედან სანაპირო, სავსე დახმარებულებით.

მიტებსაც დიდიდანვე იქით ვაბრბით თვალი. მაინც ფეხს იორიფენ.

— დედა, მარტო რომ რჩები... — დაწყო თუმი.

— ტოშოდ მაინც ერთად ვაიფიფ, — დაუმტა ზღვაში.

— წადით, თუ მიღებართ, სანამ ძალიან არ ჩამოტყ.

წავიდნენ. მე ხან ზღვას ვაგვიტერი, ხან სანატორიუმის ტოშოს. ტოშო შუბოლბოა, გზა კარად აღწევს კი ჩანს მაღალ ყვაილებში და როცა აივანზე ზრის, ახე გვიჩინოებს მწვანე ერთხანად გადამის სიღურაზე, და ყვაილებიდან კალღების თოქის ქაშხა გვიანებს.

ამ გზაზე გუშინ სიღამოს ნახიარი ვამოატარებს. წინ ბუღა მოიტყობა, — ვაღაღებულ და ვაქარბალებოდა, — ცეცხლისფრად ზნაღადა. უნებურად და სისხლი. ახლებდა, ავთებდა შუე, მწვანე მიწადორი, ლურჯი ზღვა და აპირაღებდა დახმარებულ შავ თვალს.

უცდარად ამწვანებულ ბაღს რომ დანიანა, ვაღმობტა ყვაილებში, წინა ჩლოქები ჭერს აფხვიერებულ მწიან მოუტებს, მერე პირით ყვაილის ბუქში ჩაბლყა, ფეხებიანად ამოხტარა, მიწა-მოქნილი თავით და ბოლქვზე შერჩენილი მწიან აქეთ-იქით ვაიფიფტა.

ბუღის ნახიარი თან ვაღმობტა და ყვაილებარს შევსია.

მწიანობი ბიჭი დიდდა ნახიარს ბოლოში მოდებოდა და თავისთვის ხლდებოდა. სანატორიუმს ვაღმშის საშუადისში იყო, ტოშოში მყოფი დახმარებულნი ერთხანად დაფრთხინენ, ყველას სანატორიუმის კარს მიუხრტა.

მარტო მერე ზღვაზე არ შეუშინდა ბუნას (ძალის თეთრი ვულე ქოქილა და ამიტომ სანატორიუმში მისთვის მერცხლა შეერქმიათ), დათობილი, ყუფით მიქნარი. პირდაპირ დატყა — ვაიფიფებულ და ვაბარბებულ, მაგარა ბუღა და მწვანე არ უყარებოდა. ვაიფიფებოდა ყვაილების ბაღდენას.

მერცხლა ხან წინადან მიუტბა, ხან ვეგვიდობდა, ხან ზურგდებოდა. როცა მიუღია ნახიარს ბაღში ვაღაღებოდა, მწვანე მწიანად ვაიფიფებოდა, ბაღისკენ სურსათად ვამოქიდა და ბუღის საბითი შეტბოდა. ზღვას, არ იყო, მიმხრტარა მერცხლას ყველა და გან-

გაბო, თო მწვინელო სახერ იუყადიანა, კული ერთი კიდვე მოღებოდა მოქიანა და ისევ წყარდით ვაღაღებოდა გზაზე.

ეს გუშინ სიღამოს იყო. ამ დღით სანატორიუმს დეკორირებულა. ნახიარ და ვაიფიფ ბაღსში ორი მოხუცი ქალი ფუნტებსეს ყვაილებთან, ორი მოხუცი ქალი და მერცხლად.

მოხუცებანს ერთი ემათ სელს წელიშ მოუხრია, მიწამდე, ყვაილების ძირამდე დახრატ კი აღარა სწირებდა. მერე კი კუწიანია და ვერ იხრტბა. კუწიანს ხელში ჭობი უჭირავს, დროდღო ორივე ხელით დაყარდნობა ზედ იხევენს. ვაღაღებულ ბაღს ასუფიფებენ. თუ მუცნარე ბაღლია, მაშინ კუწიანს თავის სიფრფრას ხელებით საფოფად ატლის ვამხარა ფოთლებს, მოტებენ შტოებს, ყუველ კი ცხობლ ფოთოლს უაღერებს, ფეხებში; მერე მოხუცი კი, ცხახვ რომ ვერ უყუტებს, ყვაილების ფეხებს ჩაჩხერებოდა, მაშინ უფხვიერებს, სარკველას ატლის. მერცხლა ხან ვეგვიდობდა არ შორდებდა, დანადგით დახდებს, სულ ვაღაღებულს ამ ბუქსიანს, საითაც მოხუცები ვაღაღებენ, წამოწევა მათ ფეხებთან, თაყარა ცხახვ და მოხუცების ჩრდილს ფერება.

შუადღი რომ მოალოვდა და უფრო ძლიერ ჩამოტბა, ქალღმირს მუშობას თავი დაანებეს. წელიშ მოხრბობა თავის პატარა ფუნტანს რაღაც ამითილო და მერცხლას დაულო წინ, ეს ძალის შუადღის უღუფრა იყო.

წავალბას მერცხლას მოეფიფნენ, ისევ ხან ერთს ვაუგვარდა ფეხებთან, ხან მერცხლას, ორავსეს ხელში უაღაღა და ვაიფიფა გზამდე. მოხუცები რომ თვალს მოფიფნენ, მერცხლას მოხრბობა და სანატორიუმს შიასსულღიან, ჩრდილს წამოქეცა. შუადღი დახდა, საღამოსი დაჩა. ამსუფიფებოდა ზღვიდან ბოქვებიანა. მე კი თებრანა და შუადღის ვერბ თვალბოდი. შორიდანვე ვამწვანე. მაღალი, აწოტებული ბიჭები აიარან, მოუხრატ აქუერი ზრე, ზღვა, ზაგრი, ერთობრად უფრო დახმარებულენ.

უყვე კამბისი ეთქმით. არც კი მერცხა, რომ ჩემები აიარან, დაინახეს და ჩემსკენ წამოიფიფნენ. „წამოღი, დედა“, დაიხტა თებრანა. ზეფით ალატაში არც ახსულღიარ, პირდაპირ სასაღამოო წავიტიტე. მაგადანას ოთხნი ვხედავარ: ჩემს და კიდვე ერთი ქალი, რომელიც ვერასოდეს ვერ შევიწყარი სურსებთან. ხან ჩემზე ვერე მოღის, ხან ვიანს, და მაშინ ოთხნი ვარ. ჭერ ერთი ეს წარწერა მარდებზე, მის სახელსა და ვერას რომ ვაიფიფებოდა და შემდეგ ვაიფიფებულ ლაპარაკი მანზე. მე დედა არ მამტებრებს, მაგარა მზები ამ ისევე ნებებ — „დედა ლაპარაკი“ კიბოლბის ითუქილა. „შუშო ჩრად მაინცდებოდა ჩემს შეყუვებოლა“, ამბობს შაღვა და ვაიფიფებებს, რომ უსაიფოღ და მათი და ტანწერტბა იქნება.

დახმარებულ თუ არა, ნატო მამზევე ჩემსკენ ვამოეჭურა. როგორი მოუცდილი უნდა იყოს, სასაღამო ხანსაც რომ იყოს ხალბით, მომდინე ქალიშვილი ახრბებს ჩემს მაგიდას სესიხარე ვერე მოხრბობს. მთვა და დაიწეებს კოქიანობას, ბიჭებსაც ამ კოქბა ქალიშვილისათვის ქაინანობა არ იღებოდა.

ამ მზეზე დაიწეარ და ვარუქულ ხალხში ნატო თეთრი თოქისათვის დეფარდებებს.

— ნატო, დღეს ზღვაზე რატომ ვერ დაგინახე? — ეთობებოდა თემური.
— დედას და მავს პირი აქვო შეყურული, მზეს ერთიღებან, არ მოვეციდილობს, — ამბობს შაღვა. ნატოს დიდატბა.

— ეგებ მზე უფრო მოგინებლს, — აღარ ეტყება თემური, — მაგარა რათ ვინდა ნატო, შენ ისედაც ყველაზე კარგი ხარ!
ქალიშვილს ჩუმი სიხარულიანად ლოყებზე ვარდისფერი დედატბა.

ზაგრი არ იძობდა და ამ საშინელ სიტყვებში ვერც მე და ვერც ბიჭებსა ხრტეს ხელში ვერ მივაკარებო. მე მერცხლად ვამხსენდა და ჩვენი ენარბებდას საკმაოდ კარგი დღუფრა ვაიფიფებოდა.

სასაღამოდა ჩამო ვამოეჭედი, მერცხლასკენ ვაიფიფ, ისევ იქ იწვა; ჩრდილს, მწიანარ ძალის ზურგზე თეთრი კატა იწვა და იმასაც ტინა. კატა თეთრი იყო, მარტო კუდი ჭქინდა შავი და ფუნტუნდა ლამაზი, ძაღთან ლამაზი და ვარტბი ბუქვი ჭქინდა.

ტკბილად ეტინათ, დაწვანა ვაღებებოდა. უხმოდ მიგუფლოვდა, მერცხლა შევიშოშუნა, აღმბა ძილში თო იგრანო სპუმლის სუნში, ზანდად ვაიფიფარა, და ისევ ბერანშია წინ წაწეობა თათობი. „მერცხლაღა“, დაუტყებოდა ხუმად, თავის სახელი რომ ვაიფიფა, თავებში ვაახილო, დაწმინა ხა და წამოხტა.

ეგვიფიფელია უღუფრა. ფისო აღერ დაწვარდა; ნახამოგნებმა იქვე მერცხლას ფეხებს ვეჭურე ზოგა კოქიანობისფრად მაღლა აიწვა და ვამოეჭედი ვაიფიფარა, მერე უყანს თათებზე ჩაქვა და შიას დაიწყო.

ხან იყო მერცხლას შვილობილი იყო. მერცხლამ ხაიდანდაც პირით მოტანა ერთი საკლდევი, უმწერი, დაშუელი სტებტი და მის ზეგვიდობდა აღარ მოუხრბობდა. პირველ ხანებში სულ პირით დაიპირებოდა, შვილობილიც იქ მიპაუტა, სადაც საშუელი ცეკულებოდა, მერე ფისო წამოიხარდა და მისთვის ყველაზე სავყარელი საინებელი ადგილა — დღობობის ზურგე ვაღადა. ფისო თო მერცხლასთან არ იყო, უყარებოდა ზღვაში, როცა ის ახლოს ვეკულებოდა, აღარ ვაიფიფებოდა. კარგა ხანი ფისო უმწერი თვალს აღარ იყო, მაგარა მერცხლა მარტოველი ვაღადა მაინც არ უმრებოდა.

ერთადერთი ადგილი, სადაც მერცხლად მარტო და ფისო თან არ მიუტყება — ეს ზღვისპირია.

როცა ზღვა დიდებს, მერცხლაც ზღვაზეა. როცა კალღები ნახარს ასხებობან, ყუფის, ვერ ვაიფიფებს შერჩის დასახმარებულ ტალღას, თუ ტიხებოდა. დარბის ნახარზე, ელღებოდა ახლად წამოსულ დიდ ტალღას, თითქმის მერცხლი უნდა შეეფიფოსო, ძალიან დილე ვეკი აქს — შეუხრტარა, შეუდარებელი. რომ მოიღებოდა ტალღებთან ხრბობითა და თანაშით, ოთხზე თათით ვაიფიფ დაღებდა მწიანზე, შერჩებებს ტანს და ბუნეს დაიპირებოდა. მერე წამოვა და ისევ თავის სადარბოზე — სანატორიუმის შესასხმობას მზეზე წამოეჭედა. ფისო მაშინვე მახანა ვაღაღებდა.

წამალი, ექიმმა რომ გამოწერა, მორიგე აფთაპიში არ იყო.

— ჩივივისს აფთაპიში ვაჭავენთ ცაცო.

— დაჯობთაო.
— ვალა გუგუნავა გააღვიძოთ...
ვალა კარზე გახუმლა კაცუნმა გამოაღვიძა.

— შენა ქიჩიზე, — ენხალა მუღარის ხმა, — რამენარად უნდა მიზევდო... ეგებ თქვენს აფთაპიში იყოს ეს წაშალი, დამეხმარეთ...

ფარმაცევტმა კარი გააღო. მის წინ ადამურაფის დედა იდგა, მან აკანკაღდებულ ბელით გადაცა რეცეპტი ფარმაცევტს.

ვალამ სწრაფად დაწვო ჩაიცვა, აფთაპის მიაშურა, დასწავა სკიპრი

პრეპარატი და პაციენტის დედას ჩაბარა.

ვახუე ვედაჩრა. აუბრებელი ახეი ამის გახსენება შეიძლება ვალა გუგუნავას მრავალი წლის მუშაობის პრაქტიკიდან.

მეოთხედი საუბრეა, რაც ქ. ცხაკაიას ჩივივისს აფთაპის მმართველი ვალენტინა გუგუნავა ერთგულად და თავდადებით ენახებოდა ადამიანის განწმობის დაცვის საქმეს; ის რაღაც სწარდებდა თავის სამსახურებრივ მოვალეობის შესრულებას. ამასთან ერთად, უველადურს აკეთებდა, რათა მოსახლეობაში პროპაგანდა გაეფიქროს მედიკონის შენეების უახლეს მიღწევებს, ახალ საშუალებებს პრეპარატებს.

აფთაპის კომლექტივი მუდამ ვალა

ქაჩებზეო ასე ეცდებო მუშაობისთვის რეალურად.

მ. გუგუნავა ამასთან აქტიურ საზოგადოებრივ მოღვაწეობას ეწევა. დაწესებულების ყოველ მუშავს ის უნერგავს რწმუნებას, რომ კომუნისტური შრომა და ღვაწლი გუგუნავის მამოძრავებელი ძალეა. იყო მუდამ გუგუნავის მხარე, უნერგავდა გუგუნავას მუშაობის დროს ფარმაცევტ-კაქო.

ი. მ. მანასია

სურათზე: ქ. ცხაკაიას ჩივივისს აფთაპის მმართველი, ფარმაცევტი ვალენტინა გუგუნავა მუშაობის დროს. ფოტო შ. ბარბახაძის.

ღამე იყო ეტინა პატარა ქალაქი, დროდღრო შეშინებულნი გამოვლდის ნახივი თუ დარადვედა ქუჩების მუდრობებს. ურბანოვის ოჯახში კი უკვილა ფეხლოზდა, დიდი და პატარა იავს დასტრიალდნენ მძიმე ვაჟმურ ბავშვს, რომელიც სიყვილს ებარებოდა.

წივს მერცხალა და უცქერის სანატორიუმში მიმსახურებელს. ამ კარბიამოს უცხოის არავის აკარებს. იცნოს უველა დამსვენებელს. ახლად მოსულ დამსვენებელს არ ერჩის, გრძობს, რომ შინაურია, თუმცა მან ეს-ეს არის შეშინავა ფეხლოზო. თუ ახლად მოსული დამსვენებელი არ არის, მერცხალა უსუნეს. სავსებია, როგორ არჩევს — მანქანით, ჩემოდნით, დამსვენებლის განწყობილებით თუ ჩაღაც იდუმალი, ადამიანისათვის შეუცნობელი ცხოველური ინტინქტი.

არ ვცივ.
იმ ყვილს, ვახშობის შემდეგ მერცხალას ბებრი ვეფერე. ვეფერებოდი ფისოსავა ძალე აღრისისავან დნებოდა, მიწას ერახებოდა. ხელბუბზე მიღებდა თავს, მილოკავდა თითბებს, და როცა დასაძინებლად წავიდა, პირველად ჩემს იქ უფონისას, ვესტხოვალუში შემოხუვა, არ მშორდებოდა. ვაჟუნური და ვაჟავებდ.

ბიჭებს სინავთ, სინავს მთელ სანატორიუმს, მე ჩვეულებრივსაგებ, არ შეჩინება. აიგუნე, შეშინებულ ვიჯვარ. ირავლებს სიბუბეა. მარტო ზღვის ხმარე არღვევს მათს. უვეცადა, სანატორიუმის ქიხი, საბარკო ავტომობილსა ვაჩერდა, კანიონს არი ციო ვაღმორედა და სანატორიუმისაგან გამოწერის. მერცხალა მიხევე წამობდა და მანქანისაგან ყვეფიო გაეცანა. იმერცხალა, მერცხალა... — დაუთავებს მოსულბებს; სახელის დასაქმებასა და მოვინებებზე ძალბა ვევა შეწევითა, აღარ ერჩნდა უსხიბებს მავრამ არც ახლოს მიიღოდა. მოსულბაგან ერთმა მერცხალასავანე წაიწო, და მასინ მერცხალასა ვაევიანე — ახლოს ნე მიხვალ!

წამოვადებო და მოაქარის მივაღვიქი, ვიფიქრე — მოსულბებს ძალბის ეწინააღმდეგე. მოვინებ უსუნე წინ წამოსული ცაცის ბელში მომარჩებულთ თოფი დაეწავე. გამაყრებოდა. და უცბეს დავივივრე:
— არ ესროლო, არ ესროლო!

მოსულბა ვაკვირებოთ ამოხვდა, და უდარად-ლად მომიბოდა:

— შენც ერთი, მოვლოდა, ვიღაცა ხაი! და თოფიც ვაგარდა.
თავბიბი დახუბე, მერცხალას წაშული ვაგეგონე... გამოვბრუნდი და რომ აღაღაჭერი ვაგეგონე, ახანანაში ჩავეცდებ.

* * *

იმ ღამეს სულ ვეღარ დავიძინე. ბიჭებს ისე ეტინათ, არავერი ვაუფიო. ვათინდა თუ არა, ბაღში ვიყავი, მოხუცი ქალბიბე უკვი იქ დამხედნენ. მე პირდაპირ მათზე ვაჟურე, სათქმელი მაწულებდა. წუხანდელი ამბავი მიწოდდა ბიჭებსა მათთვის.

ყველბიბის რომ ტბილად მესხაღმებოდნენ, მოხუციბი ახლა მოღვრული შემებნენ. ვიჯვრებოდი, ლასარაკი არ უნდოდათ ჩემთან.

— ვეველადური ვციოთ, — ვამაუყვინებოა სიტყვა იმ მომენტზე, სულ მიწას ჩამსაქცირდა; ახლა რატომღაც მეგონა იგი მაღლა იმიჯომ არ იხედებოდა, ჩემი დანახვა არ უნდა. ვასაგებოვია, მერცხალა უვეცადათ მათ და ჩემთან ლასარაკის ხალხის არ მქონდათ.

ვამაშურე ზევ ისევ სამნი ვისხებოდი მაგივასთან. ნატო, ჩვეულებრივსაგებ, უცბეს განჩადა ჩვენს ახლოს. — სახაომ შევიბოძოსა — წუნარად მოგვეცალბა ქალიშვილი. ბიჭები მას ერთი ამბიო შეგვხედნენ.

— ნატო, როგორ მიხვდა, რომ ამას ვერ არ უფასოშნა? — კითხვა თემურბა და მაგივარე დაღვრულ წარწერებს თითხი მიუთქავუნა.

— სელტე ნე მოვიკა — გულობსოლად თქვა ქალიშვილი.

— რატომ? რას ეტირი? — ვაკვირება თემურბა.
— მათის ბრალა უველადური.
— რა? რა მავის ბრალა? — იკითხო მუღამ.
— რა და, იე ვყო რომ არ მოხავსა ჩვენი მოვანა.

რი ეტიმო, ძალბის ყვეფა შენაწუხა, არც ღამე მაძინებსო და არც დღისიო.

მაშინ მიხედვდა, რათა შეხედნენ ის ტბილს მოხუციბი ასე ციკვად. მათ მაშინ, ახლათ უველა დამსვენებელი ეტრებოდა.

— მართლად ვაგან მოაკვდინა? — ნაწუნეი კილონი იკითხა მუღამად.

ნატომ უხმოვად დავუქნა თავი. ბიჭებს სახაით წაუხვდათ.

— ვაღვიძო... არ მინდა იმისი ნახვა, — თქვა თემურბა და თელში ვაწურე ვაწინა.

ვამსილან მარტო ფისოსთვის წამოვიღე საქმელი, და იქ მივედი, სადაც მათ ერთად ნევიბოზოა უვეცარდათ. კატა იქვე წრიალბებოდა, ენაოდა, მერცხალას ეტახდა... ჩემს მიწოდებულ საქმელს არც ციო შეიჯარა. დიდახან იწრიალა, დიდახან ეტებოდა მერე სავადეგი კნავილით ბუჩქებში მიიხალა. მერე წაწოდებო იქიდან. მტერებოდა.

ნერვოლობისა და უძილობისაგან თავის ტკივილბა მიხვდა. უფრო ცუდად ვიყავი, ვიდრე ჩვეულებრივ: ეტის შევიჩივო:

— წუხელ აღარ დამქინანა... ძალბან დამქინანა ძალბო...

* ექიმმა სათოთად დამხუბდა, რაღაც სხვა, ახალი წამალი შემომთავაზა, თან მივარა:

— ნე ფიქრებო ამარე, ეს ხელს არ შეუწუხოს თქვენს გამოწარმითბობას. მის დამწუხა ვული. მაგარა რას იზამ. დღებომა ამის მეტი საწუხარი არ მოგვცის ქვეანანზე!

არ ვცივ, ზღვამ იმოქმედა ჩემზე ცუდად, თუ სიტყბე — უძილობამ უფრო მეტად შემაწუხა. აღარ მივდგომებოდი იქ, ბიჭებთან მხარე ამიხებს, მოხერხდა და სანატორიუმის რეჟიმე და ზევ, სამიჯურ, რამდენიმე დღით ადრე დავტოვე იქარობას.

ლილი ჩანაძიძი

მთი მართლაც შედგმოიყო ადგილი იყო ასახიანთა. მასან სახასი აფერცა ცველითი ციხის ვარზონი უკუ მოკვეთილი იყო ამოღებურ რაულზე. თივი ციხის გამგებელს ადარ მალაქა წინააღმდეგობის გაწევა. მან კველ მოიხარა ასახინა წინაშე და კომუნსაივად 2000 იჭირს ღირანი მიიღო — ციხი ვახა:

ეს მოხდა 1090 წელს. აქედან იწყება ასახინა დამოუკიდებელი სახელმწიფოს წარმოქმნა. ამის შემდეგ მთლიანად აღდგა სამცხეში ციხე-სიმაღლე-დასავლეთ ირანის მითან ჩაიიგნებოდა ისინი თავის საყარენ სურენტივად დაედავინა. ზოგი დაიპყრეს ძალით, ზოგი — ციხიერით, ზოგიც თვითონ ააშენეს. მათე 60-მდე ციხე ეტყურებოდათ მოიღეს ირანში. მათი პოლიტიკა განსაკუთრებით ძლიერი იყო. მათან დიპლომატი და ურესობით. XII ს. დამდეგ ასახინებმა დაიპყრეს აგრეთვე სიხის მთიანი რაიონებში.

ასახინის და ვარდუხის მიდამოებში ისინი სავადასახიანო კონტინენტ ვაჭროვან. ურესობით გიროხან ჩამდენიე ქალაქსა ე დეპარტონენ. აღმოუთხ ირგული მდებარე მიწებზედა ვაჭავა და სარეწავა არხები, იმარაგებდენ სერსიასი.

წ მუსო მამისძე მასან სახას აღი მოტევილი აღმოუტო. ამბობს, რომ თავისი სახლდან სულ რაჭერ გამოვიდა ვარტო და ისიც სახლის მანზე ასახულიდა. ითხ ცველიში გამოუტევილი ხელმწიფანდობდა ამბოხებას თურქ-სელჯუკთა იმპერიის უარსაზარ ტერიტორიაზე. მისი ძალადუღებლა ვრცელდებოდა ხოისანდან დამაკომდე და მისი სხელი შოის ზარს სცემდა მოიღეს მამამხადე საჭაქრის. იფა იოაშო, წინაშეს კითხულობდა, ვინა, დოღულები, წინაუღობდა, ვეგვავა სახმადოლი ოქციატობა და მისი აქტებრი ცოცხალი სახავალითა იყო ირდენის წვერითაჲს. მასან სახასის შოითი ვაჭროვითი ვერანც ვერ სცემდა დღისის. ციხიდან გამომავლი დიპლომატი, რადგან ასახინა ირდენის მამამხადეული შუსიკას ვაჭროვებდათ თვლიდა.

მასან სახასის სისხლციკის საზღვარი არ ჰქონდა. მან წინისოვლეს ვამოსახლა თავისი ორი ვეტი. პირველი ბზალად იმდენ მასან სახასის თინა ვეტი. მისი გველითა (შემდეგ ვამოიკავა მბრალდების სიკავებე და ცილმამხადეული ვეტი ასაკე სახელები). ხელე ვეტი ვევის ციხიერით დანაშაულები იყო... აბოღადე დღისისა.

ვერანდელი იტორიკოსი მამერი ამბობს: აღმართის ბუნება ამ არსი თვლიბოდა, რომ ისინი რაიკობა ჩამდენიე სავეო მოტივადან მანქანა მანე ვეველზე ურესი ვარობი, მერგან მანქანა ირდენის ფურენდებულან დაკავშირებით ვეველი სიხარულეს ვაჭავს. მამერი ვარულობს, რომ მასან სახასი თავისი ვევი სოკვილით დაფავა არა იმდენად სიკავების გამო, რამდენადაც იმ შოისში, რომ სარეწავლობის დანერგვა უფლებრითა ურესიკავობის ბუნებრივი შირობისა. ინგლისელი ორენტივობის ბუნების მამერი, მასან სახასს თითქოს იმის დატყვევება სურდა, რომ იგი იფუნდა არა თავისი ვარეწავლობა ინტერესებისათვის, არამედ სავროთ საქმიანობის. მან თავის მეტადეობად დასახელო იტი-ტიო უბოღო სიამანბრძლი.

ასახინთა ბრძოლის ძირითადი შვიოდი იყო ტერიტორიული ვევი, რომელითა შესრულებლა ვეველითი თვლიბს. არამედ იწუნებოდა ვეველი იმ ქაქს, ვთხ თავს სწიკავს. თვლიბი მარტედენე ვამეგვად და მოხტებულთ ახალგაზრდებს. მათი თმეგარტავა და ბრძა მოიჩლიდა მამამხადეული წინაშე ერთი შვიდვიო ლევენი ციხინება ქაქს.

ვეველიცე იტორიკოსი მამერი სანტეო მოკვიობობს: „1184 წელს, დსაჯივადი მდე, არჩი-შამასის ვავიდა და ნოინალოური მეფე იფრუსალიმის, სტეფანე იყვია სიხის სახლის მამამხადეულს. ერთხელ, სიხისოვლის, მასალი კოშკის ბრძენე დანიხეს თვიერობი ჩაქმბოლი ჩამდენიე ქაქსუცი. ასახინთა მამამხადეული მებრუნდა ვეჯაროსან ვარტო

მიუვიანეს და ჰეიოხეს, თუ რატომ და რიგორ მკვლად ჩადაც.

უფინება ამჟავდ უფასება: „იე ვარ მუილი, მუილითა შოისს საინოი... ამ სიცივება მესივდ ახად და სიხლუბობის ფარდა ღამით მომზადარ ვეველი-ღობას. უველიდერი ნათელი ვახდა. ვამთაღმწერე-ღობას, რომელიც დანერგულით მოკვიობირას ამ ვერანდელს მომწერელ ებარებო, მწვენიერად მესტებუნება მათი ასახელ-დასახელ (კაცის ვეველი-ღობის მამარკობა, რომელითა მუილადე უწოდებია).

მუილიცე არახული სიცივეა და ნოშავს ტრეტობის. სეი მოიხსენიებენ ამ „კაცისმეველიცე“ აღმოსავლური ვრეკობით. ევროპულ ლიტერატურაში ისინი ასახინების სახელით არიან ცნობილი. თქვი-რობენ, რომ ასახინი დამახინებელი ფორმა არახელი სიცივება „მუიშინი“ (ე. ი. მუიშის მწველით).

სიცივეა „ასახინი“ მკველითი მწვენილობით და მკველიდა ჩამდენიე ევროპულ ენაში (ინგლისური, ფრანგული, იტალიური, ესპანური, ჰოლანდალური), ხოლო ამ სიცივისგან ნაწარმოებლ „ზოგადე-ერთი მთავარი მუხანათური მკველიობას, ტერიტორიული ეტიკის ჩადენს აღნიშნავს.

ვის არიან ეს მუილები ანუ ასახინები, რომლებმაც ასახი წავი სახელი მოიპოვეს, რომ ღელე კი დასავლეთში რომელიცე პოლიტიკური მიღწევის მკველითა ძალადუნებარე მოკვივობის ხოლმე სასურუნთა მბრუნებში ჩამახული იტორიკოსი, რა მამამხადე დამოსახურეს ამ ასახინებმა ასეთი უტყობი „დიდება“?

ასახინთა ირდენი დაარდა ისმიალითა მირე XI ს. დამდეგს ირანში. ისმიალიტების სიქტა ვერი კიდე VIII საუკუნეში იყო წარმოქმნილი და მრავალე აქტიური მომხრე ჰეუდა მამამხადერ სახე-არხით. ისმიალოში ვახდა ასახინთა ირდენის დეოლოდობა. ირდენი სთავიეში ჩადედგენ ირანული დეოლოდობა, რომლებმაც ირანში თურქ-სელჯუკთა ვამოსახობის შემდეგად დაყარეს თავისი მუხები და ხელე ვამოკავა ძალადუღებლა დაღმწერე ირენე ბოლდენე. ასახინთა ამბოხებში მონაწილეობდენ ქალაქისა და სოფლის მოსახლეობის დასალი ფენებიც; ხელმისინი, ვლდებენ.

ასახინთა ირდენის ფურენდებულ იყო მასან სახასი. მამქი და ენდებლი აღნიშნავდენ, რომ მასან სახასმა ვაიკოცხლა ფანატობი და მას წინაშე პოლიტიკური მმართველობა მისიყო. იგი სიხამხადე-ევი ურთიარ იმპიალიტური რაქულს, ირანულ ხელმისანო წერიტი, თუქცი თავად წარჩინებულ წარმომადეობისა იყო. შემდეგობში ვეგვავრთა ევგვიტების ფატიობისა სახალითოში, რომელიცე ურთიარადეგენდა იმპიალიტური პრინციპალის ცენტრს. ევგვიტებიდან დატრებობის შემდეგ მასან სახასმა ირანის მრავალე ოლქი შეიჭირა, ეწყოდა პრინციპალს და ენებდა შესეფობის ავტოს მმართველობის ცენტრის დასარსებულად. მისი მომხრეებეცე აწარმოებდენ დაწერვას ვეველი მმართველობით.

სახალიტობა არჩევანი შეიჭრებდა აღმოუტევი. აღმოუტის ციხე მებრუნებოდა დიპლომატი მუხების ერთიერი ურადელი ვერეგვალის (888 მდებრი ზადის დინდინე) მამოღებლად, მალაქა ლევენი. აღმოუტო („აღმდეგ ანთე“) წინაშეს არჩევის ბუღის. მოუხადე და აუღლებელი კლდეებით ვარეწავრობებოდა აღ-

დამწებული ამ ნომრიდან ჩვენი ეურნალის ფერატებზე ვამოვეყნებდა მოკლე წარკვევები საქართველის ისტორიიდან. ძირითადად ეს იქნება რუსეთი წყაროებში დაცული მასალები, რომლებიც შეკავსებენ ჩვენს მტრინებში შემონახულ ამ თუ ამ ცნობას. სწორადე ქართლის ცხოვრებაში ერთი სტრიქონი, თუ ერთი ფრაზა შეიცავს მთელ ამბავს, რაც სინტერესითა არა მარტო ჩვენი სამშობლოს, არამედ მთლიან ისტორიის შესწავლის თვალსაზრისითაც.

სე მავალითად, „ქართლის ცხოვრებაში“ ირჯერ მოიხსენიება „მუილიცეს“. ვინ არიან ეს მუილები — აი, რაზე მოგვიგონებს პირველი წერილი ჩვენი ახალი სტრიქონი.

„მე პარ მუილიცე“

დღეადიანს აფორაქდა მონღოლთა ბანაკი. უველიან ჩადაც-ნოისის კაცისკენ ვარბოდენ. ატყდა ერთი ვეგვა და მოქმდა. დამით ვილც ურნარი არჩადილეთე ვამოკველ ვაკრის მკველდეს, უმხარე უფესოლეთე მინარე ჩადაც-ნოინთან და დანის ერთი დავითი ვეგვივინდა. არივის არაიჭერი არ გავიდა. არც მკველითის ვამოხინე და არც მამოღე-ვა. დილით იმდენს მკვედარი სარდალი და „იარა უწოდებლის ვიხავს მკველეთ იყო“.

ეს მოხდა აღმოუტევი მონღოლთა ღამეობის დროს, რდებდა მათ რაიკებში იტყობილით ვეგვან-დობი ქართველები ტიკინენ. ქართველები მოხტებრე-ბული მკინად აღმოუთის შეიფუნდინა ავლევი და თვიროს მონღოლებიც ეს იტყობილითა ბუნებრივია, რომ მონღოლებმა მათი ვამოკველბის დაე-ფიცეს. სეც ვინ მკველდა ჩადაცს, თუ არ მონღოლები, დღესა ვერას შინა“ ჩავარდნილი ქართველებმა ამასი არივის არ ეტარებოდა ევევი, ვარდა ჩამამად-ნოისის, რომელიცე უტყავციბდა თვის-ტობით: „იამწინარდეთ, კაცო, რამეთუ არა არს ითხევაჲ ქართველთა კაცის მკველეთ“. მავტარ მისი თვისხელი ვანსვა აღარ აღწევდა პატარისს დაყარე-ვით ქართველებულ მონღოლთა ხმენს. ისინი უკვე ქართველთა ბანაკისკენ მიებრუნებოდენ ვეველი შოისრების წყურვლითი.

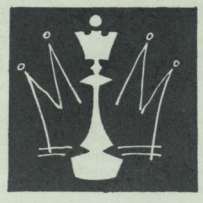
ქართველები ციხინი იყვენენ და აღარ იციოდენ, რომელი ვა აფირია. ერთი სანახალილად ენსაფებობდენ, მეორენი აუკებდენ და ამოშობდებოდენ. მამც ვარკოლი სურამელმა, ქართლის ერისთავმა, ვეგვავრე ბრძანა: „იარა არს ენის ბრძინობას, რამეთუ ვერარ ვარა“. მისი უბრთა, ბრძინობას უველიან შეიჭრებოდა, ურდებოდა, უბრძინოდებოდა კი მოხლად ვარჩინებულთა სოკვილით დასავსე მამეგვადე. ქართველები მონღოლებმა აღმაი ჩამდენიე თაკაცს აკმარებდენ მსხვერპლად ჩადაც-ნოისს.

ქართველებს დოღეც ვარდა დაიწვიერი დარჩენილი. უკვე მამოღებულთ იყვენენ სიხამხადეურებო-ბული მონღოლები, რდებდა მასან სასწავლი დასიხამხადეურებულ ამ სასწავლის მიღწეობას ციხისმამხადეს მამარქის“. უტებ ღერეწყოვიანად უფინობა კაცი ვამოკავდა, წილიდა შეუდებოდა სასწავლი მალაღამობათა და მამაღლა იფივარ მამოღე-ლადე: „იან მუტეტე ჩადაცს“ (ეე მოკვალ ჩადაც). მონღოლები ტიკინებენ უფინას, ნოინების წინაშე

ჩემპიონთა ჩემპიონთა

ნანა ალექსანდრია უკვე მესამედ იმპერატორა იფერსადება. 1967 წელს იგი სუბიონტის ეწეოა, სადაც პრეტენდენტთა ტურნირში მონაწილეობდა, ორი წლის შემდეგ ბელგრადში „8 მარტის ტურნირში“ პირველ პრისს დაეუფლა, ახლა კი ვინი-აჩაკა-ბანაძის ევროპის ქვეყნების ჩემპიონთა თასით დაჯიბრუნდა.

რაცაც „კანონომიტირება“ დაუხვედა თან ევროპის ქვეყნების ჩემპიონთა თასის გათამაშებას. მისმა ორგანიზატორებმა ჯერ კიდევ შეზღუდვების დაწესებას დაადგინეს, რომ ქალთა გარდამავალი არ იქნებოდა — ყველა გამარჯვებულს ახალი ოსი გადაეცემოდა, მაგრამ საიდან იყოღწენ ორგანიზატორებმა, რომ აყვალა თასი თბილისისაკენ აიხდებოდა. 1969 წელს ნინას ხვდა იგი. 1970 წელს ნინას ტრალითა, ევროპა, წყულებსაც გაგრძელებდა. მომავალ გათამაშებაში ხომ წინაც გათავა და წაიკ... აველდურთა კარგია, რაც კეთილად მოხატდება. ჩვენ ახლა მშველად ვიღებთ და თასის მფლობელს ვესაუბრებით. მაგამა ადრე ხომ კარგად იყო ცნობილი, რა მამედ მფარველობაში აღმოჩნდა ნანა ალექსანდრია. მიზნა ისე, რომ ქალთა საკავშირო ჩემპიონატისა და ევროპის ჩემპიონთა თასის გათამაშების ვადები ერთმანეთს დაეხვევა. ნინას ან ჩემპიონთა უნდა დაეთმო, ან ვინაჩაკა-ბანაძის გამგზავრებზე უარი ეთქვა. როდესაც ქართველმა ოსტატმა უტყფოთში გამგზავრება არჩია, მას ერთი გამოსავალი არჩებოდა — აუცილებლად პირველ ადგილზე გამოსულიყო. წინააღმდეგ შემთხვევაში მას გაიხად არავინ მიიწვევდა არც ჩემპიონთა თასის გათამაშებაში და არც საკავშირო ჩემპიონატში. ჩვენ ახლა მშვილად ვესხვდვართ და ვიღებთ...

— თუ შეიძლება, გვითხარით ორიოლე სიტუაცია ჩემპიონთა თასის გათამაშების შემდგომელოაზზე?

— შეზღვედნობა ძლიერი, მაგრამ რამდენადმე არათანაბარი იყო. თქვენ ფიცი ვსაძინებ — ისეთი შესანიშნავი ოსტატების გვერდით, როგორც არიან ლაზარევიჩი, ნიკოლაუ, ვერეცე, პარტატინი (შე მხოლოდ ვინაჩაკა-ბანაძის სასილვისს შევატყე, რომ გათხოვივის შემდეგ ასეთი ვგარი მიიღია ჩემს ძველ ნაწევრს — ჩეხოსლოვაკიის არაერთოხის ჩემპიონ მალდებრეცკას), შეფიბრეცკი გამოლოდენენ საქაოდ სხები მომპარაკები, რომლებიც უღწერიტებთან პრაქტიკულად უყოველგარი (წოგჯერ მოსახვევსა კ) პოლიციას აგებდნენ. ეს სინაფილემოა ის ოსტატის შეფიბრება კი არ გახლდა (ტურნირში სწორედ ამდენი აღმინა ჩება), არამედ გაცილებით ნაკლებისა. სინდრემები კი შესხაბნისად ვგარბდა. ყველა პარტათა მოგებაზე თამაში ხომ უსწომოდ ქანცავს მოპარაკებს.

— რა შეიძლება ითქვას ტურნირის პერპეტუირებზე?

— მე უფერავდა მივაქციე ერო თავისებურებას ჩემპიონთა თასს ეფუძლება ის მონაწილე, რომელმაც ბიულესა ლაზარევიჩის გათამაშება... მისი დახადების დღეს ასე მოხდა შარშან, როდესაც მდონეს ას სწორად ამ დღეს შეხვდა ნინა. მხოლოდ ჩემპიონმა არ მოსურვავა ოხობლარისათვის საჩუქარი მიერთობა და მოეცა მას. მე როდესაც ეკნესიერის შემდეგ სატურნირი ცხრალს ვავალებდებოდი, ჩემს მწერთნელ დღეობატ ზუსტად ვურავნიძებს ვთხოვარ: „რა საოცარი დამთხვევა მოხდა მდონესკასთან მისი დახადების დღეს ვთამაშობ“. და თუმცა ლაზარევიჩმა მოიგო ეს პარტა (ეს ჩემი ერთადერთი დამარცხება იყო ამ ტურნირში), მაგრამ თასი მაინც მე დამარჩა.

— სულით და გულით გილოცათ ბმ წარმტებთს. მაგამა გამოიტყუდებით, მე უფრო რიმაველი შეჯიბრებებში მინტერესებს და სწორედ ამიტომ გეწვიეთ.

— ვინაჩაკა-ბანაძე გარკვეული ვაგებთ მომავალი შეჯიბრებების პროლოგი იყო.

— მითხარით, თუ შეიძლება, როგორ თამაშობს ახლა ლაზარევიჩი. იგი ხომ მომავალ საზონათორისო ტურნირში პირველი სამეულის რეალურ პრეტენდენტად უნდა მივიჩნიოთ.

— ლაზარევიჩი ახლა უკეთ თამაშობს, ვიდრე შარშან, გაცილებით უკეთ, ვიდრე შარშანდენ. მისი ფორმა აშკარად გაუმჯობესდა და, მართლაც, ტერობა, მომავალ საზონათორისო ტურნირში იფერსადეთის დიდი ანგარიში უნდა ვაგეწოთ. ყოველ შემთხვევაში, სასვდარგეთ არავინა მიღწერაზე უფრო ძლიერი მოპარაკე.

— ნიკოლაუ?

— ნიკოლაუ ვინაჩაკა-ბანაძის არც თუ ისე ბრწყინვალედ თამაშობდა. იმასაც წუ დაევიწყებოდა, რომ მას საფორად არა აქვს საზონათორისო ტურნირში ვაგისვლის უფლება — მან ხომ ზონალურ შეჯიბრებაში არ მიიღო მონაწილეობა. ამიტომ ნიკოლაუ ყოველნაირად ცდილობდა ვინაჩაკა-ბანაძის პირველ პირის მოპოვებას და შემთხვევაში მას იმედი ჰქონდა, რომ საზონათორისო ტურნირში დასწავლდებოდა.

— ერთ საკითხში გამარკვიეთ. ხომ არ შეიძლება რუმინეთის საუბრაყო ფედერაციამ ნიკოლაუს მინც მინაიგოს ეს უფლება ამავე მქვეყნის რომელიმე სხვა მოპარაკის (პოლოტერინიადეს ან ბაუმშტარკის) ბარჯზე? აი, სწორედ ისე, როგორც ეს ფიშერთან დაკავშირებით ვაკეთებდა.

— მე ვფიქრობ, ეს ვარიანტი გამოიციხულია. პოლოტერინიადე ბაუმშტარკი არ დასიხიბენ თავიანი უფლებებს.

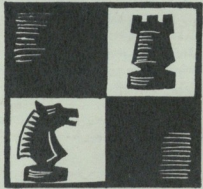
— როდესაც მსოფლიო ჩემპიონთა პრეტენდენტებზე ვლაზარევიჩი, ჩვენ არ შეგვიძლია დავიწყებოთ ნიკოლაუ.

— რა თქმა უნდა, მით უნდეს, რომ კუნძირი განთავისუფლებულია საზონათორისო ტურნირში მონაწილეობისაგან და ახლავდ თივლება ერთ-ერთ პრეტენდენტად (საზონათორისო ტურნირი კიდევ მასუ პრეტენდენტს ვაჩიავლენს, რომლებიც წყულებს შემოდგენდეს მატჩებში უხვებდენ ცინაიანის უნდა ვთხოვარ, რომ მსოფლიოდ მოპარაკე ჩინებულ ფორმებშია. იფერსადებმა ოსტატებმა მაცნობეს, რომ „8 მარტის ტურნირში“ მას არც ერთხელ არ მუილდა უარება მოსცილია.

— ცისთან მეცადინებობს აქეაქად, კუშნირი?

— ოსტატ იფეროვანი, რომელიც მას ესხარებობდა მსოფლიო პირველობის ორ მატჩში, იფერის ვაგადა, კუნძირის შემოქმედებითი ურთიერთობა აქვს ახალგაზრდა ნიჭიერ ოსტატ ბალაშოვიც და, უნდა ვფიქროვო, მსოფლიოს ექსპერიმონტ მოტეცილიყდა.

ჩვენი ინტერვიუ „ქალთა ფიშერთან“ (ასე უწოდებს ნინას იფერსადების პრესა) ამით მოგარდებდა. ნანა გვეუწყობოვებს: და ვაკვლავ წიგნს „Rubiinstein gewinnt“ (რუბინსტეინი იმარჯვებს). ხომ არ იხვავდ რდი დაწერის წიგნი „ნანა ალექსანდრია იმპერატორა“?

და დიდოსტატ გუფალდაც

თბილისელი დიდოსტატ მღვარდ ვუფელი უკვე რვა წელია მსოფლიოს ერთ-ერთ უძლიერეს მოპარაკე იფემ ბელარის წყრისინ და სადაც უნდა წავლდეს ბელირი, ვუფელდაც თან მიჰყავს. მე მესმის ბელირისი იგი, იხვევ, როგორც ყველა მოპარაკე, არა დასწავლელი ცალკეულად მაცნობისაგან, „პირში“ კი მწელთა იმზე უკეთესი თამაშახუბრე ვაგებო, როგორც დიდი ოსტატიზის მქონე და საოცრად მბაიარე მფლობელია. თითო ვუფელისისაგან ვამიგინა: ერთი წაგების შემდეგ თავზარდაცხლებლად დამწურებელი ბელირი რესტარანში იქდა და, როგორც ვაკვირებ, მან პირს არ უხსენიდა ვუფელად მხოლოდ იმას ვთქობდა, რითი ვუფელიყო მეციობარს. ბოლოს მანაც მონაბა გამოხავლი. მუსიკოსებს ფრად ექსცენდრული ცდვა შეუცვტია, მიიღო დარბაზი ახარხარა და გეულესაც ვადააქინა წაგების სიწყარე.

— ელურა! თქვენი თეგნახეების მანძილზე კალა-დე მალიორკაში იყუარებოდით, მსოფლიო ჩემპიონატის სახონათორისო ტურნირზე, გვიანდელ ზოგი რამ საინტერესო, პრესაში ბევრი დაიწერა, მაგრამ, იმედი გეძვის, თქვენი „პარაგ“ ჯერ კიდევ დილილი.

— მართალი ხარო, პალა-დე მალიორკიდან ისეთი შთაბეჭდილებებით ჩამოვედი, ინტერესი კი არა, რამდენიმე წუგის ვყოფილა.

მალიორკის მხარეში პირველად მაშინ ვაგებე, ყოფი ხანდისა და შოპენის ცხოვრებას რომ ვკითხულობდი.

ბევრი რამ ისევ დარჩა, როგორც XIX საუკუნეში იყო. თითქმის მთელი წლის მანძილზე კონტრულენ ვეროის სხვადასხვა ქვეყნიდან ჩამოდიან მეორეწლიანი. მაგრამ ახლა მალიორკა მიწე, უმარტესს უყოფის, მოქალაქეთა უკმალოსი. ის ვინც იცნობს საბერძნეთს ქალაქებს—პანსენის, ბენეგრეტის, თობოსის, პალა-დე მალიორკასა უნდა იცნოდეს.

— ჩვენ მკითხველებს, უპირველეს ყოვლისა, ის დიდოსტატები აინტერესებთ, სახონათორისო ტურნირში რომ გაიმარჯვეს?

— ფიშერის დივიციური არა?

— რა თქმა უნდა.

— ფიშერის ადრეც ვიცნობდი. 1967 წელს სუნი (ტუნისი) გელერს ვახლდი, იქ ხომ ახალგაზრდა ამერკეული ვამოვილა. მაშინ, მოვეხებენდი, მას დიდი შეხება-შეხობლა მოუვიდა ტურნირის ორგანიზატორებთან და შეგებრებაც მიატოვა. მაშინ მე ისეთი შთაბეჭდილება დამჩნა, რომ ახალგაზრდობის მთავრედავად, ფიშერი ერთი მიუხედავად და მარტობელა კაცი იყო.

— დღეს ხომ არ შეგიძვეალთ ეს შთაბეჭდილება?

— შემეცვალა. აქამდე წერდნენ, რომ ფიშერის ერთადერთი მეგობრები ჭადრაკის ფიშერები იყვნენ. ახლა ახალგაზრდა მოჭადრაკეს აღიარებდა ბეგობარი, რომელიც მას ერთი წუთითაც არ ტოვებს მარტო. ეს ვახლავთ ამერიკის შეერთებულ შტატების საქალაქო ფედერაციის დირექტორ-გამგარგულებელი, პოლკოვნიკი (უფრო სწორად, ყოფილი პოლკოვნიკი) ედმონდსონი. ამ კაცმა ერთხელ თქვა: „ხომ ხედავთ ჭადრაკის თამაშის ეს ბოძის წყალბოძისა“, და თანაც იტყვიან, თითქმის ჭაბუხარული რამეს ამბობდა. ედმონდსონი ბეგის ზრუნავს ფიშერზე. როდესაც პალა-დე-მალიორკის სატურნირო დარბაზში ნათურა გაფუქდა, პოლკოვნიკმა მთხივ საუბარი ხელებში შეაკეთა. როდესაც დარბაზში რომელიმე „აბეგარის“ ფოტოკორესპონდენტი შემოვიდა, ედმონდსონი მას თხოვდა ფიშერი არ გაედარებინებინა. ზოგჯერ ტურნირის ისეთი ხალხიც ესწრებოდა, ჭადრაკი რომ ნაკლებად აინტერესებთ. ედმონდსონი თხოვნი თმ-მარტავდა სინურაჩე დეცვათ; ხელი არ შეეშლიათ ჩვენი დროის უდიდესი მოჭადრაკისთვის.

— როგორ გამოიყურება ფიშერი? მე იგი უკვე ათი წელია, არ მიხვას.

— ეს ვახლავთ კარგად ჩაცმული, სპორტული ტიპის, ფრიად კორექტული ახალგაზრდა. დღეის და

თამაშო თვალის დახანახავად ევარება. დიდ ყურადღებას აქცევს ფიშერს მოწოდებას, დროე იმინებს. ღლის გამაზნევებელი ვარჯის შემდეგ სცინობს, რამდენიმე საათს უთბობს პარტიკისათვის წაღდება. ამ ბოლო ხანებში ჩოგბურთი შეუფეარდა და ბეგის თამაშის.

თუმცა ედმონდსონი აცხადებს, რომ შაოი მრავანი მსოფლიო პირველობის მომეგება, მაგრამ ფიშერი კატეგორიულად იყავდა თავს პროფინოვნი-საენა. შეიძლება მას ამ მხარე აღინდებოდა გაცი-თილმა არყო. ფიშერს ბეგერს ვეზნებო, იგი კარგად ლაპარაკობს რუსულად. მაგრამ როგორც კი საუბარი „სახელოო თემაზე“ ჩამოვადე (ფრეჯა, სასაკეზე ამ მის უახლოეს მეტოქეებზე), ფიშერმა მამინე ინგლისურად მიიბრა: „მე არფერი ვიცი“. ეს ნიშნავდა, რომ ახალგაზრდა დიდოსტატ ეს სა-უბარი არ ენაგონებოდა, რა გაუწეობოდა, თავი დავანებე...

მარცხნიდან — ელ. გუფელი, გ. გამრეკელი და ნინა ალესანდრი.

— როგორ ფიქრობთ, აქვს თუ არა ფიშერის შანსები შეხვდეს მსოფლიო ჩემპიონს?

— უდავოდ აქვს.

— როგორია ფიშერისა და ლარსენის ურთიერთობა?

— საკმაოდ ცუდი. პირდაპირ უნდა ითქვას, ივერტიანე ერთბაშისა, თუმცა დიდად აუხებენ ურთიერთს, როგორც მოჭადრაკეებს. რად ღლის თუნდაც ასეთი ქაონაურები: ლარსენი, „პობი, რა თქმა უნდა, უდიდესი მოჭადრაკეა“. ფიშერი, „ლარსენს, რა თქმა უნდა, ყველა უფლება ჰქონდა „საბურთის ბატონა“ თავისთვის პირველ დეფუზე თამაშის უფლება მოეზოგა“.

საშე ისა, რომ დასავლეთის ამ ორი უდიდესი მოჭადრაკის პირად შუღლს კარგა ხნის ისტორია

აქვს. 1961 წელს ფიშერი სახონათორისო ტურნირში თამაშობდა, ლარსენი კი მისი სტუდენდენტი იყო და აი, როდესაც შუა ტურნირში ფიშერი ქულადა იღობს სახონათო პირველ ადგილზე მივიდა, ლარსენმა სტოკჰოლმის ერთ გავრეს (შეგებრება სტოკჰოლმში მიმდინარეობდა) ინტერვიუ მისცა, სადაც ამტყობებდა, რომ ბოძის დაპარტყებდა. ასეთი განცხადება, რბილად რომ ვთქვათ, სტუდენტის ფუნქციებში არ შედიოდა. ბოძის ყოველივე ამან ფიშერის ურემამდე მიიღწია.

— რა უშეიძლება ითქვას გელერის თამაშზე?

— მე კი არა, არც ერთ სპეციალისტს ეცივი არ ეპარებოდა, რომ გელერი ექსტრემული მოხედულობა იგი მართლაც ბრწყინვალედ თამაშობდა და, დიდი მღელვარების გარეშე, კიდევ ერთხელ მოიპოვა უფლება მსოფლიო ჩემპიონობის პრეტენდენტად იწოდებოდა. ეს კია რომ კენედი-რასკის გელერის არასოდეს წყალობდა ბედი. ორ წინა ციკლში იგი კენესივრამ შეხებდრა სასაკის ამაზე მეტე სპორტული უიღბლობა რალა უნდა ყოფილიყო. და აი ახლაც, როდესაც ზოგს იოლად (ამ სიტყვის შედარებითი მნიშვნელობით, ცხადად) მეტოქეები ერგო, გელერს შეხვდა კორჩილი!

— ტურნირის უდიდესი სენსაცია იყო დსკუღეთე-გერმანელ ოსტატ პიუბნერის პალაო შედგეგი. რას იტყვი თმასზე?

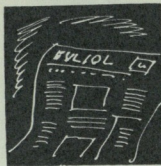
— დიბა, მაგრამ მე პირადად მოხბილული როდი ვარ ამ საქმის თამაში. მეცნიერ ვაცილებით უფრო მეტად მოწონეს. სოველ შემოხვევაში ბოუნენერს არავითარი შანსები არა-აქვს პეტროსიანთან, ისევე როგორც ულმანს — ლარსენთან. რა თქმა უნდა, წინაწარ ვერაფერს ვიტყვი თ კორჩი-გელერის მატჩზე. ამ შეიძლება ყველაფერი მოხდეს.

ელურა! გუფელიდ სულ ცოტა ხნის წინთა გადმოვიდა ჩვენთან სატოვრებლად, თავს კი უკვე ძველ თბილისელად გრძობს. როდესაც მას უხებრეს, რომ პალა-დე-მალიორკის კაბარეში არის მომდღარალი, რომელიც უკვეღვარსად დევთვას ასრულებს. გუფელიდმა „სტოკჰოლმის“ შესრულება სთხოვა ჩვენი დიდოსტატი არც მოტეუბეზულა, ესნაწმელა შესანიშნავად იმდრო „სტოკჰოლმის“.

გუფელი სულ ახლანდს დაბრუნდა სახონათორისო ტურნირიდან, მაგრამ უკვე პრეტენდენტად შეგებრებულა მიქაქარება. პალა-დე-მალიორკა რა არის მასთან შედარებით!

ქრე- ქრეი ჯეჯეი

თიხაზი დამალული ცაცხლი

რა ჩრებიც და იინებს არ შიპარაჲს ამერიკის პრესა, რათა როგორმე შეაღმაროს ამერიკული ცხოვრების საერთო სურათი, ვარდისფერი ხალებივეთ წარმოკვიდინოს იგი, მაგრამ ნათქვამია — ცცხლი თიხაში არ დამოხდებაო. ასე დეშმართა კალთორნიელ გამოცემელს ბილ ზეილსაც. მან დააჩრა ახალი ყოველკვირეული გაზეთი „ექვერიე ტიში“ და მკითხველს აღუთქვა, რომ თავის გაზეთში მხოლოდ „ქარე და სანამოგეო ახალ ამბებს“ გამოკვეთებდა. რედაქტორ-გამომცემელმა თავი მოუყარა ურნალისტებს, დასხდნენ და დაიწყეს ჭეჭირი როგორ განხორციელებინათ ეს განსარაგებ. და აი, ყოველკვირეულის პირველსვე ნომერში გამოკვეთდა ცნობა, რომ გასული წლის განვალბაში ამერიკის შეერთებულ შტატებში 198 მილიონი ადამიანს არავიფარია სახის დანაშაული არ ჩაუღენია, (იშინ აღნიშნა ე კი დაეწყოღო, რომ ამერიკის შეერთებულ შტატებში 208 მილიონი ადამიანი ცხოვრობს).

ურნალისტები, ცტა არ იყო, სკებტურადღე შეზღუდნენ ბილ ზეილს არც თუ იგი ოიგინალურ წამოყენებას. მათ კარგად ახსოვდათ, რომ მისი წლებში ყოველკვირეული „სატარედი რევიუ“ ცდილობდა ამერიკული ცხოვრების მხოლოდ კარგ მხარეებზე ეწერა, მაგრამ ამ საქმიდან არაფერი გამოვიდა.

შიზიზანტი ფუტკარები

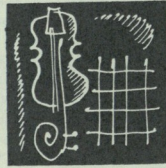
ცნობილი იაპონელი მეფუტკრე სიგერუ მუკაიამა იძულებული გახდა, თავისი მრავალრიცხოვანი ფუტკრების ოჯახებით სამშობლოდან აერიდეთ და მუდმივ საცხოვრებლად პარაკვაიში გადასახდულიყო.

იაპონიაში იმდენად გაბინძურდა ჰერი, განაცხდა სიგერუ მუკაიამამ, რომ ყველაფერს უფრო გაფურცქნა და შეუძლებელი ხდება ფუტკრის მოშენება. მართლაც, სპეციალისტებმა დაადგინეს, რომ, მაკათიად, ტაკიოში ყოველ კვადრატულ კილომეტრ ფართობზე უფროდღაფურად 84 ტონა ჰვარტლი იღებება.

გაუპიკვალე ბანარეი

ტელადიმა გაზეთში „ჩეჩენოვ“ სპეციალური წერილი მოცულმატ. წყუა სახელწერილის — მონაცის ცნობებს. ამ წერილში, სტეფა შორის აღნიშნულია, რომ მონაცის ციხეში პატიმრებისათვის მხოლოდ ჩემი სპინია. როცა დამნაშავენი დიდი წინატერობას მიზღვანან, ნაცურველებს რაოთმელე ფინეში ატანენსანდა შესასხ ფულს მონაცის მთარობა იხლას.

ერთხელ მონაცოში დამნაშავეს სასიცილო განაჩენი გამოუტანეს. საფრანგეთმა დამნაშავეს ვიციტიტანზე თავის მოკვლის პროცედურისთვის მონაცის ისეთი დიდი გასარჩელო მისიისოვა, რომ წუჯა სასიცილოების მთარობა იძულებული გახდა დამნაშავე... შეეწინააღმდეგა და სასიცილო განაჩენი გაუკვეთებია.

„რას გვიჩრით, მოგვასპენენი!“

ახალი ზღვანობის ყველაზე დიდი ციხის უღაროსმა ვადაწვევით აემაღლდნენ „პატიმრების კულტურული ოლინ“. ამ წარწი მან ციხეში კლასიკური სიმფონიური მუსიკის კონცერტი მოაწყო. მაგრამ ვაწაბეზულ ტუხლებზე კონცერტმა ისეთი შთაბეჭდილება მოახდინა, თითქმის პანაშვილებზე სამხარიალო სასიყვარო დაუტერსო.

კონცერტის მეორე ხაღვს პატიმრებმა კულტურითი პრეტესტის წერილი გაუგზავნეს იუსტიციის მინისტრს. „სატონო მინისტრო, — წერდნენ ვაწაწვენილები პატიმრები, — ჩვენ არავითარი წესრიგი არ დავგვირდევთა, მიუხედავად ამისა, ციხის ადმინისტრაციამ, ყოვლიად დუსახიუბოლად, გააძლიერა რეჟიმის სიკაცურე“.

კომპოსტოს რძე

ინგლისში, ერთ-ერთი საავადმყოფოს ექიმმა ბიუ ფრანკლენმა შედო რძე მიელო კომპოსტოსა და სხვა ბიოტეტულიდან. ჩიძის დამწვების მეოთხედი ასეთია: ხალხს აქუსმაცებენ, სპეციალური პრეპარატიო მწვენი ფერს აცლანს, უშაბებენ სოიას ცილას, მიწის თიხლის ზეთს, შუპარს, მარილს, სხვადასხვა წყალბუნდარებებს, შემდეგ ნარეცს წურავენ და რძე შუად არის.

ახალმა რძემ უკვე რამდენიმე ახალ-შობილს შეუნარჩუნა სიცოცხლე. ეს ჩივილები ვერ იყვებოზდნენ ვერც დედის და ვერც შრომის რძით, რადგან ამ რძეების შემადგენლობაში შედის ლაქტოზა — ნატურალური ჩიძის შაქარი, რომელსაც ვერ ითვისებდა მათი ორგანიზმი.

დედუფოშილა მლოცველები

ინგლისში, ჩრდილოეთი კენის სავარჯის ნუდისტების კლუბში დიდი თეოლოგიური დისკუსია გაიმართა. იმდებზე ირჩედა კათოლიკური მღვდლის ჯონ ბარნისის საქციელი, რომელიც პრეტესტის ნიშნად წირვა-ლოცვა შეწყვიტა, როცა მღვდელში შემოსული ტრეტული ადამიანები — ნუდისტური სექტის წევრები დაიხანა.

დისკუსიის ერთ-ერთმა მონაწილემ, ინგლისელმა მღვდელმა, მკაცრად გააკრიტიკა თეოლოგმა, აქუქენ უნდა გკოზნდოდა. რომ მამაშეუცირება დემონმა, როცა ადამი და ევა გაჩინა, არავითარი ტანსაცმელით არ მოუშარგებია ორნი“.

რას ოზამი, არეუნიტი სავალო მაგარი“.

გარეკანის პირველ და მეორეხე გვერდებზე: საქართველოს მთასა და ბარში. ფოტოები თორა თორაქიასი, ი. დვალისა და თორაჩაძისა.

შთავარი რედაქტორი გ. ნატროშვილი.

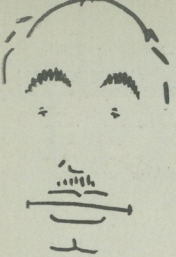
სარედაქციო კოლეგია: გ. ზახტაძე, თ. გოგოლაძე (პ/მ. მიღვანი), ს. დერმიშიძე, ი. კალანდაძე, ვ. კიკნაძე, ა. კურსაშვილი, დ. ნოდია (მხატვარი-რედაქტორი), ნ. სააკაშვილი, ი. ტახაძე, უ. ჯავახიძე.

ტერაქტორი დ. სეფიაშვილი. კორექტორი ტ. თახოჩიძე.
რედაქციის მისამართი: თბილისი, რუსთაველის პრ. № 42, III სართ. ტელ. — რედაქტორებს — 99-84-86, პ/მ, მიღვანი — 99-82-89, განყოფილებებს — 93-28-42, 99-01-39
რედაქციაში შეხვედლი, მასალები ავტორებს არ უზრუნველბოთ. შპს 30 აპპ.

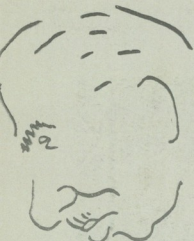
გადატევა ასაწობად 9/1-71 წ. ხელმოწერილი დასახებუად 28/1-71 წ. ქაღ. ზომა 70x108/1, ფოტოკოპირის ნაბედი ფურც. 3.
პირიბით ნაბედი ფურცელი 4,2 ტონატი 51.100. შეჯ. № 119. ფ 01622.

Ежемесячный общественно-политический и литературно-художественный журнал „Дроша“ (на грузинском языке) Издательство ЦК КП Грузии
საქ. სკ ცკის გამოცემლობის სტამბა. თბილისი, ლენინის ქ. № 14. Типография издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.

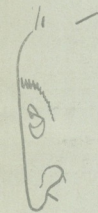

იონა ვაკელი.

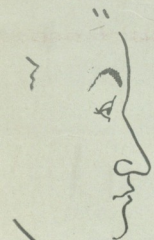

გიორგი კალანდაძე.

ოთარ ჩიჯავაძე.

მორის ფოცხიშვილი.

შალვა ამისულაშვილი.

მედია კახიძე.

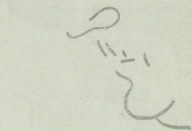
ბონდო კეშელავა.

იყალბოული ბიჭები

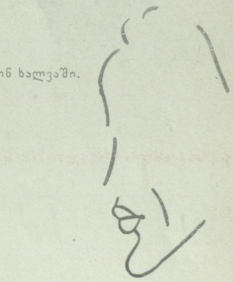
ლადო მრეულაშვილი და სოლომონ ღემურჩანაშვილი.

მეგობრული შარები თენგიზ გოგოლაძისა.

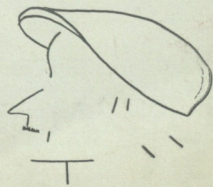

ალექსანდრე გომეზიშვილი.

ფრიდონ ხალვაში.

ოთარ კუპრაძე.

ИНДЕКС 76056

ენკონკალი
ზიზლიროთიზი

